

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Dominika Frejtichová

Ochrana veřejně známé osobnosti v médiích

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Petr Šustek, Ph.D.

Katedra občanského práva

V Praze dne 24. 6. 2013

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 24. 6. 2013

.....

Dominika Frejtichová

Děkuji vedoucímu mé práce JUDr. Petru Šustkovi, Ph.D. za vstřícnost, rady, podněty a připomínky. Rovněž děkuji kolegovi Davidu Flutkovi za pomoc při získávání zahraničních pramenů a svým rodičům za pomoc a podporu.

Obsah

Úvod.....	3
Média, mediální právo a internet	3
Historie ochrany VZO v médiích.....	8
Rozbor pramenů a cíl práce.....	10
1. Veřejně známá osobnost	14
1.1. Charakteristika VZO	14
1.1.1. Terminologie.....	16
1.1.2. Vznik.....	18
1.1.3. Status VZO a jeho trvání.....	21
1.2. Kategorie VZO.....	23
1.2.1. VZO absolutní a relativní.....	23
1.2.2. Veřejní činitelé a celebrity	26
1.2.3. VZO dobrovolné a nedobrovolné.....	29
1.3. Specifika VZO v médiích.....	31
1.3.1. Privilegovaná pozice	31
1.3.2. Zájem veřejnosti.....	32
1.3.3. Přístup do médií	35
2. Média a všeobecné osobnostní právo VZO.....	36
2.1. Sřet ochrany osobnosti, práva na informace a svobody projevu.....	36
2.1.1. Svoboda projevu a právo na informace.....	37
2.1.2. Všeobecné osobnostní právo.....	40
2.1.3. Pravý a nepravý konflikt	43
2.2. Omezení všeobecného osobnostního práva VZO	44
2.2.1. Veřejný zájem	45
2.2.2. Zásada proporcionality.....	46
2.2.3. Práva a povinnosti novinářů.....	50
2.3. Zásahy do všeobecného osobnostního práva VZO	51
2.3.1. Oblasti života VZO	52
2.3.2. Zásahy do soukromí	54
2.3.3. Pomluva	57
3. Formy zásahů do všeobecného osobnostního práva VZO a způsoby obrany	61
3.1. Formy zásahů do všeobecného osobnostního práva VZO	61

3.1.1.	Skutkové tvrzení.....	61
3.1.2.	Hanobící kritika.....	63
3.1.3.	Karikatura.....	64
3.2.	Podmínky vzniku deliktu	65
3.2.1.	Nepravdivost skutkového tvrzení.....	66
3.2.2.	Neoprávněnost kritiky, odpovědný subjekt.....	67
3.2.3.	Publikace, identifikovatelnost	68
3.3.	Obrana.....	70
3.3.1.	Mimosoudní obrana	70
3.3.2.	Soudní prostředky	73
3.3.3.	Náhrada škody a zadostiučinění	76
	Závěr	78
	Aktuální otázky	78
	Možné důsledky	80
	Shrnutí.....	82
	Seznam zkratk	84
	Seznam použité literatury a pramenů.....	86
	Monografie.....	86
	Odborné články	89
	Diplomové práce	91
	Právní předpisy	91
	České právní předpisy	91
	Evropské právní předpisy.....	93
	Ostatní právní předpisy	93
	Judikatura	94
	Česká judikatura.....	94
	Evropská judikatura	95
	Ostatní judikatura	96
	Elektronické zdroje	99
	Seznam příloh:	100
	Příloha č. 1: Článek ze dne 23. 6. 2003 Jan Rejžek: Omluva Heleně Vondráčkové.....	100
	Příloha č. 2: Reklamní billboard firem M.A.R.S. a Raveli	100

Úvod

Institut veřejně známé osobnosti (VZO) se objevil v souvislosti s médii, kde dochází ke střetu ústavních práv na informace a svobody projevu s ústavním právem na ochranu osobnosti. V médiích vznikla potřeba stanovit odlišnou míru ochrany všeobecného osobnostního práva pro osoby požívající určitá privilegia na základě své mocenské pozice nebo veřejné známosti. Pro pochopení institutu VZO je tedy třeba nejprve vymezit pojmy *média* a *mediální právo*. Značná šířka obsahu těchto pojmů zároveň nutí vybrat z nich pouze určité oblasti, kterým se věnuje tato práce. Institut VZO prošel v minulosti v médiích zásadním vývojem, kdy se zcela obrátilo pojetí chápání její ochrany a zároveň se změnilo i chápání a obrana proti zásahům do všeobecného osobnostního práva. Vedle těchto záležitostí se úvod zabývá i vytyčením základních otázek a oblastí, kterým se práce věnuje. V českém prostředí je institut VZO poměrně nový, jeho vymezení soudy a odborná literatura stále zpřesňují. Vzhledem k novosti institutu i množství soudních sporů v této oblasti, tak jde o velice aktuální problematiku.

Média, mediální právo a internet

Pojem *média* lze chápat v různé šíři. V užším slova smyslu jde o „*hromadný sdělovací prostředek, který zprostředkovává informace předem neurčenému okruhu osob, a který je pravidelně či nepravidelně šířen prostřednictvím určitých technologií*“. Typickými médii v tomto smyslu jsou „*periodický tisk, neperiodický tisk a knihy, film a kinematografie, rozhlas, televize, zvukové nosiče a audioprůmysl, zpravodajské agentury a informační služby, počítače a internet*“, tedy „*klasická média*“ a dále tzv. „*nová média*“ což jsou média využívající „*digitální technologii*“.¹ V širším slova smyslu může být médiem jakýkoliv zprostředkovatel informace předem neomezenému počtu příjemců, tedy například i nápis na stěně, plakát apod. Média, jsou charakterizována jednak subjekty, kterými jsou na jedné straně *tvůrce*, jako

¹ Teletext, videotext, videotelefon, videorekordér, videokamera, CD, DVD, počítačové hry, mobilní telefony, webové sítě, elektronická pošta, webové schránky, digitální televize. KROUPA, Jiří et al. *Mediální právo*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009. 248 s. Edice učebnic MU; č. 426. ISBN 978-80-210-4884-3., str. 86-101.

soukromoprávní nebo veřejnoprávní subjekt, a na druhé straně *publikum*, tedy de facto každý. Obsahem médií jsou zejména informace, dále kritická hodnocení společenského dění, inzerce i zábava.²

Klasická média můžeme dále dělit na *tisková (periodická a neperiodická)* a *elektronická (rozhlas a televize)*. Zákon reguluje elektronická média přísněji než tisková z hlediska vyváženosti a nestrannosti, z důvodu omezených možností pro jejich vysílání, tedy kmitočtového spektra.³ V současnosti však ztrácí toto dělení smysl, a to z důvodu vzniku digitálního vysílání, které umožňuje vysílání prakticky neomezenému počtu stanic. Ve vztahu k rozhlasovému a televiznímu vysílání stanovuje ZRTV v §31 a §32 některé zvláštní povinnosti. Jde například o požadavek objektivitu a vyváženosti, zákaz jednostranného zvýhodňování politických stran nebo hnutí, zajištění ochrany dětí a mladistvých v souvislosti s obsahem vysílání, nezařazování v čase od 6:00 do 22:00 hodin pořadů obsahujících vulgarismy a pořadů způsobilých narušit fyzický, psychický nebo morální vývoj dětí a mladistvých atd. Média lze rozdělit podle jejich vlastníka jakožto subjektu na média *soukromoprávní*, čerpající zisky převážně z inzerce a prodeje, a média *veřejnoprávní*, placená z koncesionářských poplatků, s omezenou inzertní plochou. Dále lze média dělit podle dosahu na *lokální, celoplošná a nadnárodní, média a masmédia*, atd.

Tato práce se zaměřuje na média, která upravuje TiZ, tedy *periodický tisk*, což jsou dle §3 TiZ „*noviny*“ (deníky a zpravodajské periodické tiskoviny), „*časopisy*“ (ostatní)⁴ a „*jiné tiskoviny vydávané pod stejným názvem, se stejným obsahovým zaměřením a v jednotné grafické úpravě nejméně dvakrát v kalendářním roce*“⁵ a dále

² MCGONAGLE, Marie. *Media law*. 2nd ed. Dublin, Ireland: Thomson Round Hall, 2003, lxvi, 493 p. ISBN 18-580-0272-9., str. 4.

³ ROZEHNAL, Aleš. *Mediální právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. 399 s. Monografie. ISBN 978-80-7380-382-7., str. 27.

⁴ CHALOUPKOVÁ, Helena. *Zákon o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku (tiskový zákon) a předpisy související: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2006, ©2001. xix, 364 s. Beckovy texty zákonů s komentářem. ISBN 80-7179-450-3., str. 18.

⁵ S výjimkou tiskovin vyjmenovaných v §2 odst. 2 TiZ- „*Tento zákon se nevztahuje na Sbíрку zákonů, Sbíрку mezinárodních smluv, věstníky a úřední tiskoviny vydávané na základě zvláštního právního předpisu ani na periodický tisk vydávaný výlučně pro vnitřní potřeby vydavatele.*“

média upravená ZRTV, tedy rozhlas a televize, tedy dle §2 ZRTV „*prvotní šíření původních rozhlasových a televizních programů a služeb přímo souvisejících s programy, včetně teletextu a analogového televizního vysílání, určených k příjmu veřejností v podobě chráněné nebo nechráněné systémem podmíněného přístupu prostřednictvím sítí elektronických komunikací*“. Z důvodu charakteristiky problematik, pro které nebyl nalezen vhodný příklad v oblasti judikatury týkající se výše vymezených médií, nebo která jsou všeobecně známá, byly použity i některé příklady z oblasti umělecké produkce zejména literární a dále z oblasti reklamy.

Složitější otázka vzniká v souvislosti s internetem. Internet značně rozšiřuje mediální pole a jeho působnost, neboť jeho prostřednictvím mohou veřejně šířit myšlenky a informace i takové subjekty, které by si to v prostředí tištěných a elektronických médií nemohly dovolit zejména z finančních důvodů. Klasická média ztěžují vznik konkurence z důvodů vysokých fixních nákladů, rizikovosti a periodicity vydávání.⁶ Vliv internetu na institut VZO může mít dle některých autorů dokonce zcela zásadní význam. Existuje názor, že se vznikem internetu zaniká kategorie VZO, neboť díky němu má každá osoba možnost se účinně bránit.⁷ Osobně se nedomnívám, že vliv internetu na institut VZO má likvidační vliv, ačkoliv je nepochybné, že k určitému posunu dochází.

Po novele ZRTV provedené zákonem č. 132/2010 Sb. spadá televizní vysílání prostřednictvím internetu při splnění znaků uvedených v zákoně do ZRTV, zatímco rozhlasové vysílání je vyloučeno dle §2 odst. 4 ZRTV. TiZ formu internetového přenosu výslovně neupravuje. Dle současné judikatury a zároveň názoru většiny autorů

⁶ Například ve Velké Británii vlastní nebo kontroluje Rupert Murdoch *The Sun, The Times, The Sunday Times, News of the day*, tedy zhruba 35 % mediálního trhu. V Izraeli ovládají tamější médi tři rodiny, v Kanadě zase dvě společnosti vlastní šedesát procent denního tisku. COHEN-ALMAGOR, Raphael. *Speech, media, and ethics: the limits of free expression: critical studies on freedom of expression, freedom of the press, and the public's right to know*. New York: Palgrave Macmillan, 2005, 216 p. ISBN 14-039-4709-0., str. 101.

⁷ MCKECHNIE, Douglas B. The Death of the Public Figure Doctrine: How the Internet and the Westboro Baptist Church Spawned a Killer. *Hastings law journal*. San Francisco: University of California. Hastings College of the law, 1949-, č. 64, s. 469-499. ISSN 0017-8322.

však nespádají internetová periodika pod působnost TiZ.⁸ Jiní autoři např. Pouperová⁹ však namítají, že není důvod činit rozdíl mezi tištěnými a internetovými periodiky pouze na základě formy šíření. Na evropské úrovni je v *Rezoluce Výboru ministrů rady Evropy (2004)16 o právu na odpověď v prostředí nových sdělovacích prostředků*¹⁰ navrženo používat tento institut tiskového zákona i v prostředí internetu, povinnost novinářů dodržovat některé zásady by se dala dovozovat i z etických kodexů novinářů. Vynětí stále se rozšiřujícího internetového zpravodajství z působnosti TiZ může zároveň vést ke vzniku právem neregulované oblasti s potenciálem poškozovat oprávněné zájmy osob.

Na rozdíl od tištěných mají internetová média určitá specifika, způsobující potíže při vymáhání práva v této oblasti. Problémy se zařazením internetových médií do TiZ vznikají zejména v souvislosti s dokazováním obsahu média v inkriminované době, neboť obsah webových stránek je neustále aktualizován a jejich vydavatelé nemají povinnost je zálohovat. Další problémy souvisí s nadnárodním charakterem většiny internetových médií, kdy může docházet ke kolizi právních řádů. Stejně tak i dohledání vydavatele internetového periodika může být nesnadné. Přes všechny překážky je argumentem pro zařazení internetových periodik do TiZ skutečnost, že by se právní řád neměl podřizovat obtížím, které mohou vzniknout při jeho vymáhání.

Aby mohly být korektně naplněny hlavní cíle médií, je třeba regulace prostřednictvím veřejné moci. Právo upravuje média zejména ze dvou důvodů. Jednak jako ochranu proti zásahům veřejné moci do obsahu médií a dále naopak před zneužitím moci samotnými médii. Mediální právo¹¹ se dá definovat jako právo, „*kteřé reguluje*

⁸ Např. SOKOL, Tomáš. *Tisk a právo*. 1. vyd. Praha: Orac, 2001. 135 s. Iuris context. ISBN 80-86199-17-7., str. 25.

⁹ POUPEROVÁ, Olga. *Regulace médií*. Praha: Leges, 2010, 272 s. Student (Leges). ISBN 978-808-7212-486., str. 241.

¹⁰ Rezoluce (74) 26 o právu na odpověď a postavení jednotlivce ve vztahu k tisku, přijatá Výborem ministrů Rady Evropy 2. června 1974.

¹¹ Na území České republiky se vystřídalo několik odlišných úprav tiskového a občanského práva. Nejprve to bylo právo Rakouska a Rakousko-Uherska, první a druhé Československé republiky, která rakouskouherské předpisy vesměs pouze přejala, a dále restriktivní úprava během nacistického

výkon mediálních aktivit v celé jejich rozmanitosti technologií a nosičů a prostřednictvím různých právních disciplín, vztahuje se zejména na média psaná a audiovizuální (tisk, rozhlas, televize, internet)¹². Úprava se nachází v několika zákonech. V užším smyslu v TiZ a ZRTV, v širším smyslu pak v Ústavě, občanském

Protektorátu. Po krátkém uvolnění v letech 1945-1948 vznikla úprava cenzurního charakteru s omezením svobody slova v zájmu socialistické společnosti.

Nahrazení tiskového zákona z roku 1863 proběhlo v rámci tzv. „právníké dvouletky“, během které vstoupil v platnost zákon č. 184/1950 o vydávání časopisů a o Svazu československých novinářů, nově definující úlohu tisku v socialistické společnosti. Dle §1 odst. 1 posláním tisku „napomáhat budovatelskému úsilí československého lidu a jeho boji za mír a spolupracovat na jeho výchově k socialismu“ a dle §1 odst. 2 nemůže být jeho vydávání předmětem soukromého podnikání. Odpovědnost za obsah listu přešla z vydavatele na šéfredaktora. Postupně v letech 1948 až 1954 zavedla vláda opatření v oblasti cenzury jednak ve funkcích dohlížecích a cenzurních redaktorů a později Úřadu tiskového dohledu přejmenovaném v roce 1954 na Hlavní správu tiskového dohledu.

Dalším tiskovým zákonem vydaným před okupací v roce 1968 se stal zákon č. 81/1966 o periodickém tisku a o ostatních hromadných informačních prostředcích. Zachoval ideu předchozího zákona č. 184/1950. Vydávání tisku stále nesmělo být předmětem soukromého podnikání, a dle §2 měl tisk „spolupůsobit při rozvíjení socialistického vědomí občanů v duchu zásad ústavy a idejí politiky Komunistické strany Československa jako vedoucí síly ve státě a společnosti.“ V §17 stanovil kompetence Ústřední publikační správy, jakožto orgánu zajišťujícího, aby tisk nezveřejňoval „informace, které obsahují skutečnosti tvořící předmět státního, hospodářského nebo služebního tajemství“ a napomáhá při „ochraně zájmů socialistické společnosti“.

Konec 60. let charakterizoval nástup reformního procesu jak celospolečenského, tak uvnitř komunistické strany, který si kladl mimo jiné za cíl zrušení cenzury, čehož se podařilo na krátkou dobu dosáhnout. Zákon č. 127/1968 zřizoval Úřad pro tisk a informace (na Slovensku Slovenský úřad pro tisk a informace), zrušený v roce 1988 zákonem č. 60/1988, přičemž jeho pravomoci přešly na ministerstvo kultury a Úřad vlády Československé socialistické republiky. Měl dle §1 odst. 2 zákona č. 127/1968 za úkol „usměrňovat

a kontrolovat činnost periodického tisku a ostatních hromadných informačních prostředků.“ Zákonem č. 180/1980 vznikl Federální úřad pro tisk a informace, který zajišťoval dle §3 jak registraci a povolení k vydávání tisku, kontrolu zahraničních tiskovin, ale navrhoval i zásady státní politiky ve věcech tisku.

Současné právo se snaží navazovat na předválečnou úpravu a zároveň je ovlivněno evropskými předpisy. Zákon č. 86/1990 povolil soukromé podnikání, zavedl odpovědnost vydavatele za obsah tiskoviny a v oblasti vydávání a zrušil cenzurní zákon č. 127/1968. MALÝ, K. Tiskový zákon- konec staré a počátek nové právní úpravy vydávání periodického tisku? In SOKOL, Tomáš. *Tisk a právo*. 1. vyd. Praha: Orac, 2001. 135 s. Iuris context. ISBN 80-86199-17-7.

¹² DERIEUX, Emmanuel. *Droit des médias*. 3e édition. Paris: Dalloz, 2005. ISBN 978-224-7062-843.

zákoníku, autorském zákoně, trestním zákoníku a zákoně o regulaci reklamy. Dále se dají neformální pravidla mediálního práva nalézt v etických kodexech novinářů. Činnost médií spadá pod rezort Ministerstva kultury ČR.

Primárním účelem médií, jako veřejného sdělovacího prostředku, je zprostředkovat informace veřejnosti. Není to však jejich jediná funkce. Kromě své informační role mají média i roli kontrolní, ve vztahu k představitelům státní moci i jiným osobám, a mají také zásadní vliv na utváření veřejného mínění. Proto bývají označována za „*hlídacího psa demokracie*“, nebo také jako „*čtvrtá moc*“ případně „*sedmá velmoc*“. Jednotlivá média se mezi sebou liší jak svým zaměřením, tak ideovým profilem. Až na určitou výhradu v případě veřejnoprávních médií, tak nelze média chápat pouze jako objektivního pozorovatele, nýbrž zejména jako jeden ze subjektů podílejících se na utváření veřejného prostoru. Český právní řád pracuje s oběma východisky. Zaručuje svobodu médií prostřednictvím volného trhu a zákazu cenzury z důvodu umožnění svobodného šíření informací, na druhou stranu však ukládá médiím povinnosti zajistit zpravodajství nezkreslující objektivní realitu a nezasahující nepřiměřeně do práv konkrétních osob. Vydavatel a provozovatel odpovídá za pravdivý obsah zpravodajství a jeho formu, v elektronických médiích zároveň i za jeho objektivnost a vyváženost.¹³

Historie ochrany VZO v médiích

Za předchůdce institutu ochrany VZO můžeme považovat různé formy ochrany panovníka, vrchnosti a státních úředníků před urážkou. Ochrana VZO před urážkou na cti se v obdobích před demokratickou formou státního zřízení přikládala značná váha, neboť na osobní cti záviselo postavení člověka v nerovné společnosti a její ztráta („*infamia*“) měla vliv na míru svéprávnosti i majetková práva.¹⁴ V případě dědičné šlechty nebyla obvykle možná ze strany poddaných jakákoliv kritika, v případě státních úředníků existovala možnost se značnými obtížemi obvinění prokázat. V raných

¹³ §31 odst. 2 ZRTV, Rozbor otázky do jaké míry lze skutečně považovat nestranné a vyvážené zpravodajství veřejnoprávních médií za realitu a zda lze vůbec něco takového žádat, je námětem spíše pro sociologický výzkum.

¹⁴ VOJÁČEK, Ladislav. *Urážky, pomluvy, nactiutrhání: ochrana cti v československém trestním právu*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, 503 s. ISBN 80-868-6151-1., str. 19.

obdobích, tedy ve starověku, středověku a počátcích novověku, byl čin urážky VZO trestán velice tvrdě, většinou smrtí či mrzačícími tresty, později hrozilo vězení, či jiná opatření. Se vznikem tisku a prvních tiskových zákonů¹⁵ se ochrana osobnosti promítla i do této oblasti. Specifická míra ochrany VZO jako představitele státu zůstala zachována takřka celé 20. století. V období socialismu fungoval institut trestného činu *Hanobení republiky a jejího představitele*,¹⁶ a to až do jeho zrušení Ústavním soudem v roce 1993 a dříve i *Hanobení státu světové socialistické soustavy a jeho představitele*.¹⁷

Na míře ochrany VZO v médiích lze demonstrovat míru demokratizace společnosti. Státy s nerovným postavením obyvatel a s neodpovědným vedením se vyznačují zesílenou ochranou svých představitelů před kritikou a informováním o jejich činnosti. S rozvojem demokracie se obrací pojetí, kdy se před silnou ochranou VZO, upřednostní veřejný zájem, právo na informace a svoboda projevu a zdůrazní nutnost odpovídat z mocenské pozice zbytku společnosti. S přechodem k demokratické formě vlády se od zvýšené ochrany VZO upouští a nahrazuje se opačným přístupem, tedy uvolněním ochrany ve prospěch veřejného zájmu. Lze vytyčit tři základní body, ve kterých se postavení VZO mění.

Zprvce se přistupuje k principu, že VZO je ve službách a pod kontrolou veřejnosti, nikoliv naopak. VZO v mocenské nebo jinak privilegované pozici již není chápána jako

¹⁵ zákon o tisku č. 6/1863, zákon č. 184/1950 o vydávání časopisů a o Svazu československých novinářů, zákon č. 81/1966 o periodickém tisku a o ostatních hromadných informačních prostředcích, zákon č. 46/2000 Sb. o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku a o změně některých dalších zákonů, dále také např. zákon o tiskových urážkách č. 124/1924, vládní nařízení č. 175 z roku 1941 zavádějící cenzuru.

¹⁶ „Kdo veřejně hanobí republiku, Národní shromáždění, Slovenskou národní radu nebo jejich předsednictvo anebo vládu, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo nápravným opatřením.“ §102 zákona 140/1961 Sb., trestního zákona., „Kdo snižuje vážnost presidenta republiky, nebo kdo veřejně hanobí jiného čelného představitele republiky pro výkon jeho pravomoci nebo vůbec pro jeho činnost v životě politickém, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, nebo nápravným opatřením.“ §103, zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona.

¹⁷ „Kdo veřejně hanobí některý stát světové socialistické soustavy nebo jeho čelného představitele, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, nebo nápravným opatřením.“ §104, zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona.

nadřazený subjekt, jehož osobnost požívá speciální ochrany, ale naopak jako ten, který získal privilegia na základě ocenění společností. Ta může jeho činnost kontrolovat a privilegií ho popřípadě i zbavit. Zadruhé dochází ke změně chápání toho, co je vlastně pro člověka urážlivé. Urážky se obvykle odvíjí od poukazu na nízký společenský stav,¹⁸ nepoctivost, duševní zaostalost, fyzickou ošklivost, nečistotnost, špatný charakter, etnikum, rasu, směšnost či trapnost, atd. Některé z urážek se s historickým vývojem co do své podstaty nijak zásadně nezměnily. Největší posun lze zaznamenat v sexuální sféře. Například informace o předmanželském sexuálním životě či homosexualitě může být na rozdíl od dřívějšíka nepravdivá většinou ale už ne urážlivá. Konečně se také snižuje význam urážky jakožto deliktu, neboť od ztráty cti se již neodvíjí ztráta či omezení svéprávnosti a újma z porušení všeobecného osobnostního práva se tak přesouvá výlučně do sféry soukromé, kde existuje ve formě ztráty společenského či morálního kreditu, pocitu ponížení dané osoby, popřípadě i jako finanční újma. Tato demokratizace posuzování urážky na cti sebou sice přináší zrovnoprávnění jednotlivých lidí a zároveň vyšší kontrolu VZO, na druhou stranu však lze sledovat v současném veřejném prostoru jistou bagatelizaci této újmy.

Rozbor pramenů a cíl práce

Primární pramen pro zkoumání ochrany VZO v médiích představuje v současnosti zejména judikatura. Z judikatury se tato práce zaměřuje zejména na rozhodnutí Ústavního soudu ČR a Nejvyššího soudu ČR. Protože se institut VZO objevil nejprve v judikatuře USA, ze které čerpají inspiraci jak ESLP tak české soudy, má pro mou práci velký význam americká i jiná zahraniční judikatura. Ze zahraniční judikatury pracuji zejména s rozhodnutími Nejvyššího soudu USA a ESLP, které mají zásadní vliv na českou judikaturu, a dále i s rozhodnutími nižších amerických soudů nebo evropských soudů, zejména Spolkového ústavního soudu.

Český zákon upravuje pouze obecnou ochranu osobnosti, svobodu slova, právo na informace a mediální právo, nikoliv tedy samotný institut VZO. Z evropských předpisů

¹⁸ Urážky odkazující na nízký původ vznikaly zejména v době, kdy byl takový status důležitý pro nabytí práv. Některé z nich přetrvaly dodneška, ačkoliv se již žádné omezení práv například od nemanželského či kriminálního původu rodičů neodvíjí. V tomto případě jde o morální a náboženskou, nikoliv majetkovou kategorii.

upravuje explicitně VZO *Rezoluce Rady Evropy č. 1165 (1998) ze dne 26. 6. 1998 o právu na soukromí*. Dalším významným dokumentem je nezávazná *Deklarace o svobodě politické debaty v médiích*, kterou přijala Rada ministrů Evropské rady dne 12. února 2004 a některá další doporučení a rezoluce Rady Evropy. Z hlediska práva na ochranu osobnosti, svobody projevu a práva na informace tak má největší význam zejména Listina, čl. 10 a čl. 17. Dalším obecným pramenem je občanský zákoník. Vycházela jsem jak z účinného znění zákona č. 40/1964 tak ze zákona č. 89/2012 účinného od 1. 1. 2014. Z hlediska mediálního práva jsou základními zákony ZRTV a TiZ.

Z odborné literatury byly pro práci přínosné zejména komentář Heleny Chaloupkové k TiZ,¹⁹ monografie Karla Knapa *Ochrana osobnosti podle občanského práva*,²⁰ *Mediální právo* Jiřího Kroupy,²¹ *Regulace médií* Olgy Pouperové²² a dále odborné články zejména Michala Bobka,²³ Michala Bartoně²⁴ a Jiřího Doležílka.²⁵ Ze zahraniční odborné literatury byly přínosné monografie *Freedom of speech* od Erica

¹⁹ CHALOUPKOVÁ, Helena. *Zákon o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku (tiskový zákon) a předpisy související: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2006, ©2001. xix, 364 s. Beckovy texty zákonů s komentářem. ISBN 80-7179-450-3.

²⁰ KNAP, Karel et al. *Ochrana osobnosti podle občanského práva*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Linde, 1996. 361 s. ISBN 80-7201-029-8.

²¹ KROUPA, Jiří et al. *Mediální právo*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009. 248 s. Edice učebnic MU; č. 426. ISBN 978-80-210-4884-3.

²² POUPEROVÁ, Olga. *Regulace médií*. Praha: Leges, 2010, 272 s. Student (Leges). ISBN 978-808-7212-486.

²³ BOBEK, Michal. K aktuálním otázkám judikatury.: Helena, kontakt na mafiány a nové obrysy svobody slova v judikatuře Ústavního soudu. *Soudní rozhledy: rozhodnutí soudů ČR*. 2005, č. 10. ISSN 1211-4405. Dostupné z: <http://www.eui.eu/Personal/Researchers/mbobek/docs/helenka.pdf>.

²⁴ BARTOŇ, Michal: Implikuje svoboda projevu „nadpráva“ žurnalistů? *Acta Iuridica Olomouncensis*, ISSN 1801-0288. 2000, č. 2, str. 11-18, Dostupné z: http://publib.upol.cz/~obd/fulltext/Iuridica2/Iuridica2_01.pdf, BARTOŇ, Michal. Svoboda projevu, právo na kritiku a ochrana osobnostních práv. *Právní rádce*. Praha: Economia a.s., 2002, č. 5. ISSN 1210-4817.

²⁵ DOLEŽÍLEK, Jiří. Veřejná kritika a právo na ochranu osobnosti. *Právní praxe*. 1997, roč. 45, č. 2. ISSN 1211-0825.

Barendta,²⁶ dále *Speech, media, and ethics: the limits of free expression: critical studies on freedom of expression, freedom of the press, and the public's right to know* od Raphaela Cohen-Almagora,²⁷ *Mass media law* Don R. Pembera²⁸ a dále *Law and the media: an everyday guide for Professionals* Toma Crona.²⁹ Další informace byly získány ze zahraničních odborných článků, například *Public Figures, Private Figures and Public Interes* od Eileen Carroll Prager,³⁰ *Fragile Merchandise: A Comparative Analysis of the Privacy Rights for Public Figures* od Scott, J. Shackelforda,³¹ nebo i jednoho z prvních moderních pohledů na ochranu osobnosti v článku *The Right of Privacy* Samuel D. Warrena a Louis D. Brandeise z roku 1890.³²

Cílem práce je zejména popsat status VZO a odlišnosti v její ochraně oproti jiným osobám v médiích. Jakkoliv se v mnohém ochrana osobnosti VZO a ostatních osob shoduje, existují rozdíly v kvalitativní a kvantitativní stránce ochrany osobnosti těchto osob, na základě některých specifik, které má VZO oproti ostatním osobám. Práce má za cíl definovat tato specifika, za pomoci judikatury a odborné literatury vymezit charakteristiku VZO a jednotlivé kategorie těchto osob a způsob posouzení, zda byl v konkrétním případě zásah do osobnosti VZO adekvátní. Další částí práce je popis konkrétních forem zásahu do osobnostních práv VZO v médiích a popis způsobů, jakými se může poškozená osoba bránit. Práce se snaží o ucelený pohled na ochranu VZO v médiích v komparativním pojetí zejména s americkou a evropskou judikaturou,

²⁶ BARENDT, E. *Freedom of speech*. 2nd ed. New York: Oxford University Press, 2007, xlii, 526 p. ISBN 978-019-9225-811.

²⁷ COHEN-ALMAGOR, Raphael. *Speech, media, and ethics: the limits of free expression: critical studies on freedom of expression, freedom of the press, and the public's right to know*. New York: Palgrave Macmillan, 2005, 216 p. ISBN 14-039-4709-0.

²⁸ PEMBER, Don R. *Mass media law*. 1996 ed., 7th ed. Madison, Wis: Brown. ISBN 06-972-4600-0.

²⁹ CRONE, Tom. *Law and the media: an everyday guide for professionals*. 3rd ed. Boston: Focal Press, 1995, xii, 235 p. ISBN 07-506-2008-0.

³⁰ PRAGER, Eileen Carroll. *Public Figures, Private Figures and Public Interes*. *Stanford Law Review*. 1977, č. 30, s. 157-189. ISSN 1939-8581.

³¹ SHACKELFORD, Scott, J. *Fragile Merchandise: A Comparative Analysis of the Privacy Rights for Public Figures*. *American Business Law Journal*. 2012, č. 49, s. 125-208. ISSN 0002-7766.

³² WARREN, Samuel D. a Louis D. BRANDEIS. *The Right of Privacy*. *Harvard law review*. 1890, č. 4, s. 193. ISSN 0017-811x.

jejíž vymezení ochrany VZO je v mnohém odlišné od českého a evropského pojetí, a zároveň odlišnostmi v judikatuře evropských soudů. Cílem je nalézt ideová východiska a důvody, které vedou k přijetí konkrétního pojetí a zároveň přiblížit, ke které koncepci se přiklání české soudnictví.

1. Veřejně známá osobnost

VZO se dá charakterizovat jako osoba, známá veřejnosti prostřednictvím médií na základě svojí činnosti pro veřejnost či na veřejnosti, jejíž všeobecné osobnostní právo může být publikací skutkových tvrzení nebo hodnotících soudů v médiích omezeno ve veřejném zájmu. Vymezení VZO podléhá regionálním rozdílům, od poměrně širokého pojetí v USA a Evropě, kde se za VZO považují *veřejní činitelé* i *celebrity*, po velice úzké chápání VZO například v Japonsku, kde snížené ochraně osobnostních práv podléhají pouze nejvýznamnější politici a management největších společností.³³ Americká judikatura rozlišuje i VZO jako PO, tedy takové, které jsou buď regulována vládou, či mají výjimečnou reklamní kampaň, která je činí mimořádně známými, nebo díky které rozpoutají veřejnou diskusi, jsou všeobecně známé v daném regionu či mají snadný přístup k médiím.³⁴ Evropská judikatura v současnosti chápe VZO pouze jako člověka. Hmotně se VZO člení do několika podkategorií, které mají význam pro určení kvalitativní a kvantitativní stránky omezení všeobecného osobnostního práva v médiích v konkrétním případě.

1.1. Charakteristika VZO

Z platných právních předpisů definuje VZO pouze Rezoluce Rady Evropy č. 1165 (1998) ze dne 26. 6. 1998 o právu na soukromí jako „*osobu vykonávající veřejnou funkci, nebo čerpající veřejné zdroje a široce řečeno všechny, kdo hrají roli ve veřejném životě, v politice, hospodářství, umění, sociální oblasti, sportu, nebo jinde*“.³⁵ Poměrně nedávná reflexe existence VZO v evropském zákonodárství vychází z více jak čtyřicet let trvající judikатурní praxe, která po vzoru Spojených států amerických převzala rozlišení mezi ochranou osobnostního práva VZO a ostatních osob. Pro další

³³ SHACKELFORD. Fragile Merchandise: A Comparative Analysis of the Privacy Rights for Public Figures. *American Business Law Journal*. 2012, č. 49, s. 125-208. ISSN 0002-7766., str. 4.

³⁴ PEMBER, Don R. *Mass media law*. 1996 ed., 7th ed. Madison, Wis: Brown. ISBN 06-972-4600-0., str. 157

³⁵ “*persons holding public office and/or using public resources and, more broadly speaking, all those who play a role in public life, whether in politics, the economy, the arts, the social sphere, sport or in any other domain.*” Rezoluce 1165 (1998) o právu na soukromí, přijatá Parlamentním shromážděním Rady Evropy dne 26. 6. 1998.

charakteristiku statusu VZO a jejího dělení je tak třeba hledat zdroj převážně v soudních rozhodnutích a dále odborné literatuře. Ve vymezení samotného statusu VZO se americká a evropská judikatura zásadně neliší, lze tedy hledat inspiraci i v americkém soudnictví ze kterého institut pochází.

Judikatura Ústavního soudu České republiky vymezuje VZO prostřednictvím definice věci veřejné. „*Věcí veřejnou jsou veškeré agendy státních institucí, jakož i činnost osob působících ve veřejném životě, tj. např. činnost politiků místních i celostátních, úředníků, soudců, advokátů, popř. kandidátů či čekatelů na tyto funkce; věci veřejnou je ovšem i umění včetně novinářských aktivit a showbyznysu a dále vše, co na sebe upoutává veřejnou pozornost.*“³⁶ První rozhodnutí amerického soudnictví ve věci ochrany VZO *New York Times co. proti Sullivanovi*³⁷ chápalo VZO pouze jako veřejné činitele (*public official*) tedy jako ty, „*kterí mají místo ve vládní hierarchii*“. Další rozhodnutí amerického soudnictví rozšířily a stále rozšiřují VZO i na sportovce, umělce, businessmany, filmové hvězdy apod., souhrnně označované jako celebrity (*public figure*). Výčet osob, jež se mohou stát VZO, není úplný a nadále jej doplňuje judikatura.

Charakteristiku VZO lze dále hledat v odborné literatuře. Například Knap³⁸ tvrdí, že „*osobami veřejného zájmu (VZO) se většinou rozumějí nejen osoby veřejného života v užším smyslu, tj. osoby, které vystupují při řešení různých otázek na veřejnosti, neboli jsou veřejně činné a tím na veřejnosti vykonávají svůj vliv v oblasti politické, hospodářské, kulturní, sportovní aj. (např. ministři, poslanci, senátoři, známí herci, zpěváci, sportovci aj.), nýbrž vůbec osoby, které na sebe upoutávají zájem veřejnosti a tak se ocitají v zorném úhlu zpravodajství hromadných sdělovacích prostředků*“. Angloamerická literatura definuje VZO v závislosti na vymezení pomluvy jako „*osobu*

³⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 11. 11. 2005 spis. zn. I.ÚS 453/03.

³⁷ „*The jury must find that the words were published "of and concerning" the plaintiff, but, where the plaintiff is a public official, his place in the governmental hierarchy is sufficient evidence to support a finding that his reputation has been affected by statements that reflect upon the agency of which he is in charge.*“, Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ze dne 9. března 1964 ve věci *New York Times co. proti Sullivanovi*, sp. zn. 376 U. S. 254 (1964).

³⁸ KNAP, Karel et al. *Ochrana osobnosti podle občanského práva*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Linde, 1996. 361 s. ISBN 80-7201-029-8., str. 366.

velkého veřejného zájmu nebo známosti, jako vládní činitele, politiky, celebrity, businessmany a filmové nebo sportovní hvězdy.“ Zároveň vymezuje, „že nepravdivé pomlouvačné tvrzení publikované o této osobě nemůže být předmětem žaloby na ochranu cti, pouze pokud existuje důkaz, že pisatel nebo vydavatel úmyslně pomluvil osobu ve zlém úmyslu“.³⁹ Angloamerické právo se od kontinentálního odlišuje ve způsobu ochrany osobnosti VZO.

1.1.1. Terminologie

Pro VZO (*Person des öffentlichen Lebens*, *Person des öffentlichen Interesse*, *Общественный деятель*) existuje v literatuře a judikatuře několik možných názvů, označujících stejný, nebo velmi podobný institut. Vzhledem k tomu, že žádný z nich není přímo zakotven v českých právních předpisech a odborná literatura společně s judikaturou se v jejich užívání rozcházejí, panuje v pojmovém vymezení VZO značná nejednotnost. Zahraniční zdroje mají po terminologické stránce jasněji, v anglických pramenech se setkáváme s termínem *public figure*, označující souhrnně veřejné činitele a celebrity. České verze termínu VZO vznikaly jak vlastní tvorbou, tak překladem z cizích jazyků. Některé z termínů odkazují spíše na veřejné činitele, jako například *osoba veřejně činná*⁴⁰ či *veřejně působící*.⁴¹ Jiné, vzniklé překladem z cizího jazyka, mohou v češtině působit víceznačně, například *osoba veřejného zájmu*.⁴² Dále se

³⁹ „In the law of defamation (libel and slander), a personage of great public interest or familiarity like a government official, politician, celebrity, business leader, movie star or sports hero. Incorrect harmful statements published about a public figure cannot be the basis of a lawsuit for defamation unless there is proof that the writer or publisher intentionally defamed the person with malice (hate).” HILL, Gerald N a Kathleen HILL. *Nolo's plain-English law dictionary*. 1st ed. Berkeley, CA, 2009. ISBN 14-133-1037-0., str. 343.

⁴⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 15. 3. 2005, sp. zn. I. ÚS 367/03, „osoby veřejně činné, tedy politici, veřejní činitelé, mediální hvězdy aj.“

⁴¹ Nález Ústavního soudu ze dne 11. 11. 2005, sp. zn. I. ÚS 453/03, „Věcí veřejnou jsou veškeré agendy státních institucí, jakož i činnost osob působících ve veřejném životě, tj. např. činnost politiků místních i celostátních, úředníků, soudců, advokátů, popř. kandidátů či čekatelů na tyto funkce; věcí veřejnou je ovšem i umění včetně novinářských aktivit a showbyznysu a dále vše, co na sebe upoutává veřejnou pozornost.“

⁴² Překlad německého *Person des öffentlichen Interesse* může být chápána víceznačně. Evokuje nejen toho, o jehož životě má veřejnost zájem být informována, ale i osobu, která vykonává určitý veřejný

můžeme setkat s ne příliš konkrétním, ale zato stručným termínem *veřejná osoba*⁴³ (oproti tomu *soukromá osoba*)⁴⁴ či *osoba veřejného života*.⁴⁵ Soudy se v poslední době kloní k užívání pojmu *osobnost veřejného zájmu*. Pro práci byl zvolen termín *veřejně známá osobnost*, který se jeví jako výstižný a pochopitelný jak pro právníka, tak pro laika.

Pro pojmenování jednotlivých kategorií statusu VZO se používají další termíny. Jejich české názvy se obvykle rovněž odvíjejí z překladu z cizích jazyků, zejména z angličtiny. Pro práci bylo zvoleno rozdělení VZO na *VZO absolutní* a *relativní*, *veřejné činitele* a *celebrity*, a dále na *VZO dobrovolné* a *nedobrovolné*. Tato volba je opět spíše individuální, inspirovaná judikaturou a odbornou literaturou, ve které můžeme najít i jiné termíny, které se s výše vymezenými překrývají buď zcela, nebo částečně. Například pro *VZO absolutní* a *relativní* lze nalézt i termín *VZO v obecném a zvláštním smyslu*. Vzhledem k tomu, že neexistuje všeobecný konsenzus o tom, co pojem VZO zahrnuje, ani závazné stanovení jakým způsobem se od sebe jednotlivé formy VZO odlišují, je třeba ponechat konkrétní dělení stále v rovině jisté spekulace a rovněž momentálního pohledu, který může být v budoucnu modifikován judikaturou. Termíny pro odlišení jednotlivých forem VZO byly voleny zejména ve snaze najít pojmenování co nejjednodušší a nejsnáze pochopitelné.

Poslední část terminologie představuje terminologie institutů vázících se na VZO. Zde se česká judikatura i odborná literatura inspiruje zejména v zahraničí, především v anglicky a německy psaných pramenech. Většinu těchto termínů překládáme do češtiny spíše orientačně a vycházíme zejména z jejich původního znění. Jde například

zájem (policista, učitel), nebo která je naopak *předmětem* veřejného zájmu dobročinného či společenského (hendikepovaný člověk, dítě v dětském domově). Česká odborná literatura, např. Karel et al. *Ochrana osobnosti podle občanského práva*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Linde, 1996. 361 s. ISBN 80-7201-029-8., tento termín mnohdy používá a v poslední době jej začínají pravidelně používat i Soud a ostatní soudy.

⁴³ Překlad anglického pojmu *public figure*.

⁴⁴ Např. BOBEK, Michal. K aktuálním otázkám judikatury.: Helena, kontakt na mafiány a nové obrysy svobody slova v judikatuře Ústavního soudu. *Soudní rozhledy: rozhodnutí soudů ČR*. 2005, č. 10. ISSN 1211-4405. Dostupné z: <http://www.eui.eu/Personal/Researchers/mbobek/docs/helena.pdf>.

⁴⁵ Překlad německého pojmu *Person des öffentlichen Leben*.

o termíny jako *public figure test*, nebo pojmenování různých forem zásahů do soukromí jako je přivlastnění (*appropriation*), vměšování (*intrusion*), trapné skutečnosti (*embarrassing facts*) nebo falešné světlo (*false light*) a dále některá ustálená spojení vytvořená judikaturou jako například mrazivý účinek (*chilling effect*). V práci se vyskytují i slovní spojení, která sice nemají přesný právní význam jako například *zájem veřejnosti*, *specifika postavení VZO* nebo *privilegovaná pozice*, avšak z důvodu přehlednosti nepoužíváme pro konkrétní případ jiné pojmy.

1.1.2. Vznik

Institut VZO a na něj navazující zvláštní míra ochrany této osoby vznikl ve Spojených státech díky rozsudku Nejvyššího soudu USA ve věci *New York Times co. proti Sullivanovi* z roku 1964, který jako první stanovil, že osoba vykonávající veřejnou funkci je povinna snést větší míru kritiky, než ostatní.⁴⁶ Případ začal 23. března 1960, kdy *New York Times* zveřejnil na titulní straně inzerát: *Vyslechněte jejich naléhavé hlasy* (*Heed their rising voices*), ve kterém čtyři černošští pastoři vyzývají k podpoře černošských studentů, občanského hnutí obhajobě Martina Luthera Kinga mladšího obviněného z daňového podvodu. Mimo jiné zmiňují, že policie neoprávněně úmyslně zasáhla proti demonstraci za lidská práva. V textu inzerátu jsou kromě obecného protestu proti segregaci na americkém Jihu, kritiky omezení hlasovacího práva pro černé obyvatelstvo, uváděny i některé nepřesné, či dokonce nepravdivé informace, způsobily poškodit pověst policie státu Alabama. Inzerát například uvádí, že King byl sedmkrát uvězněn, ačkoliv ve skutečnosti se tak stalo pouze čtyřikrát. Na základě toho se s vydavatelstvím začal soudit policejní komisař Lester Bruce Sullivan, který se jakožto osoba odpovědná za práci policie cítil osobně dotčen, ačkoliv nebyl v textu inzerátu přímo jmenován, a požadoval náhradu škody.

Přestože u nižšího soudu v Alabamě Sullivan zvítězil a bylo mu přiznáno odškodnění 500 tisíc dolarů, Nejvyšší soud USA mu nedal zapravdu a vyslovil se většinou 9:0 hlasů v jeho neprospěch. Argumentace Nejvyššího soudu se v některých aspektech s nižším soudem shodovala, avšak v zásadní otázce míry přípustné kritiky

⁴⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ze dne 9. března 1964 ve věci *New York Times co. proti Sullivanovi*, sp. zn. 376 U. S. 254 (1964).

bylo jeho rozhodnutí pro americkou judikaturu revoluční. Stejně jako nižší soud Nejvyšší soud USA uznal, že Sullivan má právo žalovat v zájmu alabamské policie jako její představitel. Proti tomu argumentovala New York Times Co., která tvrdila, že jestliže v inzerátu není uvedeno Sullivanovo jméno, nemůže se Sullivan cítit inkriminovanými tvrzeními poškozen. Na rozdíl od alabamského soudu však Nejvyšší soud rozhodl, že pro to, aby mohla VZO zvítězit ve sporu na ochranu osobnosti v médiích a získat náhradu škody, musela by žalované straně prokázat, že tvrzení publikovala s tzv. *actual malice*. Jako veřejný činitel měl Sullivan povinnost snést vyšší míru kritiky, a to i v případě publikace některých nepravdivých tvrzení.

Do Evropy se problematika VZO přenesla v rozhodnutí ESLP ve věci *Lingens* proti Rakousku.⁴⁷ Evropské soudnictví se inspiroje americkým co do vymezení statusu VZO, avšak v míře její ochrany se s ním rozchází, neboť neformuluje přesná kritéria, podle kterých rozhoduje, zda v konkrétním případě omezit či neomezit všeobecné osobnostní právo VZO, nepracuje tak s institutem *actual malice*. V rozhodnutí *Lingens* proti Rakousku zmiňuje ESLP poprvé existenci statusu VZO, avšak ve zbytku rozhodnutí jde zejména o vytyčení rozdílu mezi skutkovým tvrzením a hodnotícím soudem. Spor spočívá v otázce, zda může novinář kritizovat politika, konkrétně rakouského kancléře Bruna Kreiského, pro jeho údajný oportunismus, nemorálnost a nedůstojnost. ESLP rozhodl, že se v konkrétním případě jedná o hodnotící soudy, jejichž pravdivost či nepravdivost, jejichž prokázání požadovalo rakouské soudnictví, je nedokazatelná. Otázka, zda by byl případ posouzen rozdílně, pokud by *Lingens* nebyl VZO, zůstává ve sféře dohadů. Faktem je, že terčem veřejné kritiky se obvykle stávají právě VZO, a proto jsou kritéria rozlišující jednotlivé formy mediálních útoků na všeobecné osobnostní právo vymezeny zejména s ohledem na tyto osoby.

České soudy začaly s institutem VZO pracovat ještě o něco později. Prvním rozhodnutím zmiňujícím existenci VZO, je nálezný Soudu ze dne 15. 3. 2005 ve věci sporu kritika Jana Rejžka a zpěvačky Heleny Vondráčkové.⁴⁸ Počátek sporu se datuje do roku 2000, kdy v magazínu *Pátek Lidových novin* vyšel článek Renaty Kalenské s názvem *Dívčí válka - jsou české zpěvačky ještě vůbec zpěvačky? Nejsou to už jen*

⁴⁷ Rozhodnutí ESLP ve věci *Lingens* proti Rakousku ze dne 8. 7. 1986.

⁴⁸ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 15. 3. 2005, sp. zn. I. ÚS 367/03.

naličené tváře z obálek? Hudební kritik Jan Rejžek se zde vyjádřil o zpěvačce Heleně Vondráčkové, která se dle něj „zapletla s minulým režimem“ a doposud „neztratila kontakt na mafiány, kteří jí v sedmdesátých a osmdesátých letech tlačili do rádií, do televize, na desky“ a kteří jí dle Rejžka pomáhají i nadále.⁴⁹ Tyto výroky se staly předmětem veřejného sporu mezi Helenou Vondráčkovou a Janem Rejžkem na stránkách Lidových novin, který se rozšířil i na tematiku údajného zpěvaččina podpisu Anticharty, čímž Rejžek ještě více podpořil svá obvinění související se spoluprací zpěvačky s bývalým režimem. Žalobu Heleny Vondráčkové projednával nejprve Městský soud v Praze, který ji zamítl. Odvolání Vondráčkové k Vrchnímu soudu již bylo úspěšné a kritik se v roce 2003 Vondráčkové omluvil, i když způsobem značně diskutabilním,⁵⁰ avšak zároveň si stěžoval k Soudu.

Soud rozhodl nálezem z 15. 3. 2005 ve prospěch stěžovatele. Vymezil pro české právo jednak princip větší tolerance kritiky VZO z důvodu veřejného zájmu a jednak subsidiaritu zásahu soudní moci ve věci ochrany osobnosti VZO. Klíčová v rozsudku je nutnost posuzovat jednotlivý výrok v celkovém kontextu tvrzení. V konkrétním případě pojem *mafie* neznamená dle Soudu „*mezinárodní zločineckou organizaci, spojenou s brutálním násilím i vyhrožováním, únosy apod.*“, nýbrž vykládá jej jako hodnotící soud odkazující na systém nadstandardních přátelských vztahů uvnitř určité profese. Rozhodnutí jako první formuluje v českém soudnictví odlišnou ochranu VZO. Jeho zájem se ale v zásadě omezuje na konstatování, že Vondráčková má status VZO, a díky tomu má možnost samostatně reagovat na výroky o její osobě bez toho, aby musela žádat ochranu od orgánu veřejné moci. Hlavní argumentace soudu se však i nadále týká zejména vymezení rozdílu mezi skutkovým tvrzením, hodnotícím soudem a způsobem,

⁴⁹ KALENSKÁ, Renata *Dívčí válka- jsou české zpěvačky ještě vůbec zpěvačky? Nejsou to už jen naličené tváře z obálek?*. *Lidové noviny: Páteční magazín Lidových novin*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2000, č. 40. ISSN 0862-5921.

⁵⁰ Kritik se v článku de facto neomluvil, neboť způsobem, jakým prezentoval svou omluvu, dával jasně najevo, že se rozhodnutím soudu nesouhlasí a že svůj názor na inkriminovanou záležitost nezměnil. Vondráčková rovněž před Ústavním soudem stěžovala: „*Stěžovatel navíc dostal své povinnosti publikovat omluvu na stránkách denního tisku velmi svérázně, protože kromě soudem uloženého textu publikoval své vlastní postoje, včetně základních tezí ústavní stížnosti.*“ Text článku s omluvou viz. Příloha č. 1.

jakým určitý text vnímá *průměrný čtenář* a jak si vykládá daná tvrzení, která nelze dle Soudu chápat pokaždé doslovně.

1.1.3. Status VZO a jeho trvání

Z časového hlediska není vznik statusu VZO bezpodmínečně vázán na dosažení nebo ztrátu privilegované pozice, přestože fakticky s ní souvisí. Ačkoliv se osoba stává VZO na základě dosažení moci či popularity, může se do mediální pozornosti dostat i dříve, zejména jako aspirant na určitou funkci v mocenském aparátu státu, nebo i na jinou pozici spojenou s výhodami vycházejícími z ocenění širokou veřejností. Média zprostředkovávají zprávy o VZO z důvodu umožnění kontroly veřejností a jejímu seznámení s touto osobou, posouzení jejích kompetencí, morálních kvalit i dobré pověsti. Po dobu trvání funkce či mediálního zájmu o problematiku, v souvislosti s kterou se osoba stala veřejně známá, trvá omezení všeobecného osobnostního práva ve prospěch posouzení kompetence osoby danou funkci vykonávat a výsledků její činnosti. Ani ztráta společenských privilegií nutně nevede ke ztrátě statusu VZO. Pokud se například zprávy o VZO váží k době, kdy tato privilegia požívala, má veřejnost právo být o nich informována i po zániku funkce, případně pokud se VZO stáhne do ústraní.

Chápání aspirantů na určitou společenskou pozici jako VZO nečiní výkladové problémy a judikatura i odborná literatura je v tomto ohledu zajedno. Komplikace nastávají s vymezením konce chápání statusu VZO a rozsahu informací, které je možné podávat o osobě, která již společenská privilegia nečerpá, ani není v centru mediálního zájmu. Obecně lze tvrdit, že média se v takových případech mohou zajímat pouze o skutečnosti, které souvisí s okolnostmi, na základě kterých se osoba do pozice VZO dostala, a se způsobem, jakým v této pozici jednala, a to i po velice dlouhé době. Příkladem může být zachování statusu VZO ženy, která obvinila skupinu Afroameričanů ze znásilnění. Toto obvinění zpochybnila televizní reportáž, na základě zjištění nových okolností, které znovuotevřely daný případ. Odvolací soud USA rozhodl, že média mají právo na zásahy do intimní sféry ženy, ačkoliv od údajného znásilnění uplynulo již takřka 50 let a žaloba ženy tak mnohé překvapila, neboť se

domnívali, že je již po smrti.⁵¹ Omezení všeobecného osobnostního práva zůstalo v souvislosti s danou problematikou nezměněno. V některých případech se může ochrana osobnostního práva VZO od její smrti naopak ještě více oslabit. Jak judikoval ESLP v případě sporu vydavatelů knihy *Velké tajemství (Le Grand Secret)* obsahující některá fakta o nemoci bývalého francouzského prezidenta Françoise Mitteranda, požadavky na ochranu osobnosti nejsou z důvodu smrti nositele těchto osobnostních práv již tak důležité a naopak dále posiluje veřejný zájem o informace o období, kdy prezident vykonával svou funkci. V tomto období měl zásadní vliv na stav a další vývoj země a veřejný zájem o tyto informace předčí zájem na ochraně osobnosti, který mají jeho pozůstalí a který chrání jeho jméno.⁵²

Složitější případ nastává s informacemi, které již nemají bezprostřední vztah k dříve vykonávané funkci. Kam až může sahát trvání statusu VZO ukazuje *pravidlo Sidis (the rule of Sidis)*, vzniklé díky americkému soudnictví.⁵³ V případě Sidis zveřejnil magazín *New Yorker* článek o životě mimořádně nadaných dětí po mnoha letech *Kde jsou dnes? (Where Are They Now?)*. Článek navazoval na dřívější reportáž o životě zázračných dětí, která popisovala jejich život a úspěchy. Její pokračování obsahovalo mimo jiné informace o životním osudu jednoho z těchto dětí v době publikace článku již dospělého Williama Jamese Sidise. Čtenář se dozvěděl, že Sidis v soukromém ani profesním životě prakticky ničeho nedosáhl, a vede zcela fádni a nezajímavou existenci, ačkoliv mu pro jeho genialitu mnoho lidí předvíдалo úspěšnou budoucnost. Sidis podal žalobu na ochranu soukromí, avšak soud v závěru rozhodl, že veřejnost má právo dozvědět se o jeho životě z důvodu stále trvajících veřejného zájmu. Ačkoliv inkriminovaný článek vyšel až 20 let poté co byl Sidis v centru mediální pozornosti, nepodala média jiné zprávy než ty, které rozšiřovaly v rámci již započatého mediálního zájmu povědomí o způsobu života nadaných dětí a jejich dalšího vývoje. Podle pravidla Sidis tak lze podávat nejenom informace přímo související s určitou záležitostí, která se

⁵¹ Rozhodnutí Odvolacího soudu USA ve věci *Streetová proti NBC*, ze dne 13. 3. 1981, sp. zn. 645 F.2d 1227.

⁵² Rozhodnutí ESLP ve věci *Plon proti Francii* ze dne 18. 5. 2004.

⁵³ V době rozhodnutí ještě institut VZO neexistoval a pracovalo se pouze s veřejným zájmem o informace. Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Sidis proti F-R Publishing Corporation*, ze dne 12. 3. 1940, sp. zn. 311 U.S. 711 (1940).

v minulosti odehrála, ale i informace obecné a běžně dostupné týkající se soukromí a profesního života.

1.2. Kategorie VZO

Soubor kritérií pro určení, zda konkrétní osoba je či není VZO, se v literatuře označuje za tzv. *public figure test*.⁵⁴ Na jeho základě se za VZO považují osoby, které se dobrovolně stanou centrem mediálního zájmu a mohou tak předpokládat omezení všeobecného osobnostního práva. *Public figure test* však již pro kompletní určení statusu VZO nestačí, neboť se v tomto institutu postupem času vymezily určité oblasti, které některé její charakteristiky pozměňují. Nutnost relativizovat pojem VZO vstupující do veřejného prostoru pouze výjimečně, nedobrovolně, či pouze v rámci určitého povolání vyvolala v judikatuře brzy potřebu rozdělit institut do několika podkategorií. Jednotlivé kategorie usnadňují určení, do jaké míry mají informace poskytnuté o těchto osobách relevanci pro veřejný zájem. Jasná dělicí čára mezi nimi neexistuje a konkrétní případy je tak třeba vždy posuzovat individuálně. Charakteristika jednotlivých kategorií VZO pochází plně z judikatury Spojených států amerických, kterou evropská judikatura následně napodobila a vyšla z ní.

1.2.1. VZO absolutní a relativní

V souvislosti s vymezením VZO vznikl problém, jak řešit situaci, kdy určitá osoba vystupuje na veřejnosti pouze v určité souvislosti a není tak všeobecně známá. V konečném důsledku se judikatura vyvinula tak, že označila určité lidi za *VZO absolutní*, tedy VZO pro všechny účely a souvislosti, a *VZO relativní*, tedy pouze pro některé účely a souvislosti. V počátečních obdobích Nejvyšší soud USA v řešení problematiky poněkud tápal. Prvním případem, který se otázkou zabýval, bylo rozhodnutí *Rosenbloom proti Metromedia, Inc.*⁵⁵ George Rosenbloom vydával erotický časopis, ale nebyl natolik známý, aby jej šlo považovat za VZO absolutní. Nejvyšší

⁵⁴ PRAGER, Eileen Carroll. *Public figures, private figures and public interest*. *Stanford Law Review*. 1977, č. 30, ISSN 1939-8581. s. 157-189.

⁵⁵ „*The fact that plaintiff was not a public figure cannot be accorded decisive significance.*“ Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Rosenbloom proti Metromedia, Inc.*, ze dne 17. 5. 1971, sp. zn. 403 U. S. 29 (1971).

soud USA tak stanovil, že a ačkoliv Rosenbloom není VZO, ustupuje z důvodu veřejného zájmu ochrana jeho osobnostního práva. Podle soudu „fakt, že stěžovatel není VZO nemůže mít rozhodující význam“, osoba bez statusu VZO tak měla mít dle soudu stejnou míru ochrany, jako kdyby status VZO měla, což vytvořilo rozporuplné pojetí daného institutu. Ve svých pozdějších rozhodnutích, zejména *Gertz proti Robert Welch, Inc.*,⁵⁶ se soud od tohoto precedentu distancoval, neboť popírá dichotomii statusu VZO a ostatních osob. Rozhodnutí se považuje za exces v judikatuře Nejvyššího soudu USA ve věci ochrany osobnostního práva VZO.

Schůdnější řešení našel soudce Lewis Powell v rozhodnutí *Gertz proti Robert Welch, Inc.*, kdy rozdělil VZO na *absolutní* a *relativní*⁵⁷ (*all-purpose public figure*, *limited purpose public figure*). Případ Gertz nese své jméno podle advokáta Elmera Gertze, zastupujícího rodinu chlapce Ronalda Nelsona. Ronalda Nelsona zastřelil policista, při vymáhání náhrady škody, a Gertz zastupoval rodinu ve věci přiznání peněžitého zadostiučinění v civilněprávním řízení, přičemž s trestním řízením neměl jako právní zástupce co dočinění. Poté, co na policistu padlo obvinění v trestním řízení z vraždy, zaútočil na Gertze časopis *American Opinion* a nařkl jej z křivého obvinění a komunistického světonázoru, oboje v souvislosti s trestním řízením. Gertz ve třináctiletém sporu proti vydavateli zvítězil a vysoudil 400 tisíc dolarů. Nejvyšší soud USA v konečné instanci rozhodl, že Gertze nelze považovat za VZO absolutní, ale pouze za VZO relativní v souvislosti s občanskoprávním sporem, a nemusí tak v trestněprávní otázce řešení viny z vraždy vznesenému proti policistovi snést vyšší míru kritiky, neboť se v ní neangažuje.

VZO relativní (limited purpose public figure) definuje soudce Powell jako „ty, kteří se dostali do popředí v konkrétní veřejné polemice, za účelem ovlivnit výsledek této

⁵⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Gertz proti Robert Welch, Inc.*, ze dne 25. 5. 1974, sp. zn. 418 U.S. 323 (1974).

⁵⁷ KNAP, Karel et al. *Ochrana osobnosti podle občanského práva*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Linde, 1996. 361 s. ISBN 80-7201-029-8., Nebo také v *VZO v obecném a zvláštním smyslu*, POLELLE, Michael J. Soukromé právo ochrany cti. In: *Svoboda projevu a tisku: sborník vybraných příspěvků z mezinárodních konferencí konaných ve dnech 5. -9. září 1994 Právnickou fakultou MU*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1995, Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, sv. 155. ISBN 80-210-1146-7., s. 62-69.

polemiky“.⁵⁸ Aby vznikla VZO relativní, tak musí existovat tři podmínky. Jednak je to existence určité veřejné polemiky, dále dobrovolné angažování se VZO v této polemice, jako například poskytování rozhovorů, vystupování v televizi, podávání informací a nakonec její snaha výsledek této polemiky ovlivnit. Stanovení toho, kdy se VZO dobrovolně angažuje a do jaké míry to ovlivňuje její všeobecné osobnostní právo v médiích, se stalo otázkou judikatury. Soudy například rozhodly, že žena rozvádějící se s významným mužem, ale která nikterak nezasahuje do veřejných záležitostí souvisejících s jeho postavením⁵⁹ či vedoucí výzkumu veřejné psychiatrické kliniky i pokud dostává veřejné peníze, ale kritika proti němu se netýká nakládání s těmito penězi,⁶⁰ se nestávají ani relativními VZO, neboť se dobrovolně neangažují v žádné oblasti veřejného zájmu. Naopak VZO relativní se dle judikatury stává například farmář, který dopustil znečištění životního prostředí, a to i nedobrovolně,⁶¹ či žena bojující, byť v závislosti na bezpráví na ní spáchaném, proti určité korporaci.⁶² VZO relativní, požívá ochrany vyšší než VZO absolutní, přičemž ochrana je závislá právě charakteru skutečnosti, díky které se stala VZO, a omezení všeobecného osobnostního práva se týká pouze této skutečnosti.⁶³

⁵⁸ „More commonly, those classed as public figures have thrust themselves to the forefront of particular public controversies in order to influence the resolution of the issue involved.”

⁵⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Time, Inc. Proti Firestonové*, ze dne 2. 3. 1976, sp. zn. 424 U. S. 448 (1976).

⁶⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Hutchinson proti Proxmire*, ze dne 26. 5. 1979, sp. zn. 443 U. S. 111 (1979).

⁶¹ Rozhodnutí Odvolacího soudu státu Wisconsin ve věci *Wiegel proti Capital Times Co.*, ze dne 23. 3. 1988, sp. zn. 426 N.W. 2d 43 (1988).

⁶² Rozhodnutí Odvolacího soudu státu Colorado ve věci *Lewisová proti McGraw-Hill Broadcasting Co., Inc.*, ze dne 23. 5. 1992, sp. zn. 832 P. 2d 1118 (1992).

⁶³ Příklad kontroverzního informování o VZO relativní představuje osobnost Olivera Sipple, kterému se podařilo vyrazit zbraň z ruky atentátníka na budoucího prezidenta Geralda Forda. Informace o Sipplově skrývané homosexualitě zprostředkovala média veřejnosti a tím i jeho rodině. V soudním sporu Sipple prohrál a následně spáchal sebevraždu. COHEN-ALMAGOR, Raphael. *Speech, media, and ethics: the limits of free expression: critical studies on freedom of expression, freedom of the press, and the public's right to know*. New York: Palgrave Macmillan, 2005, 216 p. ISBN 14-039-4709-0., str. 97, Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Wolston proti Digest*, sp. zn. 443 U. S. 157 (1979).

Naopak „VZO absolutní zastává pozici tak široké moci a vlivu že je považována za VZO pro všechny účely a souvislosti“.⁶⁴ Pro VZO absolutní platí, že sféra nepodléhající mediálnímu zájmu se omezuje na minimum, tedy na sféru *intimní*. VZO absolutními jsou například známí baviči,⁶⁵ spisovatelé,⁶⁶ či politici. Aby měla osoba status absolutní VZO je třeba, aby její jméno bylo všeobecně známé a to buď lokálně či v rámci určité komunity, nebo i celosvětově, a zároveň byla předmětem soustavné mediální pozornosti. Můžeme tak odlišit dva typy absolutní VZO na ty, které jsou známy prakticky neomezeně a celosvětově, a ty, jež jsou známé jen v určitém regionu či komunitě. Pokud je informace o VZO známé pouze lokálně publikována například v regionálních novinách, považuje se osoba za *VZO absolutní místní (local all-purpose public figure)*.⁶⁷ Na druhou stranu není samozřejmě možné, aby VZO znali naprosto všichni. Postačí, pokud je VZO známá většině těch kdo sledují média vycházející v určitém místě, nebo pokud jsou s VZO jinak seznámeni nebo o ní zpraveni.

1.2.2. Veřejní činitelé a celebrity

VZO lze dělit i dle oboru, ve kterém jsou veřejně činné a ve kterém vykonávají svůj vliv například na politiky, sportovce, umělce, hvězdy showbusinessu apod. Pro obecnější rozdělení existuje pohled rozlišující VZO na *veřejné činitele (public official)*, tedy osoby vykonávající funkci pro veřejnost a aspiranty takové pozice a *celebrity*, vykonávající činnost na veřejnosti.⁶⁸ *Veřejného činitele*, definoval soudce Nejvyššího soudu USA Brennan v Rozhodnutí *Rosenblatt proti Baerovi* v roce 1966.⁶⁹ „*Veřejný*

⁶⁴ *Occupy positions of such pervasive power and influence that they are deemed public figures for all purposes.* Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ze dne 25. 5. 1974 ve věci *Gertz proti Robert Welch, Inc.*, sp.zn. 418 U.S. 323 (1974).

⁶⁵ Rozhodnutí Odvolacího soudu USA ve věci *Carson proti Allied News*, ze dne 28. 2. 1975, sp. zn. 529 F. 2d 206 (1976).

⁶⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Buckley proti Litell*, ze dne 17. 1. 1977, sp. zn. 539 F. 2d 882 (1976).

⁶⁷ Rozhodnutí Odvolacího soudu státu Kansas ve věci *Steere proti Cupp*, ze dne 28. 6. 1984, sp. zn. 602 P. 2d 1267 (1979).

⁶⁸ Za VZO se považuje i uchazeč o tuto funkci, Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Monitor Patriot co. proti Roy*, ze dne 24. 2. 1971, sp. zn. 401 U. S. 265 (1971).

⁶⁹ „*Public official designation applies at the very least at those among the hierarchy of government employees who have or appeal to the public to have substantial responsibility for or over the conduct of*

činitel je ten, kdo má nebo se zdá mít v hierarchii vládních zaměstnanců značnou odpovědnost nebo kontrolu nad prováděním vládních záležitostí.“ Nejde tedy o kteréhokoliv člověka pracujícího pro stát, nebo veřejnou moc. Judikatura dále zpřesňuje, kdo veřejným činitelem z pohledu VZO je, či není, přičemž některé rozdíly se mohou jevit značně arbitrární, vycházející z momentální situace, případně zohledňující specifická kritéria. Je třeba brát ohled i na regionální rozdíly evropského a amerického soudnictví.

Média fungují ve vztahu k VZO jako prostředek veřejné kontroly,⁷⁰ zejména proto, že se tyto osoby běžně dostávají na svou pozici volbou ostatních občanů.⁷¹ V prvním evropském rozhodnutí týkajícího se ochrany VZO *Lingens proti Rakousku*⁷² stanovil ESLP že „politik se nevyhnutelně a vědomě vystavuje tomu, že každé jeho slovo a čin budou podrobně zkoumány novináři a širokou veřejností, a musí proto prokazovat vyšší stupeň tolerance, zejména když sám činí veřejná prohlášení, která připouštějí kritiku“. V některých případech, kdy měly osoby být i jen malý vliv na veřejné záležitosti a peníze, určily soudy, že jde o veřejné činitele. Za veřejné činitele tak americké soudnictví označilo politického komentátora,⁷³ opraváře aut získávajícího veřejné příspěvky⁷⁴ či policistu.⁷⁵ Veřejným činitelem naopak není ředitel střední

governmental affairs”, Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Rosenblatt proti Baerovi*, ze dne 21. 2. 1976, sp. zn. 383 U. S. 75 (1966).

⁷⁰ „Tisk poskytuje veřejnosti jeden z nejlepších prostředků pro vytváření si názorů na postoje jejích politických představitelů.“ Rozhodnutí ESLP ve věci *Castells proti Španělsku* ze dne 23. 4. 1992.

⁷¹ Čl. 9 Rezoluce.

⁷² Rozhodnutí ESLP ve věci *Lingens proti Rakousku* ze dne 8. 7. 1986, v ČR Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 29. 8. 2007, sp. zn. 4 As 81/2006-108.

⁷³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Associated Press proti Walkerovi*, ze dne 16. 11. 1967, sp. zn. 389 U. S. 28 (1967).

⁷⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu státu Washington ve věci *Clawson proti Longview Publishing Co.*, ze dne 5. 1. 1979, sp. zn. 589 P. 2d 1223 (1979).

⁷⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu státu Ohio ve věci *Soke proti The Plain Dealer*, ze dne 1. 6. 1994, sp. zn. 69 Ohio S. 3d 395 (1994).

školy⁷⁶ nebo právní obhájce,⁷⁷ pokud jednají ve svém soukromém zájmu, nebo v rámci povolání, při kterém neovlivňují veřejné záležitosti.

Proti *veřejným činitelům*, které se VZO stávají díky dosažení určitého stupně v kariéře ve státním zákonodárném, výkonném, nebo soudním aparátu, stojí *celebrity (public figure)*, tedy VZO, které se staly známými prostřednictvím své soukromé činnosti, povolání nebo události, vykonávané *na veřejnosti*. Kritériem získání pozice VZO bývají sportovní a umělecké⁷⁸ výkony, bohatství, ale i výstřednost, přínos nových myšlenek apod. Prvními rozsudky, které rozšířily pojem VZO z veřejného činitele i na osoby nepracující pro státní aparát, byly rozhodnutí Nejvyššího soudu USA *Curtis Publishing proti Buttsovi*⁷⁹ a *Associated Press proti Walkerovi*.⁸⁰ V americkém systému tak tyto osoby nemohou požadovat náhradu škody, pokud neprokáží, stejně jako veřejní činitelé, publikaci tvrzení s *actual malice*. Jejich pozice v médiích se tak dostala na roveň politikům, nebo jiným představitelům veřejné moci.

V případě USA *Curtis Publishing proti Buttsovi* publikoval Saturday Evening Post článek o Wallace Buttsovi, který pracoval jako sportovní ředitel Alabamské univerzity. Článek jej obviňoval z toho, že v zápase Alabamské a Georgijské univerzity v roce 1962 ovlivnil podvodně výsledek. Buttsovi se nakonec u Nejvyššího soudu USA podařilo vysoudit na vydavatelství 460 tisíc dolarů, neboť soud rozhodl, že v daném případě postupovali žurnalisté v hrubém rozporu s novinářskou etikou s tzv. bezohlednou nedbalostí, kdy se obvinění proti Buttsovi vznesená ani nepokusili ověřit, ačkoliv od události již uplynula delší doba a nebylo třeba publikovat spekulace

⁷⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu státu Georgie ve věci *Ellerbe proti Millsovi*, ze dne 16. 11. 1992, sp. zn. 422 S. E. 2d 529 (1992).

⁷⁷ Rozhodnutí odvolacího soudu státu Kalifornie ve věci *James proti San Jose Mercury News, Inc.*, ze dne 30. 6. 1993, sp. zn. 17 Cal. App. 4th 1 (1993).

⁷⁸ Zejména v oblasti umění na rozdíl např. od sportu nelze pracovat s kritériem *nejlepší*, není tedy výjimkou, že na výsluní se dostávají tzv. *mediální produkty*, tedy lidé nevynikající schopnostmi, jejichž popularitu vytvořila sama média.

⁷⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Curtis Publishing proti Buttsovi*, ze dne 12. 6. 1967, sp. zn. 388 U. S. 130 (1967).

⁸⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Associated Press proti Walkerovi*, ze dne 16. 11. 1967, sp. zn. 389 U. S. 28 (1967).

bezprostředně po jejich zjištění. Zásadní na rozhodnutí je skutečnost, že Butts byl v dané souvislosti, ačkoliv se nejednalo o veřejného činitele, považován za VZO, a platil tak pro něj snížený standart ochrany osobnostního práva. Podobná problematika se objevila v případě *Associated Press proti Walkerovi*, který však soud rozhodl rozdílně. V několika novinách se objevila zpráva, že se bývalý americký generálmajor Edwin Walker podílel na studentských nepokojích na Mississippské univerzitě a těmto nepokojům velel. Ačkoliv se mu u nižšího soudu podařilo vysoudit 3 miliony dolarů, u Nejvyššího soudu USA neuspěl, neboť v publikaci daných tvrzení soud nenalezl bezohlednou nedbalost. Soud poukázal na skutečnost, že ačkoliv tvrzení nemusela být nutně pravdivá, jejich publikaci vyžadovaly časové důvody, a tedy i naléhavý veřejný zájem o informace o VZO.

1.2.3. VZO dobrovolné a nedobrovolné

Poslední rozlišení rozděluje VZO v souvislosti s dobrovolností či nedobrovolností vstupu na privilegovanou pozici a tím na mediální scénu. Obecnou kategorií reprezentuje *VZO dobrovolná*, zatímco *VZO nedobrovolná* není v pravém smyslu VZO, neboť se na ní omezení všeobecného osobnostního práva obvykle nevztahuje.⁸¹ Jednou z podmínek omezení všeobecného osobnostního práva v médiích je podle public figure test totiž právě dobrovolnost vstupu na mediální scénu, přičemž faktická veřejná známost dané osoby ještě nemusí znamenat přednost svobody slova a práva na informace před ochranou její osobnosti. VZO dobrovolná, jako jedinec srozuměný s vyšším zájmem veřejnosti o svou osobu a dobrovolně tuto roli přejímající, musí respektovat omezení svého všeobecného osobnostního práva ve veřejném zájmu. Naopak VZO nedobrovolná, pokud ji považujeme za součást institutu VZO, tvoří jakousi výjimku z výjimky, neboť pro ni platí vyšší ochrana než pro běžného jedince. VZO nedobrovolná je osobou, která se stává centrem mediálního zájmu, ačkoliv sama jej odmítá a dobrovolně se neangažovala způsobem, který mediální zájem přitahuje.

VZO nedobrovolnou je například oběť trestného činu, o jejíž existenci média veřejnost informují, nemají však oprávnění bez souhlasu zveřejňovat například její

⁸¹KNAP, Karel et al. *Ochrana osobnosti podle občanského práva*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Linde, 1996. 361 s. ISBN 80-7201-029-8. str. 369.

jméno či podobu. Lze si naopak představit, že pokud se VZO stane pachatel trestného činu, nebo člen podsvětí,⁸² jeho všeobecné osobnostní právo podléhá snížené ochraně VZO, ačkoliv sám zájem o vstup na mediální scénu nemá. I zde je však třeba posuzovat případ v závislosti na veřejném zájmu. Naopak VZO dobrovolnou jsou typicky politici, či jiní představitelé veřejné moci. Skutečnost, že ochrana osobnostního práva takových osob je zúžena vychází i z toho, osoba již svým vstupem na politickou scénu musí počítat s tím, „že jakožto osoba veřejně známá bude pod drobnohledem veřejnosti, která se zajímá o její jak profesní, tak i soukromý život a současně jej hodnotí, zvláště jedná-li se o osobu, která spravuje veřejné záležitosti (nebo o to v rámci politického boje usiluje)“.⁸³ Na druhou stranu však považuje judikatura za legitimní pouze ten veřejný zájem, který směřuje vůči profesní stránce osobnosti dané osoby, případně širších kritérií pro posouzení schopnosti určitou pozici zastávat.

Pokud se osoba stane VZO již svým narozením, například rodinní příslušníci VZO, či v rámci svého soukromého vztahu s VZO, nelze hovořit o naprosté dobrovolnosti, ale často ani o nedobrovolnosti vstupu na mediální scénu. Osoba svůj status nemohla sice nijak ovlivnit, na druhou stranu se ale může na jeho základě dobrovolně čerpat určitá privilegia, účastnit se vybraných společenských akcí a dostat se tak do pozornosti médií. Aby se tak skutečně jednalo o VZO dobrovolnou, požaduje se dobrovolnost čerpání daných privilegií. Samostatnou kapitolu tvoří nezletilé děti VZO. Judikatura konstantně vykládá, že dítě nemá možnost se samo bránit narušení svého soukromí, nelze jej tedy posuzovat jako VZO, a to dokonce ani v případě, že rodiče dobrovolně poskytují médiím informace o jeho soukromí. Tak nedávno rozhodl i Nejvyšší soud ČR ve sporu syna zpěvačky Ivety Bartošové Artura Štaidla s vydavatelstvím Bauer Media vydávajícím magazín *Pestrý svět*.⁸⁴ Pestrý svět publikoval Štaidlovy fotografie a upozorňoval na chlapcovu obezitu. Zvláštní ochrana

⁸² Rozhodnutí Odvolacího soudu USA ve věci Rosanova proti Playboy, ze dne 25. 9. 1978, sp. zn. 580 F.2d 859 (1978).

⁸³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 3. 2008, sp. zn. 30 Cdo 5018/2007.

⁸⁴ „(...) podle ustanovení § 11 obč. zák. požívají i takové snímky nezletilého dítěte celebrit, zachycující jeho každodenní a soukromou činnost, na jejichž zveřejnění není dán obecný zájem a to jak bude dále vysvětleno i když je poskytl jejich zákonný zástupce, vedený pohnutkou přitáhnout pozornost veřejnosti ke své osobě.“ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 12. 2012, sp. zn. 30 Cdo 3770/2011.

děti vyplývá i z Úmluvy o právech dítěte,⁸⁵ která v článku 16 odst. 1 stanoví, že „žádné dítě nesmí být vystaveno svévolnému zasahování do svého soukromého života, rodiny, domova nebo korespondence, ani nezákonným útokům na svou čest a pověst“. Podle čl. 16 odst. 2 má dítě právo na zákonnou ochranu proti takovýmto zásahům nebo útokům.

1.3. Specifika VZO v médiích

Důvod, proč judikatura omezuje všeobecné osobnostní právo VZO, závisí na několika předpokladech, kterými se VZO odlišuje od jiných osob. Tyto předpoklady se odvíjejí od statusu VZO a ovlivňují její možnost bránit se proti porušení všeobecného osobnostního práva. Společně se samotným statutem VZO, stavícím tuto osobu do centra mediálního zájmu, tak vytvářejí základní charakteristiku institutu, tedy důvod, pro který se snižuje ochrana VZO před nepravdivými tvrzeními, zásahy do soukromí a pomluvami. Základní rozdíly oproti ostatním osobám představuje skutečnost, že se VZO nachází v privilegované pozici, je středem mediálního zájmu a zároveň má lepší přístup do médií. K těmto třem specifickým se dále řadí i dobrovolnost vstupu na mediální scénu, kterou se osoba vědomě zavazuje k tomu, že bude snášet vyšší kritiku ze strany veřejnosti.

1.3.1. Privilegovaná pozice

VZO čerpá na základě své pozice ve společnosti jistá privilegia, jak materiálního tak nemateriálního rázu. V závislosti na dělení VZO na celebrity a veřejné činitele rozlišujeme *privilegia společenská* a *mocenská*. Společenské privilegium staví VZO na vrchol společenského žebříčku v určité oblasti lidské činnosti, nejčastěji v závislosti na jejím povolání, a umožňuje jí tak přístup k některým výhodám. Privilegovaná pozice celebrity sebou nese nejen popularitu, ale i nadprůměrné příjmy, společenské kontakty, lepší přístup do médií, přehled o veřejném dění apod. Dalším privilegium VZO představuje možnost podílet se na utváření veřejného prostoru, vyjadřovat se k aktuálním otázkám i ovlivňování názorů veřejnosti. VZO rovněž reprezentuje obraz celé společnosti, její úrovně a postojů. S postavením veřejného činitele se kromě

⁸⁵ Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o sjednání Úmluvy o právech dítěte.

některých již zmiňovaných privilegií pojí i privilegia mocenská. Tato privilegia jsou zneužitelná, a proto veřejné činitele kontroluje veřejnost prostřednictvím médií. Je to například moc ovlivňovat svými rozhodnutími práva a povinnosti jiných osob, finanční příjmy poskytované veřejným činitelům z veřejných peněz, ale může to být i přístup k utajovaným informacím, imunita před trestním stíháním členů Parlamentu, soudců, prezidenta atd., indemnita, tedy neodpovědnost například poslance za hlasování a projevy učiněné ve Sněmovně a jejích orgánech, apod.

Pokud tato privilegia získala osoba v závislosti na společnosti, jako důsledek ocenění své práce nebo volby či jmenování na mocenskou pozici, vyplývá z tohoto postavení omezení jejího všeobecného osobnostního práva v médiích. Nelze však v žádném případě tvrdit, že omezení všeobecného osobnostního práva v médiích nastupuje automaticky a neomezeně pokud osoba dosáhla jakýchkoliv výhod.⁸⁶ Toto omezení se musí týkat oblasti činnosti osoby, se kterou se získání privilegia spojuje a která je zároveň závislá na veřejném posouzení, financích, moci apod. tedy zejména její profesní činnost. Soukromý život VZO se může předmětem veřejného zájmu stát pouze v případě, že výkon její profese či užívání privilegia závisí na morální bezúhonnosti, nebo pokud chce VZO veřejnost se svým soukromým životem sama seznámit.

1.3.2. Zájem veřejnosti

Veřejnost má právo prostřednictvím médií kontrolovat dvě záležitosti. Informace a kontrola výkonu povolání zahrnují zejména veřejnou sféru osobnosti VZO, není zde tedy problém s určením, zda mají média právo do této sféry zasahovat a publikovat příslušná fakta. Potíže nastávají s kontrolou obecné způsobilosti VZO povolání vykonávat, neboť zde může veřejný zájem zasahovat do oblasti soukromí, o které nesmí média v případě ostatních osob běžně informovat. Odlišná míra ochrany VZO oproti ostatním vyplývá ze dvou důvodů. Zaprvé se tím „*podporuje veřejná diskuze o veřejných věcech a svobodné utváření názorů*“. Zadruhé proto, aby stát zasahoval

⁸⁶ Rozhodnutí ESLP ve věci *Hannover proti Německu* ze dne 24. 6. 2004.

v případě porušení osobnostních práv pouze subsidiárně, tedy v případech, kdy se nelze domoci práva na ochranu osobnosti svépomocí.⁸⁷

Do obecné způsobilosti vykonávat určitou funkci lze zahrnout poměrně široké spektrum informací, které odhalují schopnosti, morální kvality a názory dané VZO. Může tak jít například o odpovědnost VZO za dopravní nehodu, jak judikoval ESLP v případě *Schwabe proti Rakousku*,⁸⁸ nevěru apod. Záleží ovšem na zařazení konkrétní VZO ve společnosti a oblast ve které se angažuje. Jak nedávno rozhodl Soud v případě spisovatele Michala Viewegha, který ve své stížnosti argumentoval, že nelze hodnotit soukromý život někoho, kdo ačkoliv je VZO „*nezastává žádnou politickou funkci, není morálním arbitrem, nehlásá nic, co by se týkalo manželství a čehokoliv, co s ním souvisí, a proto zveřejňování informací o jeho intimním životě nemá z hlediska reálného zájmu veřejnosti na informacích vůbec žádný smysl a význam*“.⁸⁹ Vyšší morální nároky by se ze své podstaty měly klást spíše na veřejné činitele, než celebrity, a informování o případných morálních nedostacích celebrit představuje spíše zvědavost, než oprávněný veřejný zájem.

Hodnocení a informování o způsobu, jakým VZO vykonává svou činnost, se liší podle kritizované VZO. V případě *Castells proti Španělsku*⁹⁰ uspěl před ESLP člen baskické separatistické koalice Herri Batasuna senátor Miguel Castells ve své kritice španělské vlády za nevyšetření smrti několika baskických separatistů a obvinil ji ze spoluzodpovědnosti za tyto činy. ESLP stanovil, že vláda jako celek podléhá vzhledem ke kritice ještě nižší ochraně než jednotliví politici a dále, že členové opozice jakožto volení představitelé části občanů mají ze své pozice širší nároky na kritiku jejího jednání. Kritika kolektivního orgánu může být širší, než kritika jednotlivce. V případě *Barfod proti Dánsku*⁹¹ novinář *Barfod* zpochybňoval nestrannost soudu, přičemž u ESLP se svou obhajobou neuspěl. Z tohoto judikátu vyplývá vyšší ochrana představitelů soudní moci než moci zákonodárné a výkonné. Soudce není typickou

⁸⁷ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 15. 3. 2005, sp. zn. I. ÚS 367/03.

⁸⁸ Rozhodnutí ESLP ve věci *Schwabe proti Rakousku* ze dne 28. 11. 1992.

⁸⁹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 6. 3. 2012, sp. zn. I. ÚS 1586/09.

⁹⁰ Rozhodnutí ESLP ve věci *Castells proti Španělsku* ze dne 23. 4. 1992.

⁹¹ Rozhodnutí ESLP ve věci *Barfod proti Dánsku* ze dne 22. 2. 1989.

VZO neboť výkonem svého povolání otázky veřejného zájmu přímo neovlivňuje a jeho rozhodování je limitováno zákony. Roli hraje i nutnost zajištění autority a vážnosti soudní moci. Kritika je ale přípustná ve vztahu k soudnímu rozhodnutí a nepovažuje se za kritiku soudu jako celku.

Veřejnost se ochrana osoby VZO zajímá ze dvou základních důvodů. Prvním je nutnost kontroly zejména veřejných činitelů, majících možnost mocensky ovlivňovat život lidí, a dále informování o novinkách v kulturní, sportovní a společenské oblasti. Druhým problematičtější důvodem je zvědavost a snaha proniknout zprostředkovaně mezi osoby vynikající bohatstvím, slávou, nebo schopnostmi. Vztah médií a VZO dá charakterizovat jako vztah vzájemné závislosti, VZO na sebe prostřednictvím médií upozorňují a informují o své činnosti a tvoří tak velkou část obsahu mediálního zpravodajství a záruku zisku některých médií. Tzv. seriózní noviny se zabývají zpravodajstvím relevantním pro veřejný zájem, tedy poskytováním informací umožňující kontrolu veřejnosti a její informování, ačkoliv i ony se mnohdy dopouštějí excesů.

Problematickou formu zpravodajství představuje tzv. *bulvár* (*yellow press*, *sensational press*, *tabloid press*, *populár press*), který se soustřeďuje zejména na „*skandály, jednání, události či okolnosti spjaté s vážným porušením, přehlížením, či znevážením hodnot, norem, či mravních principů, převažujících v dané době a v dané společnosti*“.⁹² Ve snaze o senzaci bulvární média častěji porušují presumpci nevinný, podávají nepravdivé informace, nebo nepřiměřeně zasahují do soukromí VZO a přispívají tak k její *bulvarizaci*.⁹³

⁹² Oproti seriózním médiím se formulace používané v bulvárních médiích se přizpůsobují méně náročnému čtenáři, články a reportáže jsou krátké, heslovité, vyjadřované jednoduchým, hovorovým, někdy i vulgárním jazykem, doplněné emocionální stimulací, s množstvím fotografií a s titulky v nadměrné velikosti, ve vysílání s hudebním pozadím. Bulvární noviny a časopisy mají obvykle nižší cenu než běžný tisk, neboť cílí spíše na méně majetné vrstvy obyvatel. OSVALDOVÁ, Barbora. *Vytrženo z kontextu*. V Tribunu EU vyd. 1. Brno: Tribuna EU, 2009, 85 s. Knihovnicka.cz. ISBN 978-80-7399-836-3., str. 26.

⁹³ Bulvarizace osobnosti se dá chápat jako redukování lidského jedince na objekt mediálního zájmu a snahy o finanční zisk prostřednictvím neadekvátního informování o jeho osobě. Největší diskuzi ohledně bulvarizace VZO v médiích rozpoutal hon na informace o princezně Dianě a její smrt během

1.3.3. Přístup do médií

Předpokládá se, že se VZO ohradí proti útokům v médiích sama nejprve vlastními silami a teprve v případě neúspěchu nastoupí subsidiárně soudní moc. Jde o tzv. *materiální pojetí rovnosti*, které na rozdíl od *formálního pojetí rovnosti*, stavící všechny osoby na stejnou úroveň a zaručující jim stejná práva bez ohledu na jejich postavení, zohledňuje faktickou možnost postižené VZO bránit se samostatně proti útokům ze strany médií.⁹⁴ Obecně má totiž VZO více možností, jak mediálně reagovat na útoky proti své osobě. Může poskytovat rozhovory, ve kterých se k problematice vyjádří, reagovat prostřednictvím tiskových konferencí či oslovovat jiné VZO s podobným problémem a společně pak postupovat proti neoprávněným mediálním útokům. Nemalou roli hraje finanční zázemí některých VZO, které jim umožňuje riskovat soudní spor i v případě hrozícího neúspěchu a tak lépe předcházet hrozbám ze strany médií. V soudním sporu se zohledňuje, zda se VZO pokusila bránit mediálním útokům svépomocí předtím, než zvolila cestu soudního sporu. S přístupem do médií souvisí i skutečnost, že VZO mající možnost vyjadřovat se veřejně prakticky k jakémukoli záležitosti, má zároveň povinnost snést i kritiku vlastní osoby.

honičky s novináři v roce 1997, ačkoliv se zde zavinění novinářů nakonec neprokázalo. Rada Evropy v návaznosti na její smrt vydala speciální Rezoluci č. 1165 (1998) ze dne 26. 6. 1998 o právu na soukromí, ve které specifikuje ochranu VZO.

⁹⁴ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 15. 3. 2005, sp. zn. I. ÚS 367/03.

2. Média a všeobecné osobnostní právo VZO

Podle preambule *Deklarace o svobodě politické debaty v médiích*,⁹⁵ sebou právo na vykonávání svobody vyjadřování v médiích nese povinnosti a odpovědnost, které musejí mediální profesionálové brát v úvahu. Toto právo může být z legitimních důvodů omezeno, aby byla udržována rovnováha mezi jeho výkonem a respektem vůči ostatním základním právům, svobodám a zájmům. Svobodné šíření informací a názorů v médiích je zajištěno ústavními právy svobody projevu a práva na informace. Tato práva se však mohou dostat do kolize s ústavním právem na ochranu osobnosti, jehož obecný obsah vyplývá z Listiny a občanského zákoníku a speciální úprava z dalších zákonů. Při střetu práva na informace, svobody projevu a práva na ochranu osobnosti v médiích je třeba posoudit, kterému z práv dát v daném případě přednost, aby nedošlo k porušení druhého ústavního práva.⁹⁶ Pro VZO stanovila judikatura odlišnou míru ochrany všeobecného osobnostního práva, a tak je i jeho uplatnění v médiích v konfliktu se svobodou projevu a právem na informace omezeno. Ideálním řešením při ochraně VZO v médiích je předcházet konfliktům a dodržovat pravidla novinářské práce tak, aby nedocházelo k soudním nebo jiným sporům. Pravidla novinářské práce vyplývají jak ze zákona, tak z neformálních etických kodexů.

2.1. Střet ochrany osobnosti, práva na informace a svobody projevu

Vzájemně závislá práva svoboda projevu a právo na informace zajišťují osobám jejich seberealizaci v rámci společnosti. Právo na informace umožňuje seznamovat se s fakty, díky kterým si osoba může vytvořit vlastní představu a názor na společenského dění. Svoboda projevu zase poskytuje prostředek jak tyto informace a názory předávat třetím osobám. Předmětem zpravodajství nebo hodnocení mohou být i VZO. V určitých případech tak dochází ke střetu práva na informace a svobody projevu se všeobecným osobnostním právem těchto osob. Všeobecné osobnostní právo má mnoho aspektů. Jde

⁹⁵ Deklarace o svobodě projevu a informací, přijatá Výborem ministrů Rady Evropy dne 29. Dubna 1982.

⁹⁶ KOSAŘ, David. Meze kritiky veřejně činných osob. *Právní fórum: český právníkový měsíčník*. 2005, č. 6, s. 55-58. ISSN 1214-7966., str. 58.

jak o právo na soukromí, na jehož ochranu v médiích se zaměřuje například Rezoluce,⁹⁷ dle které „je proto nezbytné najít rovnováhu mezi výkonem dvou základních práv zaručených Evropskou Úmluvou o lidských právech: právem na respektování soukromí a právem na svobodu slova“, a tak o ochranu osobní cti, lidské důstojnosti, dobré pověsti, jména, projevů osobní povahy i právo na ochranu života a zdraví.

2.1.1. Svoboda projevu a právo na informace

Základní důvod pro zajištění realizace práva na informace a svobodu projevu spočívá v nutnosti podporovat veřejnou diskuzi o veřejných věcech a tím chránit demokratický systém a jeho hodnoty. Média představují v současné společnosti hlavní prostředek realizace těchto práv a jejich postavení a regulace tak má stěžejní význam pro formu a úroveň veřejné diskuze. Se svobodou projevu a právem na informace souvisí svoboda médií, tedy zajištění jejich plurality a nezasahování ze strany veřejné moci. Stát je povinen vytvořit takové podmínky, aby média mohla svobodně existovat a vyjadřovat názory ve společnosti bez zásahů *cenzury*. S tím souvisí i ochrana oběhu a distribuce médií prostřednictvím volného trhu a v některých zemích i vládní finanční podpory, jejichž efekt však může být dvojsečný, a existence veřejnoprávních médií, jejichž obsah podléhá regulaci k zajištění nestrannosti a vyváženosti. Zákaz cenzury rovněž neumožňuje posouzení pravdivosti hodnotících soudů soudní mocí.

Moderní právní řád vychází z předpokladu, že je třeba chránit právo jednotlivce na vlastní názor, který nelze hodnotit z hlediska správnosti. Připouští tak vyjadřování i takových myšlenek, které se nesesetávají se všeobecným souhlasem, či konkrétní osoby poškozují. Veřejná debata tedy nevyklučuje publikaci „*tvrzení menšinových, šokujících, nebo i zraňujících*“.⁹⁸ V případě debaty o veřejných záležitostech a tím i o VZO právo ještě nadále rozšiřuje možnosti kritiky. Jak vyjádřilo hned první rozhodnutí ve věci ochrany VZO *New York Times, Inc. proti Sullivanovi*,⁹⁹ „*debata o veřejných*

⁹⁷ Čl. 10 Rezoluce: „*It is therefore necessary to find a way of balancing the exercise of two fundamental rights, both of which are guaranteed in the European Convention on Human Rights: the right to respect for one's private life and the right to freedom of expression.*”

⁹⁸ Rozhodnutí ESLP ve věci *Fressoz a Roire proti Francii* ze dne 21. 1. 1999.

⁹⁹ „*Debate on public issues should be uninhibited, robust, and wide-open, and that it may well include vehement, caustic, and sometimes unpleasantly sharp attacks on government.*” Rozhodnutí Nejvyššího

záležitostech by měla být neomezená, masivní, otevřená a může zahrnovat i důrazné, jízlivé a někdy nepřijemně prudké útoky na vládu“. Právo na informace zahrnuje právo vyhledávat, přijímat, a rozšiřovat získané informace jakýmkoliv způsobem, bez ohledu na státní hranice. Jde tak zároveň o materiální naplnění svobody projevu, bez které by neměla smysl, přičemž však existují omezení pro šíření vlastních myšlenek, zejména z důvodu omezeného přístupu k médiím. Informace na rozdíl od názoru může být nepravdivá a zároveň šíření určitých, byť pravdivých informací, může ohrožovat některé zásadní zájmy, a proto jejich šíření zákon omezuje. Dle čl. 17 Listiny jde o zájmy národní bezpečnosti, ochranu práv svobod druhých, veřejné bezpečnosti, ochranu veřejného zdraví a mravnosti.

Počátky práva na svobodu projevu a práva na informace sahají až do starého Řecka a Říma, avšak v moderních dějinách jde o novější institut. Jako první moderní zákon zakotvila svobodu projevu až francouzská Deklarace práv člověka a občana v roce 1789, v čl. 10, dle které *„se nikomu nesmí dít újma pro jeho názory, i náboženské, ledaže by jejich projev rušil pořádek stanovený zákonem“*.¹⁰⁰ Z dalších dokumentů upravujících svobodu projevu jsou nejvýznamnější právně nezávazná Všeobecná deklarace lidských práv OSN z roku 1948 uvádějící svobodu projevu a právo na informace v Preambuli a čl. 19, dle kterého má *„každý právo na svobodu přesvědčení a projevu, toto právo nepřipouští, aby někdo trpěl újmu pro své přesvědčení, a zahrnuje právo vyhledávat, přijímat a rozšiřovat informace a myšlenky jakýmkoliv prostředky a bez ohledu na hranice“*.¹⁰¹ V americkém právním systému zakotvuje svobodu projevu jako základní právo ve Spojených státech První dodatek Ústavy USA přijatý 15. prosince 1791.¹⁰² První dodatek stanoví, že *„Kongres nesmí*

soudu USA ve věci *New York Times co. proti Sullivanovi*, ze dne 9. března 1964, sp. zn. 376 U. S. 254 (1964).

¹⁰⁰ *„Nul ne doit être inquiété pour ses opinions, même religieuses, pourvu que leur manifestation ne trouble pas l'ordre public établi par la Loi.“*

¹⁰¹ *„Everyone has the right to freedom of opinion and expression; this right includes freedom to hold opinions without interference and to seek, receive and impart information and ideas through any media and regardless of frontiers.“*

¹⁰² *„Congress shall make no law respecting an establishment of religion, or prohibiting the free exercise thereof; or abridging the freedom of speech, or of the press; or the right of the people peaceably to assemble, and to petition the Government for a redress of grievances.“*

vydávat zákony zavádějící nějaké náboženství nebo zákony, které by zakazovaly svobodné vyznávání nějakého náboženství, právě tak nesmí vydávat zákony omezující svobodu slova nebo tisku, právo lidu pokojně se shromažďovat a právo podávat státním orgánům žádosti o nápravu křivd.“ Tyto dokumenty se zabývají především elementární ochranou práva na svobodu slova a kromě omezení zákonem uvedeným v Deklaraci nestanovují omezení jeho výkonu. Rozhodně však právo na svobodu projevu v nich obsažené nelze chápat jako svobodu neomezenou, umožňující šíření jakýchkoliv informací.

V roce 1991 přistoupila Česká a Slovenská Federativní Republika k Mezinárodnímu paktu o občanských a politických právech, přijatým v New Yorku 23. června 1976. Pakt v čl. 19 deklaruje právo na vlastní názor, svobodu projevu a stanovuje zároveň jejich omezení. Dle Paktu má *„každý právo zastávat svůj názor bez překážky a právo na svobodu projevu. Toto právo zahrnuje svobodu vyhledávat, přijímat a rozšiřovat informace a myšlenky všeho druhu, bez ohledu na hranice, ať ústně, písemně, nebo tiskem, prostřednictvím umění nebo jakýmikoliv jinými prostředky podle vlastní volby“.* Pakt však rovněž vymezuje odpovědnost a povinnosti vyplývající z těchto práv. *„Právo na názor a svobodu projevu může podléhat určitým omezením, avšak tato omezení budou pouze taková, jaká stanoví zákon a jež jsou nutná buď k respektování práv nebo pověstí jiných, nebo k ochraně národní bezpečnosti, nebo veřejného pořádku, nebo veřejného zdraví, nebo morálky“.*

Na evropské úrovni upravuje svobodu projevu Evropská Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod. Úmluva stanoví ochranu svobody projevu a práva na informace v čl. 10, včetně jejich omezení. Dle Úmluvy má *„každý právo na svobodu projevu, toto právo zahrnuje svobodu zastávat názory a přijímat a rozšiřovat informace nebo myšlenky bez zasahování státních orgánů bez ohledu na hranice“.* Zároveň však umožňuje státům udělovat povolení rozhlasovým, televizním, nebo filmovým společnostem. Omezení vymezuje Úmluva ve druhém odstavci čl. 10. *„výkon svobod zahrnuje i povinnosti a odpovědnost, může podléhat takovým formalitám, podmínkám omezením nebo sankcím, které stanoví zákon a které jsou nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, územní celistvosti, nebo veřejné bezpečnosti, ochrany práva a předcházení zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky, ochrany*

pověsti nebo práv jiných, zabránění úniku důležitých informací nebo zachování autority a nestrannosti soudní moci“.

Úmluva tak upravuje více omezení, než česká Listina základních práv a svobod, která v čl. 17 zaručuje svobodu projevu a právo na informace, kdy stanovuje, že *„každý má právo vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem, jakož i svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace bez ohledu na hranice státu“*. Listina dále výslovně zakazuje cenzuru. Ve čtvrtém odstavci vymezuje možnosti omezení svobody projevu a práva na informace. *„Ty lze omezit zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti.“* V posledním odstavci zakotvuje povinnost státních orgánů a orgánů územní samosprávy přiměřeným způsobem poskytovat informace o své činnosti.

2.1.2. Všeobecné osobnostní právo

Všeobecné osobnostní právo lze chápat v objektivním a subjektivním smyslu. V objektivním smyslu jde o *„souhrn stejnorodých právních norem, které upravují právo, resp. dílčí práva, jejichž předmětem je osobnost fyzické osoby jako celek, resp. jednotlivé hodnoty tvořící součásti celkové fyzické a morální integrity osobnosti každé fyzické osoby jako individuality a jejichž subjekty mají vůči ostatním subjektům (fyzickým či právnickým osobám) rovné právní postavení“*.¹⁰³ V subjektivním smyslu pak všeobecné osobnostní právo znamená *„možnost každé fyzické osoby jako individuality nakládat v mezích právního řádu podle svého uvážení co nejdříve se svou osobností resp. s jednotlivými hodnotami, tvořícími celistvost její fyzické osoby v její fyzické a morální jednotě vůči ostatním subjektům (fyzickým či právnickým osobám) s rovným právním postavením za účelem realizace a ochrany jejich zájmů, potřeb a preferencí“*.¹⁰⁴ Předmětem všeobecného osobnostního práva *„je integrita osobnosti*

¹⁰³ KNAP, Karel et al. *Ochrana osobnosti podle občanského práva*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Linde, 1996. 361 s. ISBN 80-7201-029-8., str. 57.

¹⁰⁴ KNAP, Karel et al. *Ochrana osobnosti podle občanského práva*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Linde, 1996. 361 s. ISBN 80-7201-029-8., str. 92.

*FO v její fyzické a morální jednotě“.*¹⁰⁵ Subjektem všeobecného osobnostního práva je FO. Ochrany její osobnosti se po smrti FO mohou dle §15 OZ domáhat manžel nebo partner a děti a není-li jich, rodiče. Podle §82 odst. 2 NOZ se ochrany osobnosti po smrti člověka může domáhat kterákoliv osoba blízká. Zároveň dle §83 odst. 1 NOZ *„souvisí-li neoprávněný zásah do osobnosti člověka s jeho činností v právnické osobě, může právo na ochranu jeho osobnosti uplatnit i tato právnická osoba“*. Subjekty lze dělit jednak na subjekty oprávněné, které disponují subjektivním všeobecným osobnostním právem, a subjekty povinné, které mají povinnost oprávněné subjekty ve výkonu jejich subjektivního práva nerušit. Všeobecné osobnostní je tvořeno souhrnem dílčích osobnostních práv.

Dílčí osobnostní práva vymezuje Listina v čl. 10, podle kterého má *„každý právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno“*. Dále má *„každý právo, aby na ochranu před neoprávněných zasahováním do soukromého a rodinného života a zároveň na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě“*. Úmluva vymezuje dílčí osobnostní práva v čl. 8, podle kterého má *„každý právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence a zároveň státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných“*. Ochrana osobnosti je dále upravena v Úmluvě o právech dítěte, v čl. 16, dle kterého *„žádné dítě nesmí být vystaveno svévolnému zasahování do svého soukromého života, rodiny, domova nebo korespondence ani nezákonným útokům na svou čest a pověst, a má zároveň má právo na zákonnou ochranu proti takovým zásahům nebo útokům“*.

K ochraně dílčích osobnostních práv se dále hlásí NOZ v §3 podle kterého *„soukromé právo chrání důstojnost a svobodu člověka i jeho přirozené právo brát se*

¹⁰⁵ Oproti tomu *zvláštní osobnostní právo*, zakotvené ve zvláštních zákonech, týkající se pouze FO na základě jimi vytvořeného *výsledku tvůrčí duševní činnosti*. Např. právo autorské, právo k vynálezům, zlepšovacím návrhům. KNAP, Karel et al. *Ochrana osobnosti podle občanského práva*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Linde, 1996. 361 s. ISBN 80-7201-029-8., str. 66-69.

o vlastní štěstí a štěstí jeho rodiny nebo lidí jemu blízkých takovým způsobem, jenž nepůsobí bezdůvodně újmu druhým“. Dle §3 odst. 2 a) má „každý právo na ochranu svého života a zdraví, jakož i svobody, cti, důstojnosti a soukromí“. Dále vymezuje některá dílčí osobnostní práva v §81 odst. 2, podle kterého „ochrany požívají zejména život a důstojnost člověka, jeho zdraví a právo žít v příznivém životním prostředí, jeho vážnost, čest, soukromí a jeho projevy osobní povahy“. Podrobněji upravuje NOZ ochranu osobnosti v §81- §117 v oddílu Osobnost člověka a v němž dále vymezuje NOZ speciální úpravu pro některá zvláštní dílčí osobnostní práva, a to ochranu podoby a soukromí člověka v §84- §90, právo na duševní a tělesnou integritu v §91- §103 a nakonec ochranu osobnosti člověka nedobrovolně drženého ve zdravotnickém zařízení v §104- §110. Ochrana jména a bydliště člověka je upravena v §77 -§80 v oddílu Jméno a bydliště člověka. S ochranou osobnosti souvisí i právo na náhradu škody, jehož úprava v případě porušení osobnostních práv se nachází v §2951- §2971.

Podle §19 NOZ má „každý člověk vrozená, již samotným rozumem a citem poznatelná přirozená práva, a tudíž se považuje za osobu. Zákon stanoví jen meze uplatňování přirozených práv člověka a způsob jejich ochrany. Přirozená práva spojená s osobností člověka zároveň nelze zcizit a nelze se jich vzdát; stane-li se tak, nepřihlíží se k tomu. Nepřihlíží se ani k omezení těchto práv v míře odporující zákonu, dobrým mravům nebo veřejnému pořádku“. Všeobecné osobnostní právo je jednotné a při porušení jednotlivého dílčího osobnostního práva dochází k porušení celého všeobecného osobnostního práva. Ochranu všeobecného a dílčího osobnostního práva vymezuje Listina v čl. 7, který stanoví, že nedotknutelnost osoby a jejího soukromí je zaručena a NOZ v generální klauzuli v §81, podle které je „chráněna osobnost člověka včetně všech jeho přirozených práv. Každý je povinen ctít svobodné rozhodnutí člověka žít podle svého“. OZ v §11 že „fyzická osoba má právo na ochranu své osobnosti, zejména života a zdraví, občanské cti a lidské důstojnosti, jakož i soukromí, svého jména a projevů osobní povahy“.

Ochranu všeobecného osobnostního práva dále upravují i speciální zákony, například zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací (antidiskriminační zákon), zákon č. 40/2009 Sb. trestní

zákoník, zákon č. 200/1990 Sb. zákon o přestupcích a z hlediska ochrany osobnosti v médiích zejména TiZ a ZRTV, kde je ochrana čest, důstojnost, soukromí fyzické osoby, nebo jména či dobré pověsti právnické osob upravena v institutech práva na odpověď a dodatečného sdělení.

2.1.3. Pravý a nepravý konflikt

Při střetu práva na svobodu projevu a práva na informace s ochranou všeobecného osobnostního práva v médiích, může dojít ke vzniku dvou typů konfliktů pravému a nepravému. Pokud se ústavně zaručené právo na svobodu projevu a právo na informace střetne výjimkami z něj, definovanými přímo v jeho ústavním vymezení, jde o tzv. nepravý konflikt.¹⁰⁶ Z hlediska ochrany VZO hraje roli zejména rozdílné pojetí v případě pravého konfliktu, kdy ústavně zaručené právo na ochranu osobnosti ustupuje v některých případech ve veřejném zájmu svobodě projevu a právu na informace.

Z čl. 17 odst. 4 Listiny vyplývá možnost omezení svobody projevu a práva na informace, „*jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti*“. Podobně ale širěji vymezuje omezení čl. 10 odst. 2 Úmluvy, a to „*v zájmu národní bezpečnosti, územní celistvosti, nebo veřejné bezpečnosti, ochrany práva a předcházení zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky, ochrany pověsti nebo práv jiných, zabránění úniku důležitých informací nebo zachování autority a nestrannosti soudní moci*“. V případě střetu mezinárodní smlouvy a ústavního zákona se dle čl. 10 Ústavy použije ústavní zákon, pro výjimky ze svobody projevu a práva na informace tak platí vymezení dané Listinou a Úmluva může být spíše inspiračním zdrojem. „*Výjimky z ústavně zaručeného práva svobody projevu a práva na informace se uplatňují subsidiárně a pouze v případě naléhavé potřeby, relevantním a dostačujícím způsobem, přičemž není rozdíl mezi VZO a ostatními osobami*“.¹⁰⁷

¹⁰⁶ FILIP, Jan. Dogmatika svobody projevu z hlediska teorie, legislativy a soudní praxe. *Časopis pro právní vědu a praxi*, Brno, Masarykova univerzita. Právnická fakulta. ISSN 1210-9126, 1998, vol. 6, no. 4, pp. 618-637., s. 630.

¹⁰⁷ Rozhodnutí ESLP ve věci *Handyside proti Velké Británii* ze dne 7. prosince 1976.

Rozdíl mezi VZO a ostatními vzniká při pravém konfliktu, tedy střetu dvou ústavně zaručených základních práv, která jsou si zásadně rovna.¹⁰⁸ Jde o omezení svobody projevu a práva na informace z čl. 17 Listiny z důvodu ochrany osobnosti a soukromí a jejich nedotknutelnosti dle čl. 7 a ochrany lidské důstojnosti, osobní cti, dobré pověsti, ochrany jména, ochrany před zasahováním do soukromého a rodinného života, a ochranou před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů dle čl. 10 Listiny. Obecně, pro běžné osoby platí, že při pravém konfliktu se v konečném důsledku upřednostní ochrana osobnosti, pokud se zdá, že obě střetající se práva mají v konkrétním případě stejnou sílu. Obě práva jsou tak jsou sice zásadně rovna, ale pokud je soud na pochybách, kterému z nich dát v konkrétním případě přednost, platí pravidlo přednosti ochrany osobnosti. VZO představují výjimku, neboť pro ně toto pravidlo neplatí, nýbrž se obrací ve prospěch svobody projevu a práva na informace, a to ve veřejném zájmu z důvodu nutnosti informovat o relevantních záležitostech i v případě, že tím budou poškozena osobnostní práva konkrétní VZO. Některá dílčí osobnostní práva, jako například právo na ochranu podoby, právo na ochranu slovních projevů osobní povahy, právo na ochranu soukromí, cti, důstojnosti a dobré pověsti tak mohou ustoupit ve veřejném zájmu právu na informace a svobodě projevu i v případě, že existují o relevantním veřejném zájmu pochybnosti.

2.2. Omezení všeobecného osobnostního práva VZO

Pro určení toho, zda lze o určité osobě publikovat konkrétní informaci jako o VZO, je třeba posoudit dvě skutečnosti. Nejprve je třeba určit, zda osobu lze vůbec za VZO považovat. Ve druhém kroku je nutno posoudit, zda je publikace dané informace o této osobě ve veřejném zájmu. Definice tohoto pojmu je značně složitá, neexistuje obecný konsenzus, co vlastně veřejný zájem představuje. V konkrétních případech se pro určení míry omezení osobnostního práva VZO ve veřejném zájmu používá zásada proporcionality, tedy metoda určující, do jaké míry má informace o konkrétní osobě relevantní význam pro veřejný zájem z hlediska účelnosti, vhodnosti a potřeby.

¹⁰⁸ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 10. 12. 1997, sp. zn. II. ÚS 357/96, Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 9. 2. 1998, sp. zn. IV. ÚS 154/97, na rozdíl například od Spojených států amerických, kde má svoboda projevu a právo na informace přednost před ochranou osobnosti člověka.

2.2.1. Veřejný zájem

Veřejný zájem je *neurčitý právní pojem*, tedy pojem, se kterým právo v mnoha ustanoveních pracuje, ale zároveň nikde nedefinuje jeho obsah a ani nemůže deklarovat jeho existenci v konkrétním případě.¹⁰⁹ Literatura v mediální oblasti vymezuje, že veřejný zájem je „*abstraktně pojatá představa celospolečenské potřeby, jež se plně nekryje s žádnými individuálními ani skupinovými zájmy v daném společenství, ale představuje opatření či činnost, která danému společenství v určitém historickém kontextu prospívá jako celku*“.¹¹⁰ Collinův *Dictionary of law*¹¹¹ definuje veřejný zájem jako „*užitečnost části informace pro veřejnost, v záležitostech týkajících se národní bezpečnosti, podvodu, lékařských pochybení, atd., využívaný jako obrana před obviněním ze zveřejnění utajených informací nebo zásahu do soukromí*. Dále stanovuje, že veřejný zájem znamená, že něčí jednání nebo informace o někom se mohou v určitém smyslu týkat veřejnosti, jestliže noviny zjistí, že skupina společností určuje ceny, aby si vzájemně nekonkurovaly, toto zjištění se může týkat veřejného zájmu. Jestliže televizní program odhalí, že člen parlamentu očividně bere drogy, poté se to může týkat veřejného zájmu“.

Tato definice je na rozdíl od první konkrétnější a založená na praktických příkladech, které však umožňují snazší pochopení veřejného zájmu v mediální oblasti.

Zákon nedefinuje veřejný zájem z důvodu nepřípustnosti zasahování moci zákonodárné do moci výkonné zejména ve správním právu a moci soudní, která může posoudit existenci veřejného zájmu za daných okolností. Dle současného pohledu

¹⁰⁹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 28. 6. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 24/04.

¹¹⁰ REIFOVÁ, Irena a kol. *Slovník mediální komunikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004. 327 s. ISBN 80-7178-926-7., str. 318.

¹¹¹ „*Public interest the usefulness of a piece of information to the public, in matters concerning national security, fraud, medical malpractice, etc. used as a defense against accusations of passing on confidential information or of invasion of privacy. Comment: Public interest implies that the action of someone or information held by someone might affect the public in some way, if a newspaper discloses that a group of companies are fixing prices so as not to compete with each other, this disclosure might be held to be in the public interest. If a TV programme reveals that a Member of Parliament apparently took drugs, then this might be held to be in the public interest.*” COLLIN, P. *Dictionary of law: 8000 terms clearly defined*, 4th ed. London: Bloomsbury, c2004, 318 p., ISBN 9780713683189.

obecný veřejný zájem platný pro všechny situace a aplikovatelný na všechny případy neexistuje a nelze jej tedy ani upravit obecnou normou. V případě ochrany osobnosti VZO tak soukromý zájem představuje ochrana konkrétní osobnosti před neoprávněnými zásahy médií, veřejným zájmem pak je právo na informace, svoboda projevu, ale i ochrana osobnosti obecně. Veřejný zájem o určité VZO zahrnuje dvě oblasti. Jednak informace a kontrola způsobu, jakým osoba vykonává své povolání, díky kterému dosáhla statusu VZO a dále její obecnou způsobilost toto povolání nebo činnost vykonávat.¹¹²

Veřejný zájem lze vymezit v protikladu k zájmu soukromému, od kterého se liší tím, že svědčí neurčitému počtu subjektů, může přitom jít o veřejný zájem celospolečenský, lokální, nebo i skupinový. Při kolizi soukromých a veřejných zájmů, nebo i různých veřejných zájmů mezi sebou, se dále posuzuje jejich intenzita a význam, opět v konkrétním případě. Soud¹¹³ v tomto kontextu stanovil, že „*veřejný zájem je třeba nalézt v procesu rozhodování o určité otázce (...) a nelze jej v konkrétní věci a priori stanovit*“. Od veřejného zájmu je třeba odlišit zájem veřejnosti, tedy vše, co veřejnost ať už oprávněně, nebo neoprávněně zajímá. Ačkoliv se může veřejný zájem se zájem veřejnosti ve smyslu zájmu o informace a kritiku určité VZO překrývat, nelze je zaměňovat. Zájem veřejnosti představuje na rozdíl od veřejného zájmu subjektivní kategorii, zatímco u veřejného zájmu je třeba objektivně posoudit, zda si veřejnost může na konkrétní informaci činit nárok. Skutečnosti a názory, o které se osoba jako recipient mediálního zpravodajství může zajímat, ohraničuje objektivní kategorie veřejného zájmu.

2.2.2. Zásada proporcionality

Zásada proporcionality v případě ochrany VZO v médiích slouží k určení, zda mohou média ve veřejném zájmu přistoupit na vyšší míru kritiky určité osoby a to z hlediska účelnosti (*public interest test*),¹¹⁴ tedy zda je daná informace způsobilá

¹¹² PEMBER, Don R. *Mass media law*. 1996 ed., 7th ed. Madison, Wis: Brown. ISBN 06-972-4600-0., str. 144.

¹¹³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 28. 6. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 24/04.

¹¹⁴ PRAGER, Eileen Carroll. Public Figures, Private Figures and Public Interes. *Stanford Law Review*. 1977, č. 30, s. 157-189. ISSN 1939-8581.

přispět veřejnému zájmu, potřebnosti, zda je pro daný veřejný zájem informace skutečně nezbytná, a přiměřenosti mezi omezením osobnostního práva VZO a chráněným veřejným zájmem. Zkoumá se tedy, zda má „veřejnost rozumný a tím pádem i legitimní zájem, aby se dozvěděla danou informací“,¹¹⁵ zda nelze informaci nahradit jiným způsobem a zároveň zda pozitiva pro veřejný zájem přesahují negativa způsobená publikováním informace VZO. Institut použití veřejného zájmu a tím i zásady proporcionality pro ochranu osobnosti VZO v médiích vyvozujeme z judikatury, v zákoně není veřejný zájem v této oblasti formulován. Jde tak o judikaturní rozšíření ústavně zaručeného práva svobody projevu a práva na informace oproti právu na ochranu osobnosti.

K vymezení zásady proporcionality při ochraně VZO v médiích přispěl zejména ESLP v případě *Hannover proti Německu*.¹¹⁶ Princezna Karolína z Monaka nezastávala oficiální funkci a její veřejné aktivity se omezovaly pouze na členství v charitativních organizacích. Během pobytu ve Francii pořídily německé časopisy *Bunte*, *Freizeit Revue* a *Neue Post* její fotografie během obvyklých soukromých činností jako je návštěva kavárny či odpočinek na pláži. Patrně z důvodu, že ve Francii požívá VZO relativně silnou ochranu osobnostního práva, publikovala média fotografie pouze v Německu. Německé soudy různých stupňů rozhodovaly spor princezny Karolíny s médii odlišně. Soud prvního stupně její nároky na ochranu osobnosti neuznal vůbec, zatímco Spolkový ústavní soud zakázal z důvodu ochrany dětí pouze publikaci fotografií, na kterých je princezna vyfocena spolu se svou nezletilou dcerou.¹¹⁷ ESLP rozhodnutí německých soudů nepotvrdil a vyjádřil se zcela ve prospěch stěžovatelky. Dospěl k závěru, že musí existovat vyváženost mezi veřejným zájmem o informace a všeobecným osobnostním právem princezny Karolíny. V daném případě se veřejný zájem omezoval pouze na zájem veřejnosti o její život, její soukromí však nemohlo podnítit zásadní veřejnou debatu. Princezna Karolína sice je díky své popularitě VZO, ale nevykonává žádnou mocenskou funkci, která by ospravedlňovala

¹¹⁵ „The public have an understandable and so legitimate interest in being told the information.“ Rozhodnutí Odvolacího soudu Anglie a Walesu ve věci *A v. B plc. (Flitcroft proti MGN Ltd)* ze dne 11. 3. 2002, sp. zn. (2003) QB 195.

¹¹⁶ Rozhodnutí ESLP ve věci *Hannover proti Německu* ze dne 24. 6. 2004.

¹¹⁷ Rozhodnutí Spolkového ústavního soudu ze dne 15. 12. 1999, sp. zn. 101 BVerfGE3 61.

kontrolu veřejnosti nad jejím soukromým životem z důvodu hodnocení její důvěryhodnosti. Naopak ve druhém soudním sporu princezny Karolíny před ESLP již veřejný zájem převážil nad soukromým. Publikace fotografií v časopisech *Frau im Spiegel* a *Frau Aktuell* tentokrát ze zimní dovolené princezny na lyžích ve Svatém Mořici v době nemoci jejího otce Rainiera III., soud shledal veřejný zájem na informaci, že princezna dokáže „*skloubit povinnost rodinné solidarity s legitimní potřebou soukromého života včetně touhy jet na dovolenou*“.¹¹⁸

Použitím zásady proporcionality při ochraně VZO v médiích se liší evropské a americké pojetí svobody slova a práva na informace. Americké soudnictví se přiklonilo jednoznačně na stranu svobody projevu, kterou označilo jako svobodu základní, ze které připouští výjimky. Ochranu VZO v USA specifikoval soudce Nejvyššího soudu Brennan v případě *New York Times proti Sullivanovi* v roce 1964.¹¹⁹ Aby mohla VZO uspět při žalobě pro urážku na cti nebo zásahu do soukromí, musí prokázat žalované straně nejenom publikaci nepravdivého či urážlivého tvrzení, ale také tzv. *skutečnou zášť* (*actual malice*) žalovaného. Tedy buď úmysl, kdy žurnalista věděl, že materiál není pravdivý a přesto jej publikoval, nebo *bezohlednou nedbalost* (*reckless disregard*) ve vztahu k pravdivosti tvrzení, tedy že „*obžalovaný měl vysokou míru povědomí o možné nepravdivosti*“.¹²⁰ Běžná osoba oproti tomu musí prokázat pouze nedbalost média ve vztahu k publikaci pomlouvačného či nepravdivého tvrzení. Rozhodnutí *Sullivan* má pro evropskou judikaturu význam pro stanovení odlišného statusu VZO oproti ostatním osobám. Actual malice však evropské soudnictví nahrazuje zásadou proporcionality a s úmyslem operuje jako s jednou z více kategorií, proto nemá v tomto směru americká judikatura pro evropské soudnictví zásadní relevanci.

Rozdílnost amerického a evropského pojetí lze sledovat srovnáním případu *Sullivan* s rozhodnutím ESLP ve věci *Pedersen a Baadsgaard proti Dánsku*.¹²¹ Novináři

¹¹⁸ Rozhodnutí ESLP ve věci *Von Hannover proti Německu č. 2*, ze dne 7. 2. 2012.

¹¹⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ze dne 9. března 1964 ve věci *New York Times co. proti Sullivanovi*, sp. zn. 376 U. S. 254 (1964).

¹²⁰ „*The defendant had a high degree of awareness of probable falsity.*” Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Garrison proti Louisianě*, ze dne 22. dubna 1964, sp. zn. 379 U. S. 64 (1964).

¹²¹ Rozhodnutí ESLP ve věci *Pedersen a Baadsgaard proti Dánsku*, ze dne 17. 12. 2004.

Pedersen a Baadsgaard natočili reportáž s názvem *Policejní slepota (The Blind Eye of Police)* ve kterém obvinili vyšetřující orgány z úmyslného zamlčení některých skutečností při vyšetřování případu odsouzeného k trestu odnětí svobody za vraždu své ženy. Krátce po reportáži odhalilo revizní řízení nedostatky v postupu policie a odsouzený byl zproštěn viny. Soud odsoudil novináře k náhradě škody za pomluvu a ti si stěžovali k ESLP. Rozhodnutí schválené těsnou většinou hlasů 9:8 bylo v neprospěch stěžovatelů. ESLP postavil svou argumentaci na tom, že reportáž sice upozorňovala na nesrovnalosti v řízení, ale také přímo obviňovala superintendanta, popř. vrchního inspektora slovy: „*Byl to vrchní superintendant, kdo rozhodl, že toto svědectví nebude součástí spisu? Nebo obhajobě, soudcům a porotě svědeckou výpověď zatajil společně s vrchním inspektorem?*“, podložená byla pouze jejich pochybnost o správném vedení řízení, nikoliv obvinění konkrétních osob. Výrok měl dle ESLP charakter skutkového tvrzení, nikoliv hodnotového soudu nebo řečnické otázky, přičemž ani superintendantovi, ani vrchnímu inspektorovi pochybení prokázané nebylo.¹²²

Americký systém, stavící veřejný zájem na první místo zejména při ochraně VZO, otevírá jednak větší prostor pro svobodu slova a jednak umožňuje rychlejší a flexibilnější reakci v otázkách obecné důležitosti. Problém pak představují možná nepodložená obvinění a neoprávněné zásahy do soukromí VZO s omezenými možnostmi účinně se bránit. Konzervativnější evropské pojetí naopak více chrání VZO před pomluvou, nepravdivými tvrzeními a zásahy do soukromí, a zároveň s tím zajišťuje i vyšší úroveň diskuze ve veřejném prostoru. Jeho problémem může být jistá zkostnatělost nutící k důslednému prokázání informací, k čemuž novináři nemají prostředky, pravomoci a ani dostatečný čas a prostor, vzhledem ke zjednodušením, ke kterým je mediální forma komunikace nutí.¹²³ Zde je třeba zdůraznit, že novinář nemá jiné pravomoci, jak získávat informace, než běžný občan.

¹²² Menšinové stanovisko ESLP operovalo s faktem, že nelze po stěžovatelích, jako investigativních novinářů, kteří informují veřejnost o záležitostech tak významného společenského zájmu požadovat, aby prokázali svoje tvrzení nade vší pochybnost. Zároveň zdůraznili i nutnost VZO tolerovat vyšší míru kritiky.

¹²³ KOSAŘ, David. Meze kritiky veřejně činných osob. *Právní fórum: český právnícký měsíčník*. 2005, č. 6, s. 55-58. ISSN 1214-7966.

2.2.3. Práva a povinnosti novinářů

Práva a povinnosti novinářů vyplývají z TiZ a ZRTV. Mezi základní povinnosti patří například povinnost evidence, zveřejnění základních údajů o vydavateli tisku, povinný výtisk, povinnost uveřejnit oznámení v naléhavém veřejném zájmu, uveřejnit odpověď, či dodatečné sdělení. Dalšími právy a povinnostmi jsou povinnosti vyplývající z práva na ochranu osobnosti, povinnost respektovat nezávislost soudů, povinnost omezit tzv. *nenávistné projevy (hate speech)* a právo na ochranu zdroje. Novináři se sdružují v mezinárodních i národních organizacích. *Mezinárodní federace novinářů* sdružuje novináře z celého světa a skládá se z více regionálních organizací. Jednou z nich je *Evropská federace novinářů*. V České republice působí *Syndikát novinářů České republiky*. Východiskem pro určení obecných zásad novinářské práce mohou být i *Mezinárodní zásady profesionální etiky v žurnalistice*, stejně jako *Etický kodex novináře* Syndikátu novinářů České republiky. Z etických kodexů vyplývají pravidla, jejichž závaznost se pohybuje pouze na morální bázi, avšak představuje základní inspirační zdroj pro kvalitní novinářskou práci.

Tzv. *reportážní zákonná licence*, uvedená v §89 NOZ stanoví, že „*podobizna nebo zvukový či obrazový záznam se mohou bez svolení člověka také poříditi nebo použít přiměřeným způsobem též k vědeckému nebo uměleckému účelu a pro tiskové, rozhlasové, televizní nebo obdobné zpravodajství*“ a §12 odst. 3 OZ umožňuje použití projevů osobní povahy i bez svolení FO pro účely tiskového, filmového, rozhlasového a televizního zpravodajství, bez toho, aby došlo k narušení jejich oprávněných zájmů. Kde leží hranice oprávněných zájmů, určuje judikatura. Reportážní zákonná licence má pro novináře praktický význam, neboť není třeba v případě pořízení nebo použití fotografie, nahrávky, či videozáznamu určité osoby žádat o její svolení, jak by jinak vyplývalo z §84- 85 NOZ. Ani tento institut však nesmí být dle § 90 NOZ „*využit nepřiměřeným způsobem v rozporu s oprávněnými zájmy člověka*“. OZ upravuje zpravodajskou licenci v §12 odst. 3, kdy stanovuje, že „*podobizny, obrazové snímky a obrazové a zvukové záznamy se mohou bez svolení fyzické osoby poříditi nebo použít přiměřeným způsobem též pro vědecké a umělecké účely a pro tiskové, filmové, rozhlasové a televizní zpravodajství. Ani takové použití však nesmí být v rozporu*

s oprávněnými zájmy fyzické osoby“. Dále rozvíjí institut autorský zákon v oddíle 3 o majetkových právech z autorského práva.

Ochrana zdroje představuje jediné právo, které mají žurnalisté na rozdíl od ostatních osob. Právo na informace a svobodu projevu je vlastní všem, novináři tato práva pouze realizují. Z TiZ, ZRTV a zároveň i z etického kodexu novináře vyplývá právo redaktora ochraňovat zdroj informací.¹²⁴ Pouze ale do té míry, aby nenaplnil skutkovou podstatu trestného činu,¹²⁵ přičemž v pochybnostech soud aplikuje *test proportionality*.¹²⁶ Dle ESLP lze ochranu novinářského zdroje prolomit pouze v případě „vyššího požadavku z hlediska veřejného zájmu,“ jinak o „jednu ze základních podmínek svobody tisku, bez této ochrany by zdroje byly odrazovány od spolupráce s tiskem při informování veřejnosti o otázkách, které jsou předmětem veřejného zájmu“.¹²⁷ Vydavatel, redaktor, nebo jiná osoba, která se podílela na získání informací má právo, nikoliv povinnost mlčenlivosti. Veřejnoprávní média jsou rovněž z obsahového hlediska a hledisky přístupu, tedy udělování licence a registrace, dozorována nezávislými správními úřady, jako je *Rada pro rozhlasové a televizní vysílání*. Rovněž v rámci autoregulace se uplatňuje kontrola samotnými médii jako *Rada Českého rozhlasu* a *Rada České televize*. Pro periodický tisk vykonávají regulaci přístupu a obsahu krajské úřady v přenesené působnosti a Ministerstvo kultury, přičemž oprávnění vydávat tisk vzniká evidencí, v oblasti regulace obsahu nemohou úřady a ministerstvo nijak předběžně zasahovat.

2.3. Zásahy do všeobecného osobnostního práva VZO

Zásah do všeobecného osobnostního práva VZO má stránku kvalitativní, tedy způsob jakým bylo právo poškozeno, a stránku kvantitativní, tedy míru tohoto poškození. V konkrétním případě se oprávněnost nebo neoprávněnost zásahu posuzuje pomocí *principu proportionality*. Média podávají o VZO zprávy dvojího typu. Jsou to jednak prosté informace a jednak kritické hodnocení. Oba způsoby jsou při zachování

¹²⁴ §16 zákona č. 46/2000 Sb. a §5g zákona č. 231/2001 Sb.

¹²⁵ §168 TZ- *neoznámení trestného činu*, §167 TZ *nepřekážení trestnému činu*, §166 TZ *nadržování*.

¹²⁶ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 27. 9. 2005, sp. zn. I. ÚS 394/04.

¹²⁷ Rozhodnutí ESLP ve věci *Goodwinová proti Spojenému království* ze dne 27. 3. 1996.

pravidel slušnosti a novinářské etiky legitimní a užitečné pro veřejný zájem. V případě překročení limitů přípustné kritiky a ochrany soukromí však může dojít k neoprávněnému zásahu do všeobecného osobnostního práva VZO. To se děje v závislosti na typech zpráv podávaných novinami třemi způsoby. Jednak zásahem do soukromí, poskytnutím nepravdivé informace, anebo publikací difamujících tvrzení útočících na čest, důstojnost, vážnost nebo dobrou pověst.

2.3.1. Oblasti života VZO

Život každého člověka se odehrává v několika oblastech. Ve vztahu k médiím záleží na tom, zda mohou o těchto oblastech informovat zcela volně, ve veřejném zájmu, či pouze základě souhlasu dané osoby. VZO má omezený prostor, ve kterém funguje její *informační seburčení*, tedy možnost rozhodovat, co média o její osobě publikují. Nejširší veřejná sféra nepodléhá ochraně osobnostních práv, o každém jednání učiněném na veřejnosti či pro veřejnost tak mají média právo informovat a hodnotit jej, přičemž není rozdíl mezi VZO a ostatními osobami. Do dalších oblastí, tedy společenské, občanské a profesionální mohou média zasahovat ve veřejném zájmu. Profesionální oblast VZO zejména veřejných činitelů se překrývá s veřejnou sférou a jejich profesní život je zcela pod kontrolou veřejnosti.¹²⁸ Veřejnost má právo dozvědět se o výsledcích jejich práce, platu, pochybeních, kriticky hodnotit jejich práci, ale například i zkoumat morální bezúhonnost, nutnou pro výkon dané funkce.

Oproti veřejné oblasti stojí oblast soukromá. VZO má právo na nezasahování do soukromé oblasti, pokud se zásah netýká skutečnosti související s její činností na veřejnosti. Za soukromí se považuje nejenom vnitřní oblast života VZO, ale též sociální vazby s blízkými osobami,¹²⁹ tedy zejména rodinný život, do kterého patří i některé majtkové vztahy. Informace o této oblasti života nesmí být veřejnosti poskytovány bez souhlasu osoby a ta má právo se takovýmto zásahům vzepřít. Úmluva¹³⁰ považuje za soukromý a rodinný život i obydlí a korespondenci. Dle ESLP má však článek 8 primárně za cíl „zajistit rozvoj bez vnějších zásahů osobnosti každého člověka v jeho

¹²⁸ POUPEROVÁ, Olga. *Regulace médií*. Praha: Leges, 2010, 272 s. Student (Leges). ISBN 978-808-7212-486., str. 218- 219.

¹²⁹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 1. 3. 2000, sp. zn. II. ÚS 517/99.

¹³⁰ Čl. 8 odst. 1 Úmluvy.

vztazích s ostatními lidskými bytostmi“.¹³¹ Znamená to, že vztahy VZO se mohou odehrávat i ve veřejném prostoru, ale mohou zůstat i tak chráněny právem na soukromí. V rámci soukromé sféry vymezuje judikatura nejužší *intimní sféru*, kam nemají média ani v případě VZO zasahovat.¹³² Pod pojmem *intimní sféra* si lze představit zejména informace o zdravotním stavu či sexuálním životě. Oproti evropské judikatuře americká judikatura¹³³ zásahy do této oblasti VZO umožňuje.

Do intimní sféry VZO lze zahrnovat i informace o závislosti VZO na návykových látkách, jak vyplývá z rozsudku Sněmovny lordů v případě modelky Naomi Campbellové.¹³⁴ Deník *Mirror* zachytil modelku při cestě na protidrogovou terapii s komentářem o její drogové závislosti. Ve chvíli, kdy na vydavatelství podala žalobu, své útoky zintenzivnil a zahájil proti ní kritickou kampaň: „*Pokud chce žít Naomi Campbellová jako jeptiška, ať jde do kláštera. Pokud chce vzrušení ze života v show-businessu, ať přijme to, co s tím souvisí.*“ Sněmovna lordů rozhodla, že v daném případě nemají média právo informovat o hospitalizaci Campbellové v protidrogové léčbě. Za intimní sféru se považuje i zobrazení nahého těla či fotografie člověka v nedůstojné situaci, například při zranění. Nejvyšší soud ČR potvrdil právo na peněžité zadostiučinění ve výši 500 000 Kč herci Tomáši Töpferovi¹³⁵ za fotografie v deníku *Blesk*, kde jej fotograf schovaný na sousední zahradě zachytil, jak jde nahý do bazénu. V případě publikace fotografií posuzuje soud kromě proporcionality, také to, zda byly

¹³¹ „Article 8 is primarily intended to ensure the development, without outside interference, of the personality of each individual in his relations with other human beings.“ Rozhodnutí ESLP ve věci *P. G. proti Velké Británii*, ze dne 25. 9. 2001.

¹³² „Kritiku počínání FO, opírající se o okolnosti, o nichž je sdělován pravdivý údaj (nejde-li o tvrzení, které se dotýká intimní sféry života FO), nelze zpravidla pokládat za odporující ust. §11 OZ, a to třebaže v kritice bylo použito v odpovídající míře ironizování, odsuzování a zavrhování kritizovaného počínání FO.“ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 7. 1995, sp. zn. Cdo 24/95.

¹³³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ze dne 24. 2. 1988 ve věci *Hustler Magazine, Inc. proti Falwellovi*, sp. zn. 485 Ú. S. 46 (1988).

¹³⁴ „If Naomi Campbell wants to live like a nun, let her join a nunnery. If she wants the excitement of a show business life, she must accept that comes with it.“ Rozhodnutí Sněmovny Lordů ve věci *Campbellová proti MGN Limited*, ze dne 6. 5. 2004, sp. zn. [2004] UKHL 22.

¹³⁵ Fotografie doplňovaly titulky „*Pátračka v akci* a *Četník Töpfer! Humoreska v bazénu.*“ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 30 Cdo 1092/2011.

fotografie pořízeny na veřejném místě či v soukromí, s vědomím či bez vědomí fotografované osoby a zda byly publikovány s jejím souhlasem. VZO však nemá v žádném případě veto na publikaci jakékoliv fotografie své osoby.¹³⁶

2.3.2. Zásahy do soukromí

Právo na soukromí spočívá dle Rezoluce Rady Evropy č. 428 (1970)¹³⁷ „zejména v právu žít svůj vlastní život s minimem zásahů. Zahrnuje soukromý, rodinný a domácí život, fyzickou a morální integritu, čest a pověst, zabránění zkreslení, nepublikování nepodstatných nebo ztrapňujících skutečností, neautorizovaných soukromých fotografií, ochranu před zneužitím soukromých zpráv, ochranu před prozrazením informací důvěrně daných či získaných“. Tato široká definice soukromí zahrnující i některé aspekty pomluvy připouští výjimku, v případě, že osoba dá se zveřejněním takových informací souhlas. „Ti, kteří svojí vlastní činností způsobili odhalení soukromých informací, což později napadají, nemohou mít prospěch z práva na soukromí.“ Například Spolkový soudní dvůr¹³⁸ ve věci uveřejnění leteckých snímků prázdninových sídel prominentů bez jejich souhlasu judikuje, že „ten, kdo svoje soukromí v určitých oblastech veřejnosti zpřístupní, nemůže se současně odvolávat na ochranu soukromí odvráceného od veřejnosti“. To v českém prostředí demonstruje případ sporu manželky bývalého premiéra Jiřího Paroubka Petry Paroubkové

¹³⁶ BARENDT, E. *Freedom of speech*. 2nd ed. New York: Oxford University Press, 2007, xlii, 526 p. ISBN 978-019-9225-811., str. 243.

¹³⁷ „The right to privacy consists essentially in the right to live one's own life with a minimum of interference. It concerns private, family and home life, physical and moral integrity, honour and reputation, avoidance of being placed in a false light, non-revelation of irrelevant and embarrassing facts, unauthorised publication of private photographs, protection against misuse of private communications, protection from disclosure of information given or received by the individual confidentially. Those who, by their own actions, have encouraged indiscreet revelations, about which they complain later on, cannot avail themselves of the right to privacy.“ Rezoluce Rady Evropy č. 428 (1970) ze dne 23. 1. 1970 zahrnující deklaraci o masových médiích a lidských právech.

¹³⁸ Rozsudek Spolkového soudního dvora ze dne 9. 12. 2003, sp. zn. VI ZR 373/02 (KG), český překlad viz. LINHART, Tomáš a Pavel NĚMÉČEK. SRN: Spolkový soudní dvůr: Uveřejnění leteckých snímků prázdninových sídel prominentů bez jejich souhlasu. *Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví*. Praha: C. H. Beck, 2004, roč. 12, č. 6, s. 621-624. ISSN 1210-6410.

s vydavatelstvím Ringier Axel Springer CZ a.s.¹³⁹ Žalobkyně se domáhala ochrany osobnosti v souvislosti s karikaturou její osoby zobrazující početí jejího dítěte. Vrchní soud v Praze rozhodl v její neprospěch, kdy stanovil, že pokud VZO sama zpřístupní informace o svém soukromí veřejnosti, a zároveň tyto informace využívá i v rámci předvolební kampaně svého manžela, nemůže se následně dožadovat ochrany soukromí v této oblasti.

Dle americké judikatury, kde je ochrana soukromí produktem judikatury konce 19. století, nikoliv ústavním právem,¹⁴⁰ rozlišujeme různé způsoby zásahů do soukromí. *Privlastnění (appropriation)* znamená zneužití něčího jména nebo podoby pro finanční zisk. Děje se tak zejména v reklamní kampani propagující dané médium, která neupozorňuje na jeho obsah, ale těží převážně z poukazu na určitou VZO, aniž by tato VZO s propagací média svým prostřednictvím souhlasila, nebo z ní měla prospěch. Právo na jméno dle §11 OZ a §77- §79 NOZ zahrnuje i ochranu pseudonymu a přezdívky, zdrobněliny, samotného jména a příjmení, ale i iniciály, pokud jednoznačně odkazují na určitou osobu. Dle rozsudku Nejvyššího soudu ČR¹⁴¹ se „*obsahem práva na podobu se rozumí uživateli a dispoziční právo subjektu ve vztahu k zachycení jeho podoby. V pozitivním smyslu toto právo zahrnuje oprávnění subjektu zachytit svou podobu, resp. udělovat jiným svolení k jejímu zachycení. V negativním smyslu toto právo zahrnuje oprávnění bránit se proti neoprávněnému zachycení podoby ze strany jiného subjektu*“. V tomto sporu se Dagmar Havlová a Václav Havel domáhali ochrany jména a podoby, která byla porušena reklamním plakátem¹⁴² s textem „*Václav a Dášenska, Wear Raveli, fuck the world.*“ Nejvyšší soud České republiky rozhodl, že jméno Dášenska v tomto případě jasně odkazuje na bývalou první dámu a tedy zasahuje do práva na ochranu její osobnosti.

¹³⁹ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 7. 2010 č.j. č. j. 1 Co 83/2010-70.

¹⁴⁰ Soudce Cooley poprvé definoval právo na soukromí v roce 1888 jako *právo nechat být na pokoji (the right to be let alone)*, WARREN, Samuel D. a Louis D. BRANDEIS. *The Right of Privacy. Harvard law review.* 1890, č. 4, s. 193. ISSN 0017-811x.

¹⁴¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 7. 2000, spis. zn. 30 Cdo 2304/99.

¹⁴² Viz. Příloha č. 2.

Právo na podobu se skládá z práva na podobu v užším slova smyslu, tedy přímém zachycení člověka v jeho charakteristickém vzhledu a z práva na podobiznu, tedy hmotném zachycení podoby. Dle §12 odst. 1 OZ¹⁴³ a §84 NOZ¹⁴⁴ nelze použít podobu člověka bez jeho svolení, s výjimkou tzv. vědecké, umělecké, úřední a reportážní licence.¹⁴⁵ Jednou daný souhlas může osoba dle §87 odvolat, i pokud bylo dáno na dobu určitou. Nebylo-li svolení odvoláno z důvodu podstatné změny okolností nebo jiného rozumného důvodu, nahradí odvolávající osobě, které svolení udělil škodu. Nejvyšší soud ČR rozhodl,¹⁴⁶ že se vydavatel *Bauermedia* bezdůvodně obohatil, když časopisy *Pestrý svět* a *Rytmus života* umístily v období tři a půl let 41 krát na obálku tvář Heleny Vondráčkové. Zpěvačka měla v tomto případě nárok kromě náhrady škody i na vydání bezdůvodného obohacení, které se určuje podle odměny, která obvykle osobám za využití jejich podoby v reklamě náleží a dalším okolnostem.

Obtěžování (intrusion), jako klasický neodůvodněné zasahování do intimního života VZO ve sféře informačního seburčení bez jejího svolení. Ve zdánlivě podobných případech zásahu do soukromí, rozhodují soudy odlišně. Například při zveřejňování nahrávek telefonních hovorů se posuzuje, do jaké míry jsou informace v nich obsažené důležité pro veřejnost, zda je nešlo získat jiným způsobem a zda nepřiměřeně nezasahují do osobnostních práv. Díky tomu tak soud v případě *Bartnicki proti Vopperovi*¹⁴⁷ rozhodl, že použití nahrávky byť nelegálně získané ve vysílání bylo oprávněné, neboť upozorňovala na nekalé praktiky a skutečnost nešlo dokázat jinak. Oproti tomu v případě sporu budoucího německého kancléře Helmuta Kohla s magazínem *Stern*,¹⁴⁸ který publikoval záznam přepisu jeho telefonního hovoru, dal soud přednost ochraně osobnosti a právu vést volně telefonní hovor. Hovor pouze

¹⁴³ „Písemnosti osobní povahy, podobizny, obrazové snímky a obrazové a zvukové záznamy týkající se fyzické osoby nebo jejich projevů osobní povahy smějí být pořízeny nebo využity jen s jejím svolením.“

¹⁴⁴ „Zachytit jakýmkoliv způsobem podobu člověka tak, aby podle zobrazení bylo možné určit jeho totožnost, je možné jen s jeho svolením.“

¹⁴⁵ §12 odst. 2 a 3 OZ a §88 a §89 NOZ.

¹⁴⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 7. 2011, sp. zn. 28 Cdo 4755/2009.

¹⁴⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Bartnicki proti Vopperovi*, ze dne 21. 5. 2001, sp. zn. 532 U. S. 514 (2001).

¹⁴⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Spolkové republiky Německo, ze dne 19. 12. 1978, sp. zn. BGHZ 73 120= NJW 1979, 647.

odhaloval některé informace ze soukromí, nešlo tedy jako v předchozím případě o upozornění na nelegální aktivity, a jeho obsah neměl význam pro veřejný zájem.

Trapné skutečnosti (embarassing fact) sice mají pravdivou podstatu, ale pro VZO znamená jejich zveřejnění společenské znemožnění, neboť sice nepoukazují na odsouzeníhodné chování, ale informují o skutečnostech, které osoba nechce sdílet se svým okolím. Příkladem může být publikování fotografií majících difamující podstatu, kdy je osoba zobrazena v nedůstojné či trapné situaci. *Falešné světlo (false light)*, znamená zveřejňování nepravdivých informací o soukromí osoby.¹⁴⁹ Existují i jiné formy, jako například publikace důvěrných informací, fotografií, odhalení identity oběti trestného činu, ale i pachatele.¹⁵⁰ V případě, že média používají obrazový nebo audiovizuální záznam VZO, není třeba, aby k jejich použití dala souhlas. Na druhou stranu platí, že její fotografie či jiné obrazové záznamy neporušovaly její osobnostní právo a zároveň byly použity přiměřeně účelu co do formy, obsahu i rozsahu.¹⁵¹

2.3.3. Pomluva

Otázka, do jaké míry chrání svoboda projevu hodnotící soudy, souvisí i s právním pojetím tohoto tvrzení. Dle dřívější americké judikatury například urážka vůbec skutkovým tvrzením není, jako takové se nehodnotí a tím pádem se automaticky svobodou projevu nechrání.¹⁵² Tento konstrukt je minulostí a svoboda projevu se omezuje ve prospěch ochrany osobnosti v případech tzv. hanobící kritiky. Není možné publikovat o VZO difamační informaci, pokud se „*neprokáže, že existovaly rozumné důvody pro spoléhání se na pravdivost difamační informace*“, dále „*pokud se neprokáže, že byly podniknuty dostupné kroky k ověření pravdivosti takové informace, a to v míře a intenzitě, v níž bylo ověření informace přístupné a definitivní*“¹⁵³ a nakonec pokud autor tvrzení měl vědomost o jeho nepravdivosti, tedy že zprávě buď sám nevěřil, nebo ji „*poskytl bezohledně, aniž by se řádně staral o to, zda je či není*

¹⁴⁹ Vytvořené Deanem Williamem Prosserem.

¹⁵⁰ Rozhodnutí Spolkového ústavního soudu ze dne 5. 6. 1973, sp. zn. 35 BVerfGE 202 (1973).

¹⁵¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 4. 2012, sp. zn. 30 Cdo 1677/2011.

¹⁵² BARENDT, E. *Freedom of speech*. 2nd ed. New York: Oxford University Press, 2007, xlii, 526 p. ISBN 978-019-9225-811., str. 199.

¹⁵³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 17. 7. 2007, sp. zn. IV. ÚS 23/05.

pravdivá“.¹⁵⁴ Zároveň je třeba, kromě případů zjevné neúčelnosti nebo nemožnosti ověřit informaci u VZO, které se týká, zjistit a zveřejnit její stanovisko. V případě této stížnosti dal Soud za pravdu novinářce, která se podklady pro svoji reportáž „*Soudkyně*“, ve kterém vyjadřuje názor, že by se „*justice měla zbavit neschopných, ale i všehoschopných soudců*“, v souvislosti se souzením politických procesů za minulého režimu, pokoušela několikrát ověřit a získat i názor osoby o které reportáž pojednávala. Vzhledem k tomu, že byla z různých důvodů odmítnuta, nelze po ní požadovat, aby reportáž neuveřejnila z důvodu absence vyjádření druhé strany.¹⁵⁵

Důstojnost se považuje za imanentní vlastnost všech lidí, tedy minimální standard osobnostních práv jako je právo na rodinný život, vztahy, soukromí a kterou mají všechny tyto osoby stejnou.¹⁵⁶ Naopak osobní čest představuje atribut získaný, například v profesním životě, může se tedy měnit a lišit mezi jednotlivci.¹⁵⁷ Čest je možné chápat v objektivním smyslu, tedy tak jak tvrzení vnímá okolí, a subjektivním smyslu, jak tvrzení vnímá člověk, o kterém je publikováno.¹⁵⁸ Pomlouvačnost určitého tvrzení se odvíjí od místa, času a rovněž kontextu, ve kterém bylo publikováno. Charakter osobní cti odlišuje VZO od běžného člověka, protože jeho pozice ve společnosti se odvozuje z významu jeho povolání. Ochrana VZO v případě pomlouvačných tvrzení poškozujících čest podléhá nižší ochraně, zejména tehdy pokud se publikace váže na nutnost zveřejnit určitá tvrzení rychle, popřípadě pokud nelze skutečnosti ověřit, ale zveřejnění je nutné z důvodu veřejného zájmu.

Dokazuje to rozhodnutí ESLP v případě *Hrico proti Slovensku*.¹⁵⁹ Tomuto sporu předcházela jiný,¹⁶⁰ ve kterém básník Feldek, jeho pozdější vítěz, satiricky komentoval

¹⁵⁴ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 06. 03. 2012, sp. zn. I. ÚS 1586/09.

¹⁵⁵ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 17. 7. 2007, sp. zn. IV. ÚS 23/05.

¹⁵⁶ KNAP, Karel et al. *Ochrana osobnosti podle občanského práva*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Linde, 1996. 361 s. ISBN 80-7201-029-8., str. 66.

¹⁵⁷ Viz. PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústava a ústavní řád České republiky: komentář. 2. díl, Práva a svobody*. 2., dopl. a podstatně rozš. vyd. - aktualiz. dotisk [i.e. 3. vyd.]. Praha: Linde, 2002. 1164 s. *Zákony - komentáře*. ISBN 80-7201-391-2.

¹⁵⁸ VOJÁČEK, Ladislav. *Urážky, pomluvy, nactiutrhání: ochrana cti v československém trestním právu*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, 503 s. ISBN 80-868-6151-1., str. 20.

¹⁵⁹ Rozhodnutí ESLP ve věci *Hrico proti Slovensku* ze dne 20. 7. 2004.

ministra Dušana Slobodníka veršem: „*V Prahe úrad prezidenta väzeň Havel skladá. V Bratislave prokurátor vládne zas a vláda jednej strany je viac ako zákon. Esesák sa objal s eštébákom*“ a i jinak ho obviňoval z fašistické minulosti. Po neúspěchu u slovenských soudů, včetně Nejvyššího soudu Slovenské republiky v rozhodnutí předsedy senátu Štefanka, mu ESLP dal zapravdu. Právě soudce Štefanko se stal aktérem následného sporu s vydavatelem Hricem. Slovenský novinář Alexander Hrico v týdeníku *Domino fórum*, jehož byl šéfredaktorem, uveřejnil článek s názvem „*Na Slovensku vládne absolútny právny chaos*“. Článek obsahoval rozhovor s Feldekovým advokátem Valkem, který obviňoval soudce Štefanka z toho, rozsudek měl připravený již dlouho před jeho vynesením a zároveň jej označoval za zaujatého z důvodů jeho kandidatury za Křesťansko-sociální stranu, která měla dle něj na minulost Slobodníka specifický pohled. ESLP zohlednil Štefanekovy ambice na politickou kariéru. Ačkoliv nešlo prokázat všechna tvrzení v uvedeném rozhovoru, dal ESLP zapravdu Hricovi, který má právo umožnit kritiku VZO v médiích.

V angloamerickém právu vyplývá ochrana osobnosti z *obyčejového práva pomluvy*. V USA zakotvuje svobodu projevu první dodatek Ústavy. Rozhodnutím *Sullivan* zařadil Nejvyšší soud v rámci ideje tzv. *volného trhu myšlenek*¹⁶¹ svobodu slova v případě VZO mezi tzv. *chráněná práva (shield laws)*, tedy práva mající přednost před ochranou osobnosti. Z tohoto principu připouští výjimky, v případě *flagrantního porušení osobnostních práv*, majícího užší limity než v evropském pojetí. Angloamerické právo pracuje s podobným institutem jako hanobící kritika, který nazývá *pomluva (defamation)* a rozlišuje ji na dva typy, *libel* a *slander*. *Libel* znamená publikování nebo odvysílání tvrzení, které poškozují cizí pověst. Toto tvrzení musí být zprostředkováno trvale zachytitelnou formou, například tiskem, obrazem, rozhlasem, televizí apod.,

¹⁶⁰ Rozhodnutí ESLP ve věci *Feldek proti Slovensku* ze dne 12. 6. 2001.

¹⁶¹ V rámci tzv. *liberální teorii tisku*, která vychází z principu neregulovaného trhu v oblasti médií a vzniku volného působení nabídky a poptávky, (dalšími teoriemi jsou *teorie společenské odpovědnosti* typická pro Evropu, *autoritářská a sovětská*), SIEBERT, Fred S, Theodore PETERSON a Wilbur Lang SCHRAMM. *Four theories of the press: the authoritarian, libertarian, social responsibility, and Soviet communist concepts of what the press should be and do*. Urbana: University of Illinois Press, 1963, 153 s. ISBN 0252724216.

a zároveň tímto způsobem zprostředkováno i třetím osobám.¹⁶² *Slander* představuje pomluvu nezachytitelného charakteru, například ústně, či prostřednictvím internetu. *Libel* je pomluva, která je typická pro média a dělí se na *libel per se* a *libel per quad*. První případ odkazuje na pomluvu přímou, tedy označení určité osoby za zloděje, lháře apod., druhý případ na pomluvu nepřímou, tedy tvrzení, z jehož kontextu a vyznění lze dovodit urážlivý obsah.

¹⁶² CREECH, Kenneth. *Electronic media law and regulation*. 4th ed. Boston: Focal Press, c2003, xxiii, 460 p. ISBN 02-408-0509-7., str. 278.

3. Formy zásahů do všeobecného osobnostního práva VZO a způsoby obrany

Podstatou zásahu do všeobecného osobnostního práva VZO je buď publikace nepravdivého informace, zásah do soukromé sféry života VZO, která nepodléhá veřejnému zájmu, nebo uveřejnění pomlouvačného tvrzení. V závislosti na typu média lze do všeobecného osobnostního práva VZO zasáhnout několika způsoby. Může jít jak o psaný text, tak televizní přenos, či publikaci fotografií.¹⁶³ Zvláštní typ hanobící kritiky reprezentuje karikatura, která zahrnuje veškeré zásahy formou hanobící kritiky spojené s humorem, ironizováním nebo nadsázkou. Pro možnost obrany proti neoprávněnému zásahu do všeobecného osobnostního práva je podmínkou vznik deliktu. VZO má oproti ostatním rozšířené možnosti obrany v oblasti svépomoci, avšak pokud neuspěje touto cestou, může se bránit klasickými prostředky, které právo nabízí. Soud při posuzování případu VZO zohlední její specifika oproti ostatní osobám.

3.1. Formy zásahů do všeobecného osobnostního práva VZO

Formou informací nebo názorů publikovaných v médiích je skutkové tvrzení a kritika, včetně zvláštní formy kritiky označované jako karikatura, která se od běžné kritiky označuje humorným prvkem. V případě, že je tvrzení neoprávněné a zasahuje do všeobecného osobnostního práva VZO, jde o nepravdivé skutkové tvrzení, nebo hanobící kritiku. Do sféry podléhající ochraně osobnosti lze zasáhnout i pravdivým skutkovým tvrzením, které narušuje její soukromí. Hanobící kritika musí vybočovat z meze přípustné kritiky buď extensivně, nebo intensivně, popřípadě se může jednat i o zvláštní typ vybočení v případě některých forem karikatury, kdy nadsázka překročí únosnou míru. Pro posouzení neoprávněnosti tvrzení se opět použije zásada proporcionality.

3.1.1. Skutkové tvrzení

„Za skutkové tvrzení se označují vyjádření o skutkové podstatě nebo postupu, která se vyznačují objektivním vztahem mezi projevem a realitou a jejichž pravdivost,

¹⁶³ Rozhodnutí ESLP ve věci *Schüssel proti Rakousku* ze dne 21. 2. 2002.

*úplnost a přesnost lze prověřit.*¹⁶⁴ Pro vznik odpovědnosti za zásah do ochrany osobnosti existuje kromě nepravdivosti, neúplnosti, či zkreslenosti tvrzení, také nutnost jeho způsobilosti ochranu osobnosti narušit a příčinná souvislost mezi tvrzením a vznikem následku.¹⁶⁵ Za dotčení cti se považují tvrzení, která osobu a její jednání označují (nikoliv hodnotí) za nemorální, neslušné, protiprávní, obecně nepřijatelné či v daném čase, místě, komunitě nebo například v daných souvislostech za odsouzeníhodné.¹⁶⁶ Pravdivá tvrzení mohou v některých případech porušit ochranu osobnosti a to tehdy, pokud nepřiměřeně zasahují do soukromé a či intimní sféry dané osoby. Zvláštním případem nepravdivého skutkového tvrzení je tzv. omluvitelný omyl. Týká se situace, kdy novinář publikuje v případě naléhavého veřejného zájmu informaci, jejíž pravdivost není objektivně možno v danou chvíli posoudit. ESLP tak rozhodl například v kauze novinářů *Bladet Tromsø a Stensaas proti Norsku*.¹⁶⁷ V takovémto případě má objektivní odpovědnost stále vydavatel či provozovatel¹⁶⁸ a poškozená VZO má nárok na nápravu, nikoliv však náhradu škody.

¹⁶⁴ DOLEŽÍLEK, Jiří. Právo na odpověď a na dodatečné sdělení podle nového tiskového zákona. *Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví*. Praha: C. H. Beck, 8102000430-440, č. 10, s. 430-440. ISSN 1210-6410. s. 433.

¹⁶⁵ Ústavní soud konstruuje *test proporcionality*, k neoprávněnému zásahu do osobnostních práv dojde pouze tehdy, „*jestliže existuje mezi zásahem a porušením osobnostní sféry příčinná souvislost a jestliže tento zásah v konkrétním případě přesáhl určitou přípustnou intenzitu takovou mírou, kterou již v demokratické společnosti tolerovat nelze*“. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 8. 2. 2000, sp. zn. I. ÚS 156/99.

¹⁶⁶ POUPEROVÁ, Olga. *Regulace médií*. Praha: Leges, 2010, 272 s. Student (Leges). ISBN 978-808-7212-486., str. 232.

¹⁶⁷ Rozhodnutí ESLP ve věci *Bladet Tromsø a Stensaas proti Norsku* ze dne 20. 5. 1999.

¹⁶⁸ Vydavatel dle §3 b, TiZ *FO nebo PO, která vydává periodický tisk*, tedy dle §3 c, TiZ „*na svůj účet a na svou odpovědnost určuje jeho obsah, vydání a veřejné šíření, provozovatel vysílání podle §2 g, h, ZRTV PO nebo FO, která sestavuje program, včetně služeb přímo souvisejících s programem, je odpovědná za jejich obsah a pod zvukovým nebo obrazovým označením, jež program nebo služby přímo související s programem nezaměnitelně identifikuje, tento program a služby přímo související s programem šíří nebo prostřednictvím třetích osob nechává šířit.*“

3.1.2. Hanobící kritika

Kritika, neboli „*subjektivní hodnocení objektivního stavu*“¹⁶⁹ má dvě složky. Skládá se ze skutkového tvrzení, na základě kterého vyslovuje autor určitý názor. *Skutkové tvrzení*, které je podkladem kritiky, musí splňovat kritéria objektivnosti stejně jako kterékoliv jiné skutkové tvrzení.¹⁷⁰ Kromě pravdivého základu¹⁷¹ se musí kritika vyznačovat i odpovídající *formulací názoru*, tedy být „*věcná, zachovávat přiměřenost obsahu a formy a proporcionalitu mezi vyjádřením a cílem, kterého chce dosáhnout*“.¹⁷² Měla by být vyjádřena takovým způsobem, aby neurážela důstojnost kritizované osoby a nevybočovat z „*mezí v demokratické společnosti obecně uznávaných pravidel slušnosti*“¹⁷³ a zároveň nesmí „*sledovat cíl případného ostouzení, pomlouvání, skandalizace nebo urážky*“.¹⁷⁴ Názor jako jedna ze složek kritiky posouzení soudu podléhá pouze co do své formulace, nikoliv obsahu, neboť jeho pravdivost či nepravdivost nelze objektivně prokázat.¹⁷⁵ To judikoval ESLP v případě *Oberschlick proti Rakousku*.¹⁷⁶ Novinář Oberschlick zveřejnil trestní oznámení proti vůdci Rakouské liberální strany z národnostní nenávisti a propagaci cílů shodných s programem NSDAP. Politik požadoval snížení rodinných přídatků přistěhovaleckým rodinám s cílem snížit jejich porodnost a zvýšení dávek rakouským ženám. ESLP judikoval, že požadovat po novináři prokázání toho, že politik svým tvrzením spáchal trestný čin, je „*samo o sobě porušením svobody projevu*“.

Obecným východiskem soudu je *ústavní konformita kritiky*,¹⁷⁷ tedy že jak její forma, tak základ jsou v souladu se zákonem. Hodnotový soud, pokud je korektní, je

¹⁶⁹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 10. 12. 1997, sp. zn. II. ÚS 357/96.

¹⁷⁰ Rozhodnutí ESLP ve věci *Perna proti Itálii* ze dne 25. 7. 2001.

¹⁷¹ Rozhodnutí ESLP ve věci *Prager a Oberschlick proti Rakousku* ze dne 1. 7. 1997.

¹⁷² Nález Ústavního soudu ČR ze dne 10. 12. 1997, sp. zn. II. ÚS 357/96.

¹⁷³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 10. 7. 1997, sp. zn. III ÚS 359/96.

¹⁷⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 9. 2000, sp. zn. 30 CDo 964/2000

¹⁷⁵ Soud v této souvislosti formuloval tzv. *presumpci ústavní konformity* názoru. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. 11. 2005, sp. zn. I. ÚS 453/03, jeho pravdivost na rozdíl od konkrétních faktů nelze prokázat viz. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 10. 12. 1997, sp. zn. II. ÚS 357/96.

¹⁷⁶ Rozhodnutí ESLP ve věci *Prager a Oberschlick proti Rakousku* ze dne 1. 7. 1997.

¹⁷⁷ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 15. 3. 2005, sp. zn. I. ÚS 367/03.

sám o sobě nenapadnutelný. Výjimkou je tzv. *exces*, který může být *extensivní* nebo *intensivní*,¹⁷⁸ tedy hanobící kritika. V případě extensivního excesu je kritika založena na nepravdivém základě, jde tedy o vadu skutkového tvrzení, v případě intensivního excesu vzniká zcela zjevný nepoměr mezi formou kritiky a jejím účelem, jde tedy o vadu formulace názoru, tedy např. kritika vulgární. Novináři mohou hodnotit něčí jednání, avšak je třeba upozornit, že jde o novinářské hodnocení. V případě Böll¹⁷⁹ německý soud rozhodl, pokud novinář cituje politika, nesmí přidávat do citace subjektivní hodnocení, vytrhnout z kontextu její význam a tím vyvozovat závěry, které neměl citovaný na mysli.

3.1.3. Karikatura

Zvláštní typ hodnotícího soudu představuje karikatura, komiks či politická satira. „*Jedná se o jiný způsob kritiky, jež svým terčem činí určitý charakterový rys, tělesnou vlastnost, čin konkrétní karikované osoby, na který pomocí ironie a nadsázky upozorňuje a tímto způsobem kritizuje. Umění karikaturisty není v tom být přiměřený a nestranný, ale právě v tom, že je ostrý a jednostranný.*“¹⁸⁰ Stejně jako u jiných hodnotících soudu je i u karikatury třeba posuzovat zvláště samotný objektivní základ tvrzení a sdělovanou formu, v tomto případě satirického charakteru.¹⁸¹ I pokud se informace podává s nadsázkou, hodnotí se, zda skutková tvrzení vyplývající z tvrzení neurážejí VZO.

Příkladem intensivního excesu v karikování VZO je spor týdeníku Reflex s ministrem Karlem Březinou, který zde byl zpodobněn během sexuálního styku, za což byla Reflexu uložena povinnost omluvy. V případě karikatury německého politika Franze Josefa Strausse, která jej zobrazovala jako prase kopulující s jiným prasetem v soudním taláru, seznal soud, že byla porušena jeho důstojnost jako člověka při

¹⁷⁸ BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, garance, meze*. Praha: Leges, 2010. 384 s. Teoretik. ISBN 978-80-87212-42-4., str. 19.

¹⁷⁹ Rozhodnutí Spolkového Ústavního soudu ze dne 3. 5. 1980, sp. zn. 54 BVerfGE 208 (1980).

¹⁸⁰ HERCZEG, Jiří. *Meze svobody projevu*. Vyd. 1. Praha: Orac, 2004. 143 s. Knihovnička Orac. ISBN 80-86199-94-0., s. 71.

¹⁸¹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 4. 4. 2005, sp. zn. IV. ÚS 146/04.

zobrazení deviantních sexuálních praktik.¹⁸² Podobný případ řešilo americké soudnictví v rozhodnutí *Hustler Magazine, Inc. proti Falwellovi*.¹⁸³ Ministr Jerry Falwell byl ve dvojsmyslném článku v Hustler magazínu ukázán jako alkoholik, který má navíc sexuální aféry se svojí matkou. Nejvyšší soud USA nakonec vytvořil obecné pravidlo, které platí i v Evropě, totiž že pokud v daném případě rozumný člověk nechápe karikaturu nebo humor doslova a rozumí nadsázce, nejde o urážku. Evropské soudy v podobných případech obvykle rozhodují spíše ve prospěch ochrany osobnosti, jejíž limity jsou ve Spojených státech užší.

3.2. Podmínky vzniku deliktu

Základní podmínku pro vznik deliktu proti ochraně osobnosti VZO v médiích představuje neoprávněnost skutkového tvrzení, nebo kritiky. Dalšími nezbytnými podmínkami formujícími delikt jsou uveřejnění, tedy zprostředkování tvrzení třetím osobám, a dále identifikovatelnost poškozené VZO. Poslední podmínkou je existence odpovědné osoby, tedy vydavatele či provozovatele daného média. Zásahem do všeobecného osobnostního práva se lze dopustit přestupku proti občanskému soužití, kterého se dle §49 odst. 1a PZ „dopustí ten, jinému ublíží na cti tím, že ho urazí nebo vydá v posměch“, za což může být uložena pokuta do výše 5000 Kč¹⁸⁴ i trestného činu pomluvy podle §184 TZ, kterého se dopustí „ten, kdo o jiném sdělí nepravdivý údaj, který je způsobilý značnou měrou ohrozit jeho vážnost u spoluobčanů, zejména poškodit jej v zaměstnání, narušit jeho rodinné vztahy nebo způsobit mu jinou vážnou újmu“. Vyšší trest postihuje pachatele v případě, „spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 tiskem, filmem, rozhlasem, televizí nebo jiným obdobně účinným způsobem“, typicky tedy prostřednictvím médií.

¹⁸² Rozhodnutí Spolkového ústavního soudu ze dne 3. 6. 1987, sp. zn. 1 BvR 313/85, EuGRZ 1988.

¹⁸³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ze dne 24. února 1988 ve věci *Hustler Magazine, Inc. proti Falwellovi*, sp. zn. 485 Ú. S. 46 (1988).

¹⁸⁴ §49 odst. 1 PZ Přestupku se dopustí kdo a, jinému ublíží na cti tím, že ho urazí nebo ho vydá v posměch. Odst. 2 Za přestupek podle odstavce 1 písm. a) lze uložit pokutu do 5 000 Kč.

3.2.1. Nepravdivost skutkového tvrzení

Skutkové tvrzení musí být jednak nepravdivé, neúplné nebo zkreslující a jednak způsobilá narušit osobnostní práva, přičemž tato způsobilost se posuzuje objektivně.¹⁸⁵ V kombinaci s §10 TiZ nelze uvádět na pravou míru pravdivá tvrzení,¹⁸⁶ v takovém případě lze pouze podat žalobu na ochranu osobnosti. Jako obrana slouží v případě obvinění z publikace neoprávněného skutkového tvrzení nebo kritiky jednak důkaz pravdy (*truth*), anebo prokázání, že nešlo o skutkové tvrzení, nýbrž o hodnotící soud (*comment*). Dalšími prostředky obrany jsou prokázání absolutního (*absolute*), nebo kvalifikovaného privilegia (*qualified privilege*), pravdivá infomrace (*fair report*), chráněné šíření zprávy (*protected dissemination*), nepodstatná záležitost (*triviality*) a další (*other defences*).¹⁸⁷

Nelze po médiích požadovat, aby se distancovala od každého tvrzení, které publikují.¹⁸⁸ Některá tvrzení můžou média převzít, aniž by zkoumala jejich důvěryhodnost, jde o tzv. absolutní privilegium. Dle judikatury Ústavního soudu ČR i ESLP¹⁸⁹ jde o „*tvrzení přejaté od zpravodajských agentur, sdělení o projevech státních a společenských činitelů, sdělení o činnosti orgánů veřejné moci i názory třetích osob apod.*“, kdy vydavateli či provozovateli odpovědnost nevzniká. V angloamerickém právu se za absolutní privilegium považují zprávy z jednání parlamentu a soudů.¹⁹⁰ U těchto tvrzení se způsobilost poškodit osobnostní práva posuzuje stejně jako u jiných tvrzení, s výjimkou ustanovení o náhradě škody. Kvalifikované privilegium zahrnuje i ochranu osobnosti VZO, kdy lze některá tvrzení

¹⁸⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 6. 2005, sp. zn. 30 Cdo 2818/2004.

¹⁸⁶ CHALOUPKOVÁ, Helena. *Zákon o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku (tiskový zákon) a předpisy související: komentář*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2006, ©2001. xix, 364 s. Beckovy texty zákonů s komentářem. ISBN 80-7179-450-3., str. 48.

¹⁸⁷ *Unfair publication: defamation and privacy*. Canberra: Australian Govt. Pub. Service, 1979, xiv, 273 p. Report (Australia. Law Reform Commission), no. 11. ISBN 06-420-3395-1., str. 63- 101.

¹⁸⁸ Rozhodnutí ESLP ve věci *Thoma proti Lucembursku* ze dne 29. 3. 2001.

¹⁸⁹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 17. 2. 2004 sp. zn. III. ÚS 73/02, Rozhodnutí ESLP ve věci *Bladet Tromsø a Stensaas proti Norsku* ze dne 20. 5. 1999.

¹⁹⁰ CAREY, Peter, Peter COLES, Nick ARMSTRONG a Duncan LAMONT. *Media law*. 4th ed. /. London: Sweet, c2007, xxxii, 411 p. ISBN 18-470-3016-5., str. 60-61.

publikovat ve veřejném zájmu na základě zásady proporcionality. Pravdivá informace umožňuje publikaci prosté citace či opisu jiné publikace. Chráněné šíření zprávy chrání především distributory, pokud jednají v dobré víře, že obsah média neobsahuje nepravdivé nebo urážlivé informace. Pod nepodstatnými záležitostmi si lze představit drobné chyby či nepřesnosti v publikovaných informacích.

V případě *Thorgeirson proti Islandu*¹⁹¹ stanovil ESLP že vůči VZO se považují za pravdivá i taková tvrzení, která pouze vyjadřují určitý veřejný názor, nebo dokonce jen pověsti a fámy. V takových případech nelze po žalovaném požadovat jejich prokázání, pokud jsou tvrzeny v dobré víře a neznevažují konkrétní osobu. Novinář *Thorgeirson* kritizoval práci policie jako celku a navrhoval některá zlepšení. Ačkoliv mu v konkrétním případě žalující strana prokázala některá nepravdivá tvrzení, rozhodl ESLP v jeho prospěch. Angloamerické právo připouští i možnost tzv. *narážky* (*meaning by innuendo*), tedy takový výrok, který se sice běžnému čtenáři jeví jako neškodný, ale který cíleně směřuje k určité skupině lidí znajících slang či specifická pravidla fungující v určité oblasti, a kteří tak díky tomuto kontextu dovodí urážlivou podstatu tvrzení.¹⁹²

3.2.2. Neoprávněnost kritiky, odpovědný subjekt

Podmínkou pro vznik hanobící kritiky je její urážlivost. Za urážlivý obsah se obecně považují taková tvrzení, která jsou nenávistná, vyjadřující pohrdání, vzbuzující stud a tvrzení zesměšňující. Zároveň vytvářejí dojem, že je třeba se dané osobě vyhnout, a že kontakt s ní znamená ostudu. Dalšími urážlivými tvrzeními jsou tvrzení poškozující čest VZO, urážející jeho profesní život, obviňující jej z trestné činnosti, nepoctivosti, krutosti, pokrytectví, neschopnosti, neefektivnosti, nebo hlouposti.¹⁹³ V případě VZO je třeba prokázat stejně jako v americkém právu zlý úmysl nebo hrubou nedbalost při publikaci tvrzení, popřípadě veřejný zájem. V případě VZO lze publikovat v dobré víře i neoprávněnou kritiku, pokud nelze informace včas ověřit, nebo to vyžaduje naléhavý veřejný zájem.

¹⁹¹ Rozhodnutí ESLP ve věci *Thorgeirson proti Islandu* ze dne 25. 5. 1992.

¹⁹² CRONE, Tom. *Law and the media: an everyday guide for professionals*. 3rd ed. Boston: Focal Press, 1995, xii, 235 p. ISBN 07-506-2008-0, str. 15.

¹⁹³ BRAITHWAITE, Nick. *The international libel handbook: a practical guide for journalists*. Boston: Butterworth-Heinemann, 1995, x, 249 p. ISBN 07-506-2488-4., str. 183.

Pro vznik odpovědnosti za zásah do všeobecného osobnostního práva VZO je kromě nepravdivého skutkového tvrzení nebo hanobící kritiky způsobilých ohrozit nebo porušit osobnostní práva VZO třeba i vznik nemajetkové újmy a příčinná souvislost mezi porušením nebo ohrožením všeobecného osobnostního práva a publikovaným tvrzením. Objektivní odpovědnost za obsah média nese v českém právním systému dle §4 TiZ a §2 odst. 1 f) ZRTV vydavatel nebo provozovatel, přičemž se může jednat jak o člověka, tak právnickou osobu. Oproti dřívější úpravě, kdy za obsah odpovídal v případě tisku šéfredaktor, odpovědný redaktor, nebo přímo novinář pracující na zprávě.

Vydavatel nebo provozovatel odpovídají za celý obsah média s výjimkou reklamy a inzerce,¹⁹⁴ kromě obsahu reklamy, za kterou odpovídá dle zákona č. 40/1995 o regulaci reklamy a v případě, že jde o reklamu samotného vydavatele nebo provozovatele. Pokud neporušil vydavatel či provozovatel osobnostní právo VZO úmyslně, může mu soud odpustit náhradu škody. V případě, že redaktor publikující tvrzení je zaměstnancem vydavatele, má za toto tvrzení odpovědnost vždy vydavatel. Naopak v případě, že je publikováno tvrzení od externího autora, odpovídá vydavatel vedle autora. Složitější situace nastává s převzetím citací sdělení třetí osoby určeného pro veřejnost nebo jeho pravdivou interpretací. Zde se posuzuje dobrá víra a objektivní důvěryhodnost daného tvrzení.

3.2.3. Publikace, identifikovatelnost

Publikace znamená zprostředkování informace příjemci, tedy jakékoliv třetí osobě kromě poškozené VZO, zejména předáním média do distribuce, v opačném případě by nešlo o mediální delikt.¹⁹⁵ V angloamerickém právu se z publikace odvíjí i odpovědnost, kdy lze za obsah média žalovat nejenom vydavatele, ale i novináře, distributora, editora a potenciálně i každého prodejce, pokud si byli vědomi neoprávněnosti tvrzení a další osoby podílející se na zprostředkování média třetím

¹⁹⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 12. 2005, sp. zn. 30 Cdo 993/2005, §5 TiZ.

¹⁹⁵ V případě internetových médií může mít VZO problém dokázat publikaci tvrzení, neboť neexistuje povinnost vydavatele data zálohovat. Viz výše.

osobám.¹⁹⁶ V praxi je však stejně jako v českém právu obvykle žalován vydavatel či provozovatel média a to primárně z finančních důvodů.

Identifikovatelnost představuje nutnost rozpoznatelnosti konkrétní VZO z obsahu skutkového tvrzení nebo kritiky. VZO nemusí být v médiích přímo jmenována, postačí, pokud je z kontextu zřejmé, o koho jde. V případě jmenování osoby může dojít k problému, pouze pokud existuje více osob téhož jména. VZO lze jinak rozpoznat prostřednictvím popisu, fotografií, či jiného odkazu na její osobu. V některých případech média jméno záměrně nezveřejňují, aby se bránily případným žalobám, avšak právo bývá v takových situacích poměrně striktní. Může se stát, že média odpovídají za publikaci, i v případě, že neměla na mysli konkrétní osobu, typicky například pokud je s textem článku publikována fotografie nesprávné osoby.¹⁹⁷ Testem toho, zda lze danou osobu identifikovat je skutečnost, zda by rozumný čtenář z náznaků danou osobu rozpoznal.¹⁹⁸

Pro ilustraci potřeby identifikovatelnosti poslouží případ *Mefisto*,¹⁹⁹ který sice nepatří do mediální sféry v úzkém slova smyslu, ale případy uměleckých děl, jejichž námětem se stala konkrétní osoba, jsou v praxi časté. Protagonistou známé knihy Klause Manna je herec Hendryk Höfgen, jehož předlohou se stal v době projednávání případu již zesnulý německý herec. Postava v knize má negativní charakterové rysy a román pojednává o její spolupráci s nacisty. Spor vedený synem herce proti autorovi skončil zákazem knihy, kdy soud dospěl k závěru, že z knihy je patrné, o koho jde a právo na umělcovu svobodu se tak vyvažuje právem na ochranu osobnosti. V zásadě tak lze říci, že pokud není osoba v textu knihy přímo jmenována, musí autor vyvinout dostatečné množství invence znemožňující identifikovatelnost určitého člověka. V opačném případě hrozí obvinění z publikace nepravdivých skutkových tvrzení, zásahu do soukromí nebo hanobící kritiky.

¹⁹⁶, CRONE, Tom. *Law and the media: an everyday guide for professionals*. 3rd ed. Boston: Focal Press, 1995, xii, 235 p. ISBN 07-506-2008-0. Str. 20.

¹⁹⁷ CRONE, Tom. *Law and the media: an everyday guide for professionals*. 3rd ed. Boston: Focal Press, 1995, xii, 235 p. ISBN 07-506-2008-0., str. 15.

¹⁹⁸ MCGONAGLE, Marie a Marie MCGONAGLE. *Media law*. 2nd ed. Dublin, Ireland: Thomson Round Hall, 2003, lxvi, 493 p. ISBN 18-580-0272-9., str. 93.

¹⁹⁹ Rozhodnutí Spolkového Ústavního soudu ze dne 24. 2. 1971, sp. zn. 30 BVerfGE 173 (1971).

3.3. Obrana

Při zásahu do všeobecného osobnostního práva má osoba dle § 13 odst. 1 OZ „právo se zejména domáhat, aby bylo upuštěno od neoprávněných zásahů do práva na ochranu její osobnosti, aby byly odstraněny následky těchto zásahů a aby jí bylo dáno přiměřené zadostiučinění“. Jakožto demonstrativní výčet nabízí toto ustanovení i jiné prostředky, kterými se žalobce může domáhat odčinění neoprávněného zásahu do jeho osobnostních práv v médiích. NOZ upravuje následky zásahu do všeobecného osobnostního práva v §82 odst. 1, kdy má „člověk, jehož osobnost byla dotčena, právo domáhat se toho, aby bylo od neoprávněného zásahu upuštěno nebo aby byl odstraněn jeho následek“. Ačkoliv se právo domáhat se upuštěním od neoprávněných zásahů a právo na odstranění jejich následků formuluje alternativně, lze předpokládat, že soudy budou ukládat tyto povinnosti i kumulativně. V části čtvrté třetí hlavě upravuje NOZ náhradu majetkové a nemajetkové újmy.

3.3.1. Mimosoudní obrana

Zásah do všeobecného osobnostního práva může být řešen svépomocí dle §6 OZ a dále se osoba může dle §5 OZ a §14 NOZ a při porušení všeobecného osobnostního práva v médiích obrátit na orgány státní správy nebo soudu, dle §12 NOZ u příslušného orgánu veřejné moci. Svépomocí se může bránit kterákoliv osoba,²⁰⁰ avšak možnosti VZO jsou o poznání širší. VZO může na rozdíl od běžného jednotlivce bránit například při poskytování rozhovorů, či jiných vyjádření od tisku. Dřívější tiskový zákon č. 81/1996 Sb. obsahoval institut tiskové opravy, vycházející ještě z rakouskouherského zákonodárství a tiskové novely z roku 1926. Dle této novely se práva na tiskovou opravu mohl domáhat každý, koho se dotýkala zpráva v periodickém tisku. Naopak zákon č. 81/1996 umožňoval reagovat pouze v případě narušení cti nebo dobrého jména státního orgánu, nebo právnické osoby. Ačkoliv dnes již nemá tisková oprava zakotvení v zákoně, v praxi se nadále používá, neboť jde o velice praktický prostředek jak reagovat na nepravdivá nebo zkreslující tvrzení, která se čtenáře jakýmkoliv způsobem dotýkají. Na rozdíl od dřívějšíka není vynutitelná a nahrazuje se tak právem na odpověď,

²⁰⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 10.2012, sp. zn. 30 Cdo 701/2011.

zamýšleném původně pouze pro případy poškození cti nebo důstojnosti být pravdivým tvrzením.²⁰¹

TiZ a RTV upravuje dva základní prostředky obrany a to právo na odpověď²⁰² a dodatečné sdělení.²⁰³ Dotčená osoba má právo požadovat uveřejnění této odpovědi po vydavateli, či provozovateli. Právo na ochranu osobnosti zemřelé osoby mohou po její smrti uplatnit i manžel, děti či rodiče.²⁰⁴ Smyslem institutu práva na odpověď je uvést určité tvrzení, které se týká poškozené osoby, na pravou míru a poskytnout tak vlastní verzi dané skutečnosti. Za odpověď nelze považovat pouze vyjádření nesouhlasu s určitým tvrzením bez poskytnutí důvodných argumentů zpochybňujících jeho pravdivost.²⁰⁵ Právo na odpověď vzniká, jestliže bylo v tisku, rozhlasu, či televizi uveřejněno „sdělení obsahující skutkové tvrzení, které se dotýká cti, důstojnosti nebo soukromí určité fyzické osoby“.²⁰⁶ Odpověď může jednak uvádět na pravou míru nepravdivé skutkové tvrzení, nebo doplňovat či zpřesňovat neúplné či jinak pravdu zkreslující tvrzení a zároveň se omezovat a být přiměřená pouze tomuto tvrzení, nebo jeho části. Odpověď nemůže napadat hodnotící soudy uvedené v tvrzení a omezuje se tak pouze na objektivně prokazatelné skutečnosti. Délka odpovědi nemusí odpovídat délce tvrzení, ale je třeba, aby byla přiměřená svému účelu. Zároveň zákon zakazuje požadovat uveřejnění další odpovědi na tuto odpověď. Ačkoliv lze za formu sdělení

²⁰¹ CHALOUPKOVÁ, Helena. *Zákon o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku (tiskový zákon) a předpisy související: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2006, ©2001. xix, 364 s. Beckovy texty zákonů s komentářem. ISBN 80-7179-450-3., str. 30-31.

²⁰² §10 zákona č. 46/2000 Sb., §5a zákona č. 231/2001 Sb., upraveno rovněž v Rezoluci (74)26 Výboru ministrů Rady Evropy o právu na odpověď a postavení jednotlivce ve vztahu k tisku, připouští odpověď jako *opravu nesprávných faktů* týkající se FO a „nápravy v případě publikování názorů, které je vměšováním do jeho soukromí nebo útokem na jeho důstojnost, čest, nebo pověst“.

²⁰³ §11 zákona č. 46/2000 Sb., §5b zákona č. 231/2001 Sb.

²⁰⁴ Jde o *původní*, nikoliv *odvozené* osobnostní právo, rovněž nikoliv *všeobecné*, ale *zvláštní* osobnostní právo. Tyto osoby nemají dle judikatury nárok na peněžité zadostiučinění, neboť se narušení netýkalo jejich osoby. V případě smrti osoby během řízení na ochranu osobnosti se toto řízení zastaví a příbuzné osoby tak toto právo uplatňují až v novém procesu. KNAP, Karel et al. *Ochrana osobnosti podle občanského práva*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Linde, 1996. 361 s. ISBN 80-7201-029-8., str. 82-83.

²⁰⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 12. 2009, sp. zn. 30 Cdo 2740/2008.

²⁰⁶ Podobná ochrana se poskytuje i právníckým osobám, institut VZO však u nich neexistuje.

považovat i fotografii, za skutkové tvrzení se nepovažuje.²⁰⁷ Rezoluce Rady Evropy o právu na odpověď a směrnice o provozování televizního vysílání nespécifikuje, zda se odpověď může týkat i pravdivého tvrzení.

V Evropě tak vznikly dva modely, francouzský a německý. Právo na odpověď je ve francouzském modelu více restriktivní pro média, neboť připouští jeho uplatnění i v případě hodnotících tvrzení, tedy právo kohokoliv, o němž byla v médiích zmínka na tuto zprávu reagovat. Jde o absolutní právo na odpověď, které se může uplatnit s výjimkou tvrzení proti zákonům či dobrým mravům a oprávněným zájmům třetí osoby. S tímto pojetím se ale neztotožňuje ESLP. Naopak německý model,²⁰⁸ ke kterému se připojila i Česká republika, umožňuje reagovat pouze v případě nepravdivého skutkového tvrzení, což má vést k větší svobodě médií a podněcovat kritiku.²⁰⁹

Dodatečné sdělení je naplněním ústavního principu *presumpce neviny* v čl. 40 odst. 2 Listiny, §2 odst. 2 TŘ, §73 odst. 1 PZ. Právo na dodatečné sdělení vzniká, „*jestliže bylo uveřejněno sdělení o řízení nebo o řízení ve věcech přestupků vedeném proti fyzické osobě, kterou lze podle tohoto sdělení ztotožnit, a toto řízení nebylo ukončeno pravomocným rozhodnutím*“. Musí obsahovat informaci o výsledku tohoto řízení a zároveň shrnutí základních bodů procesu. Základní informace o řízení je vydavatel nebo provozovatel povinen zveřejnit. Toto ustanovení má za účel očistit osobu, na kterou padlo podezření z trestného činu či přestupku v očích veřejnosti, v případě neoprávněnosti tohoto podezření. Pro formu a obsah sdělení platí podobné podmínky jako u odpovědi, osoba, proti které se vede řízení, musí být identifikovatelná.²¹⁰

²⁰⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 2. 2003 ČR, sp. zn. 28 Cdo 1969/2002.

²⁰⁸ Francouzský model je uplatňovaný například v Belgii a Itálii, německý například v Rakousku, Švýcarsku, Dánsku i u nás.

²⁰⁹ CHALOUPKOVÁ, Helena. *Zákon o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku (tiskový zákon) a předpisy související: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2006, ©2001. xix, 364 s. Beckovy texty zákonů s komentářem. ISBN 80-7179-450-3., str. 32.

²¹⁰ CHALOUPKOVÁ, Helena. *Zákon o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku (tiskový zákon) a předpisy související: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2006, ©2001. xix, 364 s. Beckovy texty zákonů s komentářem. ISBN 80-7179-450-3., str. 37.

3.3.2. Soudní prostředky

Žaloby pro urážku na cti v médiích tvoří nejobvyklejší předmět soudních sporů v souvislosti s médii.²¹¹ Pouze po využití prostředků obrany podle TiZ a RTV, jejichž úprava je zvláštní k obecné úpravě v OZ, má VZO možnost obrátit se na soud. Obrana má za cíl jednak upuštění od neoprávněných zásahů, odstranění jejich následků a poskytnutí přiměřeného zadostiučinění morálního, nebo peněžitého.²¹² Osobnostní práva mají stejnou váhu jako svoboda projevu, přičemž při jejich střetu je ale v konečném důsledku třeba dát některému z obou práv přednost,²¹³ o čemž rozhodují obecné soudy.²¹⁴ Rezoluce v čl. 14 doporučuje přijmout členským státům do svého právního řádu tato opatření: umožnit poškozenému žalovat v civilním řízení a umožnit přiznání náhrady škody, odpovědnost novinářů za publikaci za zásah do soukromí, povinnost novinářů opravit nepravdivou informaci na žádost poškozeného, sankční prostředky peněžité povahy pro vydavatelství systematicky narušující právo na soukromí, zákaz pronásledování osob za účelem pořízení filmového, fotografického nebo audio záznamu, možnost uplatnění žaloby proti použití technických prostředků na získání fotografie, která by nemohla být bez jejich použití pořízena, poskytnutí zálohy

²¹¹ CRONE, Tom. *Law and the media: an everyday guide for professionals*. 3rd ed. Boston: Focal Press, 1995, xii, 235 p. ISBN 07-506-2008-0., str. 2.

²¹² KNAP, Karel et al. *Ochrana osobnosti podle občanského práva*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Linde, 1996. 361 s. ISBN 80-7201-029-8., str. 144.

²¹³ „tisk, televize a rozhlas mají absolutní právo na tiskový jev, občan má absolutní právo na ochranu cti. Obrazně řečeno, masmédiá mohou vyříznout z těla občana libru masa, nesmí ale vycedit ani kapku nevinné krve.“ Lakatoš, Michal, In: *Svoboda projevu a tisku: sborník vybraných příspěvků z mezinárodních konferencí konaných ve dnech 5. -9 září 1994 Právnickou fakultou MU*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1995. 131 s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně = Acta Universitatis Brunensis iuridica. Řada teoretická; sv. 155. ISBN 80-210-1146-7., s. 98, někdy se také tento stav označuje jako *Mefisto-Dilema*, podle sporu o ochranu osobní cti herce, který se stal předlohou pro román Klause Manna *Mefito*, který byl ve Spolkové republice Německo jako jedna z mála knih zakázán.

²¹⁴ Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 9. 2. 1998, sp. zn. IV. ÚS 154/97.

při publikování materiálu zasahujícího do soukromí k účelům soudního řízení, vytvořit vlastní pravidla pro média, zamezující zásahům do soukromí a urážlivým tvrzením.²¹⁵

VZO se může domáhat zdržovací (*negatorní*) žalobou, aby bylo upuštěno od neoprávněných zásahů, pokud stále trvají. Žalovaný se musí zdržet těchto zásahů od chvíle pravomocného rozhodnutí soudu, v případě nesplnění může soud povinnému dle § 351 OSŘ uložit i opakovaně pokutu do výše 100 000 Kč. Žalobou odstraňovací (*restituční*) odstranění následků, pokud zásah stále trvá a následky lze alespoň částečně odstranit. Dle §160 odst. 1 OSŘ je třeba povinnost splnit do tří dnů od právní moci rozsudku, v opačném případě lze postupovat dle § 351 OSŘ. Dále lze požadovat satisfakční žalobou přiměřené zadostiučinění formou veřejné omluvy a v případě, že byla ve značné míře snížena její důstojnost nebo vážnost ve společnosti i náhradu

²¹⁵ *“The Assembly calls upon the governments of the member states to pass legislation, if no such legislation yet exists, guaranteeing the right to privacy containing the following guidelines, or if such legislation already exists, to supplement it with these guidelines:*

- i. the possibility of taking an action under civil law should be guaranteed, to enable a victim to claim possible damages for invasion of privacy;*
- ii. editors and journalists should be rendered liable for invasions of privacy by their publications, as they are for libel;*
- iii. when editors have published information that proves to be false, they should be required to publish equally prominent corrections at the request of those concerned;*
- iv. economic penalties should be envisaged for publishing groups which systematically invade people’s privacy;*
- v. following or chasing persons to photograph, film or record them, in such a manner that they are prevented from enjoying the normal peace and quiet they expect in their private lives or even such that they are caused actual physical harm, should be prohibited;*
- vi. a civil action (private lawsuit) by the victim should be allowed against a photographer or a person directly involved, where paparazzi have trespassed or used “visual or auditory enhancement devices” to capture recordings that they otherwise could not have captured without trespassing;*
- vii. provision should be made for anyone who knows that information or images relating to his or her private life are about to be disseminated to initiate emergency judicial proceedings, such as summary applications for an interim order or an injunction postponing the dissemination of the information, subject to an assessment by the court as to the merits of the claim of an invasion of privacy;*
- viii. the media should be encouraged to create their own guidelines for publication and to set up an institute with which an individual can lodge complaints of invasion of privacy and demand that a rectification be published.”*

v penězích, tzv. materiální satisfakci.²¹⁶ Nemateriální odškodnění má v tomto případě přednost a nastupuje v případě, že by materiální zadostiučinění nebylo dostatečné. Žalobou na náhradu škody se lze domáhat náhrady v případě, že poškozený utrpěl majetkovou újmu, nebo ušlý zisk. Rovněž se lze žádat vydání bezdůvodného obohacení. Jednotlivé žaloby lze použít i kumulativně. V případě omluvitelného omylu a při objektivní odpovědnosti zaniká právo na náhradu škody.

V prvním stupni jsou ve věcech ochrany osobnosti dle §9 odst. 2 písm. a) OSŘ příslušné krajské soudy. Místně příslušný je soud žalovaného, tedy vydavatele (v případě tisku) či provozovatele (v případě rozhlasového a televizního vysílání) média, který je za obsah média odpovědný dle §4 TiZ. V případě zahraničního vydavatele či provozovatele se místní příslušnost soudu řídí umístěním jeho podniku nebo organizační složky na území České republiky.²¹⁷ V soukromoprávním řízení nese důkazní břemeno žalobce, ve veřejnoprávním se může přidat i stát. V případě vyčerpání řádných i mimořádných opravných prostředků se lze dále bránit podáním ústavní stížnosti u Ústavního soudu, dle §72 odst. 1 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb. o Ústavním soudu²¹⁸ a v případě vyčerpání vnitrostátních prostředků i stížností k ESLP.²¹⁹

Soud při výkladu tvrzení postupuje tak, aby šetřil jeho skutečný smysl. Zohledňuje tedy kontext, v jakém autor tvrzení uvádí, a způsob jakým by výrok pochopil běžný

²¹⁶ LAZAR, Ján a Jiří ŠVESTKA. ŠVESTKA. *Občanské právo hmotné.: II.* 1. vyd. Praha: Panorama, 1987, 381 s. Učebnice (Panorama). ISBN 978-80-7357-468-0., str. 239-240.

²¹⁷ §85 a OSŘ a §86 odst. 3 OSŘ.

²¹⁸ „Ústavní stížnost jsou oprávněni podat fyzická nebo právnická osoba podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy, jestliže tvrdí, že pravomocným rozhodnutím v řízení, jehož byla účastníkem, opatřením, nebo jiným zásahem orgánu veřejné moci (dále jen „zásah orgánu veřejné moci“) bylo porušeno její základní právo nebo svoboda zaručené ústavním pořádkem (dále jen „ústavně zaručené základní právo nebo svoboda“)“

²¹⁹ Dle čl. 34 Úmluvy může stížnost podat „každá fyzická osoba, nevládní organizace nebo skupina jednotlivců považujících se za oběti v důsledku porušení práv přiznaných Úmluvou a Protokoly k ní jednou z Vysokých smluvních stran“. Stížnost je třeba podat do šesti měsíců od vyčerpání vnitrostátních prostředků, v českém případě ústavní stížnosti.

čtenář.²²⁰ Naopak pravdivé tvrzení vytržené z kontextu a uvedené způsobem, že jej běžný čtenář interpretuje nesprávně, má stejné účinky jako nepravdivé, či hanobící.²²¹ V případě, že lze výrok interpretovat více způsoby, přikloní se soud k takovému, který osobnostní práva nepoškozuje²²² (neboli také „*zásada in dubio ve prospěch svobody projevu*“, ²²³ v angloamerickém právu *innocent construction rule*). Při výkladu je třeba dbát i specifík medií, tedy zejména nutnosti zjednodušovat a podávat informace srozumitelně pro průměrného recipienta.²²⁴ Novinář se může vyvázat prokázáním pravdivosti tvrzení, či jeho hodnotící charakter, dobrou vírou, či veřejným zájmem o konkrétní informace, jež mohly být částečně nepřesné.

3.3.3. Náhrada škody a zadostiučinění

Dle § 13 odst. 2 OZ má osoba právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích, pokud „*byla ve značné míře snížena důstojnost fyzické osoby nebo její vážnost ve společnosti*“. Výši náhrady určí dle odst. 3 soud „*s přihlédnutím k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k porušení práva došlo*“. Z hlediska zadostiučinění nemajetkové újmy v penězích mají význam zejména ustanovení NOZ o náhradě při újmě na přirozených právech člověka §2956 a §2957. Dle těchto ustanovení odčiní škůdce, škodu i nemajetkovou újmu, kterou způsobil a jako nemajetkovou újmu odčiní i způsobené duševní útrapy. Zadostiučinění může být dle § 2951 odst. 2 poskytnuto i v penězích, pokud jiný způsob nezajistí „*skutečné a dostatečně účinné odčinění způsobené újmy*“. Způsob a výše zadostiučinění se dle § 2957 posuzují i s ohledem na okolnosti zvláštního zřetele hodné. Tím je „*úmyslné způsobení újmy*“, přičemž přitěžujícími okolnostmi jsou dále i „*použití lsti, pohrůžky, uvedením zásahu ve veřejnou známost, diskriminace poškozeného*“ apod. V mediálním právu se tak otevírá

²²⁰ Na stránce týdeníku Reflex byla taková grafická úprava, že čtenář nabyl dojmu, že titulky *Nejlepší lék na vraždu je oxasepam* a *Opilý násilník brutálně umlátí svou milenku*, patří k fotografii soudce JUDr. J.H. Usnesení Ústavního soudu ze dne 9. 2. 1998, sp. zn. IV. ÚS 154/97.

²²¹ KROUPA, Jiří et al. *Mediální právo*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009. 248 s. Edice učebnic MU; č. 426. ISBN 978-80-210-4884-3., str. 231.

²²² Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze 7. 4. 1927, sp. zn. Zm I 807/25.

²²³ HERCZEG, Jiří. *Meze svobody projevu*. Vyd. 1. Praha: Orac, 2004. 143 s. Knihovnička Orac. ISBN 80-86199-94-0., s. 47.

²²⁴ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 13. 9. 1999, sp. zn. I ÚS 1/99.

poměrně široký prostor, jak přiznat náhradu nemajetkové újmy v penězích i ve větším rozsahu. Promlčecí lhůta u náhrady škody je v případě zásahu do osobnostního práva tříletá, nejde o promlčení práva na ochranu osobnosti, nýbrž promlčení práva na finanční náhradu.²²⁵

Náhrada nemajetkové újmy v penězích má funkci preventivní, reparační a sankční, její výši určuje soud. Přiznání náhrady je podmíněno objektivní způsobilostí tvrzení zasáhnout do všeobecného osobnostního práva VZO. Výše náhrady škody není nijak omezena, zákon stanovuje, že se určuje přiměřeně. Soud tak při stanovení její výše vychází ze závažnosti zásahu do osobnostního práva, okolnostem, při kterých k němu došlo a to jak na straně škůdce, tak na straně poškozené osoby. Soud tak dle §136 OSŘ postupuje dle své vlastní úvahy.²²⁶ V případě nevyužití možnosti svépomoci či jiné mimosoudní varianty zjednání nápravy může soud náhradu škody poškozenému snížit.²²⁷

V souvislosti s výší zadostiučinění za nemajetkovou újmu mohou vzniknout dva extrémy. Jednak může být přiznané zadostiučinění tak nízké, že neuspokojí poškozeného a zároveň není pro vydavatele citelným zásahem, který by jej mohl do budoucnosti odradit od publikování nepravdivých nebo urážlivých tvrzení. Některé právní řády pracují se symbolickým neboli také nominálním peněžním zadostiučiněním. Například francouzské soudy v některých případech přiznávají takzvaný *franc symbolique*, pokud chtějí dát najevo nutnost určitého zadostiučinění při zásahu do všeobecného osobnostního práva, ale není třeba odsuzovat osobu k vysoké finanční náhradě. Opačným případ představuje pokuta likvidační, která naopak ohrožuje média spíše menšího nákladu a může způsobit jejich zánik a mít tzv. mrazivý účinek (*chilling effect*).

²²⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 11. 2008, sp. zn. 31 Cdo 3161/2008.

²²⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 30 Cdo 2290/2007, ze dne 5. 3. 2009.

²²⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 10.2012, sp. zn. 30 Cdo 701/2011.

Závěr

Problematika ochrany VZO v médiích představuje jednu ze základních oblastí mediálního práva a zároveň výjimku z obecné ochrany osobnosti. Judikatura vyčleňuje zvláštní kategorii VZO, které mají jednak omezenou ochranu osobnostního práva v médiích a jednak se u nich počítá při ochraně jejich osobnosti s větší mírou svépomoci. V případě VZO je v určitých případech upřednostněno ústavní právo svobody projevu a práva na informace před ochranou osobnosti zásahu do soukromí, nepravdivých skutkových tvrzení a hanobící kritiky. V ostatních aspektech platí pro VZO stejná pravidla jako při ochraně jiné osoby v médiích, například formy útoků na osobnost v médiích, sféry života osobnosti, možnost reagovat na mediální útoky formou odpovědi nebo dodatečného sdělení apod.

Aktuální otázky

Základním trendem posledních let ve věci ochrany VZO v médiích v České republice je zvyšování peněžitého zadostiučinění v případě zásahu do všeobecného osobnostního práva VZO.²²⁸ Původní odškodnění v řádech tisíců a desetitisíců korun vystřídala plnění v řádech statisíců korun. V rozhodnutí ze dne 6. 3. 2012²²⁹ vyhověl Soud stížnosti spisovatele Michala Viewegha, který poukazoval na nedostatečnost peněžitého zadostiučinění ve výši 200 000 Kč za újmu způsobenou publikováním nepravdivé informace, že má milenkku. Soud uznal argument, „*za situace, kdy evidentně lživým článkem, který zjevně není omylem či zkreslením nějaké informace a který nebyl publikován v dobré víře, ale pouze v úmyslu přilákat pozornost čtenářů, došlo k poměrně masivnímu zásahu do práv stěžovatele, obecné soudy při stanovení výše relutárního plnění zcela pominuly preventivní funkci udělené sankce*“. Viewegh argumentoval, že zadostiučinění nemá význam pouze jako odčinění nemajetkové újmy poškozené VZO, ale i jako preventivní a sankční prostředek, jehož účelem je média od publikace nepravdivých tvrzení odradit.

²²⁸ NĚMEČEK, Tomáš a Václav DRCHAL. Milion, a to bleskem. *Lidové noviny*. Praha: Lidové noviny, 2013, 6. dubna a 7. dubna. ISSN 0862-5921.

²²⁹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 6. 3. 2012, sp. zn. I. ÚS 1586/09.

Zatím nejštedřejší satisfakce 1 000 000 Kč se dočkal herec Marek Vašut ve sporu s vydavatelstvím Ringier Axel Springer za články deníku *Aha!*,²³⁰ o údajné hercově promiskuitě, zvrhlých sexuálních praktikách a přání spáchat sebevraždu. Současně bylo deníku uloženo, aby stáhl příslušné informace ze svých internetových stránek, soudy tak reflektovaly i roli internetových médií, jejichž posuzování zůstává problematické. Stejně odškodnění vysoudil v zatím nepravomocném rozhodnutí Městského soudu v Praze i herec Tomáš Töpfer za pomluvu v deníku Blesk. Ten uváděl, že Töpfer jakožto ředitel Divadla Na Fidlovačce nevyplácel zaměstnancům mzdy a opustil divadlo zadlužené. V porovnání s výší odškodnění poskytovaném v jiných zemích, zejména ve Spojených státech amerických, je česká úroveň stále velice nízká.

S výší finančního zadostiučinění za zásah do všeobecného osobnostního práva VZO souvisí i úvahy nad regulací bulváru a některých mediálních vydavatelství, dokonce i v zemích s liberálním pojetím ochrany osobnosti jako je Velká Británie. Dalším trendem je i vzestup internetových médií, které umožňují efektivně šířit názory a myšlenky i osobám, které by za jiných okolností měly přístup do veřejné sféry ztížený. Vytváří se tím tak další kategorie VZO, tedy těch, které získávají status VZO díky své aktivitě na internetových blozích a jiných internetových médiích. Aktuální je v současnosti i problematika zveřejňování informací o trestním řízení proti VZO, přičemž základním principem platícím pro informace o kterémkoliv trestním řízení je presumpce nevinny, kdy média nesmí označit osobu za vinnou, dokud není pravomocným rozsudkem rozhodnuto jinak. Dle §8a odst. 1 trestního řádu „*nesmí orgány činné v trestním řízení v přípravném řízení zveřejnit informace, umožňující zjištění totožnosti osoby, proti které se vede trestní řízení, poškozeného, zúčastněné osoby nebo svědka*“. Zároveň nelze dle §8c trestního řádu zveřejňovat odposlechy a záznamy telekomunikačních hovorů bez souhlasu osoby, které se tyto informace týkají. Veřejný zájem o informace však v případě VZO obvykle převáží ochranu osobnosti, kdy se i média o trestním řízení dozvědí i bez jeho uveřejnění a mnohdy ani není možné toto řízení utajit.

²³⁰ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 25. 1. 2012, sp. zn. II. ÚS 1879/11.

Možné důsledky

Základní otázka, zda má omezení všeobecného osobnostního práva VZO médiích z důvodu veřejného zájmu smysl, nabízí několik pohledů. Současná idea vychází z toho, že v demokratické společnosti založené na rovnoprávnosti občanů mají mocenské pozice přidělované státem a privilegia s nimi spojená význam především jako služba veřejnosti. K veřejným činitelům přistupují celebrity, jejichž popularita a privilegia se odvíjejí od ocenění ostatních lidí. Veřejnost má právo kontrolovat jednání VZO prostřednictvím médií a může zasahovat i do sfér, které u jiných osob podléhají ochraně a to z důvodu kontroly jejich morální bezúhonnosti a profesní činnosti. Rovněž se snižuje ochrana před hanobící kritikou, zejména z důvodu nutnosti informovat o některých skutečnostech bezprostředně a nemožnosti veškeré skutečnosti prověřit. Ochrana VZO ustupuje veřejnému zájmu.

Je však vždy veřejný zájem o informace legitimní? V Německu vznikl termín *terror ctnosti* (*Der Terror der Tugend*) odkazující na situaci, kdy se novináři ve jménu odhalování pravdy o veřejném životě snižují ke šmírování sexuální sféry VZO, aniž by poskytnuté informace měly zásadní relevanci pro funkci těmito osobami vykonávanou.²³¹ Rovněž metody tohoto sledování se zlepšily, včetně přístupnosti médií a informací široké veřejnosti. Z tohoto pohledu může vzniknout obava, že osobnosti schopné zastávat zodpovědně veřejné funkce ztratí o jejich výkon zájem, neboť se nechtějí stát terčem nedůstojné a neadekvátní kritiky.²³² V takovém případě hrozí situace, že se skutečné problémy a rozhodování budou řešit mimo sféru veřejného prostoru, který zůstane zaplaven jen bezvýznamnými aférami a loutkovými figurami. Zde se uzavírá pomyslný kruh, neboť se ukazuje, že ochrana osobnosti běžného člověka i VZO není prospěšná pouze pro jednotlivce, ale i pro tolik skloňovaný veřejný zájem.

Další pohled může vzniknout při obrácení problému a poukazu na význam a sílu médií v moderní společnosti, jejichž roli nelze chápat pouze jako nezúčastněného

²³¹ BÍLEK, Petr. Je možná kvalitní žurnalistika?. Literární noviny. Praha: Společnost pro Literární noviny, 2012, č. 50. ISSN 1210-0021.

²³² BARENDT, E. *Freedom of speech*. 2nd ed. New York: Oxford University Press, 2007, xlii, 526 p. ISBN 978-019-9225-811, str. 232.

pozorovatele, ale i jako tvůrce reality. Co když média vědomě poskytují nepravdivé informace ve prospěch VZO, anebo neposkytují negativní informace o osobách, které jsou pro jejich finanční zisky přínosem? Média mají vlastní finanční zájmy a výběr, které informace zvolí k publikování je de facto jen na nich. Zároveň ani zájmy vlastníků médií či jejich zaměstnanců se nemusí nutně shodovat se zájmy většiny společnosti. „*Svoboda projevu tak komunikuje s jinou, mocnější svobodou, se svobodou vlastnit. Projev, ať kohokoliv, se nedostane do široké veřejnosti bez pomoci masových sdělovacích prostředků. Tyto prostředky však nejsou, a přirozeně ani nemohou být, právně vázány něčí projev rozšiřovat.*“²³³ Právo na svobodu projevu a právo na informace jakkoliv jde o nemateriální ideje, v tomto případě naráží na hmotné finanční limity, ale i mocenské zájmy.

Institut VZO se v českém právu ve srovnání se světovou judikaturou objevil poměrně pozdě, v 90. letech minulého století. Souvisí to s odlišným společenským uspořádáním v minulém režimu, kdy problematika ochrany VZO, například v bulváru, vůbec nevznikala, nebo se k ní přistupovalo odlišně, a kdy tehdejší režim VZO jakožto představitel státní moci speciálně chránil, či existenci VZO jednoduše ignoroval. V posledních dvou dekádách se česká judikatura přiklání k trendu pocházejícímu ze Spojených států a západní Evropy. Přejímá i vymezení institutu VZO a její ochranu, v současnosti pouze v judikatuře, nikoliv v zákoně. Lze říci, že zejména první rozhodnutí českých soudů přistupovaly k institutu ochrany VZO značně arbitrárně. Ačkoliv s tímto pojmem začaly pracovat, často se vymezení VZO, ať už z hlediska terminologie, nebo obsahu a ochrany, jevíly jako nekonkrétní a nejednotné. S množícími se spory ohledně ochrany VZO, které souvisí se vzrůstajícím sebevědomím jak médií, tak poškozených osob, jsou české soudy nuceny svoje chápání VZO zpřesňovat a rozhodovat jednoznačněji, což je jistě pozitivní trend.

Neméně podstatnou záležitostí je i chápání VZO samotnými médii a širokou, nikoliv pouze odbornou, veřejností. Prozatím se zdá, že snížení ochrany VZO v médiích často není chápáno ve svém zamýšleném významu, tedy pro účely kontroly VZO ve veřejném zájmu, ale redukuje se, a to nejenom v bulvárních médiích, na pouhé

²³³ HERCZEG, Jiří. *Meze svobody projevu*. Vyd. 1. Praha: Orac, 2004. 143 s. Knihovnička Orac. ISBN 80-86199-94-0., str. 19.

uspokojování zvědavosti publika, což zdaleka není smyslem institutu. Soudy by měly být chápány jako poslední řešení, jak vyplývá i ze subsidiarity soudní ochrany u VZO. Osvěta ohledně tohoto institutu by se měla odehrávat především v samotných médiích a u veřejnosti, která by ve svém vlastním zájmu měla požadovat skutečně relevantní informace o veřejném životě. Rovněž by bylo třeba ještě přesněji vymezit jednotlivé kategorie VZO, jejich ochranu a specifika, a to s inspirací zahraničím i pro české prostředí, o což jsem se v této práci pokusila.

Shrnutí

VZO je osoba, známá veřejnosti prostřednictvím médií na základě svojí činnosti pro veřejnost či na veřejnosti, jejíž všeobecné osobnostní právo může být publikací skutkových tvrzení nebo hodnotících soudů v médiích omezeno ve veřejném zájmu. Institut vznikl v americké judikatuře díky rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ze dne 9. března 1964 ve věci *New York Times co. v. Sullivan* a odtud se přenesl i do Evropy a v současnosti není zakotven v českém zákoně. Existuje několik kategorií VZO, a to absolutní a relativní, celebrity a veřejní činitelé a VZO dobrovolné a nedobrovolné. Omezení všeobecného osobnostního práva VZO se odvíjí od jejich specifík v mediální oblasti a to privilegované pozice, zájmu veřejnosti a přístupu do médií. Někdy se k těmto kritériím řadí i dobrovolnost vstupu na mediální scénu.

K omezení všeobecného osobnostního práva VZO dochází tehdy, pokud převáží ústavní právo svobody slova a práva na informace ve veřejném zájmu. Míra ochrany VZO vychází ze zásady proporcionality, tedy do jaké míry slouží informace o ní poskytované veřejnému zájmu, z čehož vyplývá kvantitativní omezení všeobecného osobnostního práva. Při střetu práva na informace, svobody slova a ochrany osobnosti dochází buď k pravému, nebo nepravému konfliktu, přičemž rozdíly pro VZO oproti ostatním vznikají při pravém konfliktu. Zásah do soukromí, pomluva, případně nepravdivé informace představují kvalitativní omezení všeobecného osobnostního práva. Vymezení sféry soukromí a sféry intimní vychází z rozdělení života osoby do několika oblastí a to sféry veřejné, občanské, profesní, soukromé a intimní, přičemž VZO má zejména v soukromé a profesní sféře omezené informační sebeurčení oproti ostatním.

Formy zásahů do všeobecného osobnostního práva VZO se shodují s formami zásahů do osobnostního práva jiných osob. Jde o skutkové tvrzení, které může být nepravdivé, nebo zasahovat do soukromí, hanobící kritiku a karikaturu. Existuje několik podmínek, díky kterým vzniká delikt zásahu do všeobecného osobnostního práva v médiích. Těmi jsou publikace, identifikovatelnost osoby, neoprávněnost tvrzení nebo kritiky a odpovědnost. Obrana VZO proti mediálním útokům se rovněž zásadně neliší oproti ostatním osobám s výjimkou širších možností v oblasti svépomoci. Mimosoudními cestami se dále může bránit prostřednictvím institutu práva na odpověď, nebo dodatečného sdělení. Dále může obrana probíhat v rámci řízení o přestupcích, v civilním sporu, popřípadě i v trestním řízení. VZO se může i soudní cestou domáhat, aby bylo od neoprávněných zásahů upuštěno, aby byl odstraněn nepříznivý následek a aby jí bylo poskytnuta náhrada škody a přiměřené zadostiučinění.

Seznam zkratek

ČR	Česká republika
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
FO	Fyzická osoba
Kč	Koruna česká
Listina	Listina základních práv a svobod vyhlášená pod č. 2/1993 Sb.
MZV	Ministerstvo zahraničních věcí
NOZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (nový)
NSS	Nejvyšší správní soud
OSŘ	Občanský soudní řád č. 99/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů
OZ	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Pakt	Mezinárodní pakt o občanských a politických právech uveřejněný ve vyhlášce ministerstva zahraničních věcí pod č. 120/1976 sb.
Provozovatel	Provozovatel rozhlasového a televizního vysílání (převzatého vysílání)
PZ	Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů
Rezoluce	Rezoluce Rady Evropy č. 1165 (1998) ze dne 26. 6. 1998 o právu na soukromí
Soud	Ústavní soud
TŘ	Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád) č. 141/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů

TZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
TiZ	Zákon č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku a o změně některých dalších zákonů (tiskový zákon), ve znění pozdějších předpisů.
Úmluva	Evropská Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod publikována pod č. 209/1992 Sb.
Ústava	Ústava České republiky- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb.
Vydavatel	Vydavatel periodického tisku
VZO	Veřejně známá osobnost
ZRTV	Zákon č. 468/1991 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání, ve znění pozdějších předpisů

Seznam použité literatury a pramenů

Monografie

BARENDT, E. *Freedom of speech*. 2nd ed. New York: Oxford University Press, 2007, xlii, 526 p. ISBN 978-019-9225-811.

BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, garance, meze*. Praha: Leges, 2010. 384 s. Teoretik. ISBN 978-80-87212-42-4.

BRAITHWAITE, Nick. *The international libel handbook: a practical guide for journalists*. Boston: Butterworth-Heinemann, 1995, x, 249 p. ISBN 07-506-2488-4

CAREY, Peter, Peter COLES, Nick ARMSTRONG a Duncan LAMONT. *Media law*. 4th ed. / . London: Sweet, c2007, xxxii, 411 p. ISBN 18-470-3016-5.

COHEN-ALMAGOR, Raphael. *Speech, media, and ethics: the limits of free expression: critical studies on freedom of expression, freedom of the press, and the public's right to know*. New York: Palgrave Macmillan, 2005, 216 p. ISBN 14-039-4709-0.

COLLIN, P. *Dictionary of law: 8000 terms clearly defined*, 4th ed. London: Bloomsbury, c2004, 318 p., ISBN 9780713683189

CREECH, Kenneth. *Electronic media law and regulation*. 4th ed. Boston: Focal Press, c2003, xxiii, 460 p. ISBN 02-408-0509-7.

CRONE, Tom. *Law and the media: an everyday guide for professionals*. 3rd ed. Boston: Focal Press, 1995, xii, 235 p. ISBN 07-506-2008-0.

DERIEUX, Emmanuel. *Droit des médias*. 3e édition. Paris: Dalloz, 2005. ISBN 978-224-7062-843.

DOLEŽÍLEK, Jiří, ed. *Přehled judikatury ve věcech ochrany osobnosti*. 2. vyd., (aktualiz. a rozš.). Praha: ASPI, 2008. 215 s. Přehledy judikatury; sv. 50. ISBN 978-80-7357-313-3.

HERCZEG, Jiří. *Meze svobody projevu*. Vyd. 1. Praha: Orac, 2004. 143 s. Knihovnička Orac. ISBN 80-86199-94-0.

HILL, Gerald N a Kathleen HILL. *Nolo's plain-English law dictionary*. 1st ed. Berkeley, CA, 2009. ISBN 14-133-1037-0.

CHALOUPKOVÁ, Helena. *Zákon o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku (tiskový zákon) a předpisy související: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2006, ©2001. xix, 364 s. Beckovy texty zákonů s komentářem. ISBN 80-7179-450-3.

KNAP, Karel et al. *Ochrana osobnosti podle občanského práva*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Linde, 1996. 361 s. ISBN 80-7201-029-8.

KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií v datech: rozhlas, televize, mediální právo*. 1. vyd. V Praze: Karolinum, 2003, 461 p. ISBN 80-246-0632-1.

KROUPA, Jiří et al. *Mediální právo*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009. 248 s. Edice učebnic MU; č. 426. ISBN 978-80-210-4884-3.

LAZAR, Ján a Jiří ŠVESTKA. ŠVESTKA. *Občanské právo hmotné.: II*. 1. vyd. Praha: Panorama, 1987, 381 s. Učebnice (Panorama). ISBN 978-80-7357-468-0.

MCGONAGLE, Marie a Marie MCGONAGLE. *Media law*. 2nd ed. Dublin, Ireland: Thomson Round Hall, 2003, lxvi, 493 p. ISBN 18-580-0272-9.

MCNAIR, Brian. *Sociologie žurnalistiky*. Vyd. 1. Překlad Hana Loupová. Praha: Portál, 2004, 182 s. Sociální vědy. ISBN 80-717-8840-6.

Občanský zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-108-6.

OSVALDOVÁ, Barbora. *Vytrženo z kontextu*. V Tribunu EU vyd. 1. Brno: Tribun EU, 2009, 85 s. Knihovnicka.cz. ISBN 978-80-7399-836-3.

PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústava a ústavní řád České republiky: komentář*. 2. díl, *Práva a svobody*. 2., dopl. a podstatně rozš. vyd. - aktualiz. dotisk [i.e. 3. vyd.]. Praha: Linde, 2002. 1164 s. Zákony - komentáře. ISBN 80-7201-391-2.

PEMBER, Don R. *Mass media law*. 1996 ed., 7th ed. Madison, Wis: Brown. ISBN 06-972-4600-0.

POUPEROVÁ, Olga. *Regulace médií*. Praha: Leges, 2010, 272 s. Student (Leges). ISBN 978-808-7212-486.

REIFOVÁ, Irena a kol. *Slovník mediální komunikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004. 327 s. ISBN 80-7178-926-7.

ROZEHNAL, Aleš. *Mediální právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. 399 s. Monografie. ISBN 978-80-7380-382-7.

ROZEHNAL, Aleš. *Mediální zákony: komentář*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2007. ix, 272 s. Komentáře nakladatelství ASPI. ISBN 978-80-7357-304-1.

SHELLE, Karel, ed. *Svoboda projevu a tisku: sborník vybraných příspěvků z mezinárodních konferencí konaných ve dnech 5. -9. září 1994 Právnickou fakultou MU*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1995. 131 s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně = Acta Universitatis Brunensis iuridica. Řada teoretická; sv. 155. ISBN 80-210-1146-7.

SIEBERT, Fred S, Theodore PETERSON a Wilbur Lang SCHRAMM. *Four theories of the press: the authoritarian, libertarian, social responsibility, and Soviet communist concepts of what the press should be and do*. Urbana: University of Illinois Press, 1963, 153 s. ISBN 0252724216.

ŠÍŠKOVÁ, Naděžda. *Dimenze ochrany lidských práv v Evropské unii*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2008. 255 s. ISBN 978-80-7201-710-2.

SOKOL, Tomáš. *Tisk a právo*. 1. vyd. Praha: Orac, 2001. 135 s. Iuris context. ISBN 80-86199-17-7.

ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanské právo hmotné. 1. 5., jubilejní aktualiz. vyd.* Praha: Wolters Kluwer, 2009. 459 s. ISBN 978-80-7357-468-0.

Unfair publication: defamation and privacy. Canberra: Australian Govt. Pub. Service, 1979, xiv, 273 p. Report (Australia. Law Reform Commission), no. 11. ISBN 06-420-3395-1.,

VOJÁČEK, Ladislav. *Urážky, pomluvy, nactiutrhání: ochrana cti v československém trestním právu.* 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, 503 s. ISBN 80-868-6151-1.

Odborné články

BARTOŇ, Michal. Svoboda projevu, právo na kritiku a ochrana osobnostních práv. *Právní rádce.* Praha: Economia a.s., 2002, č. 5. ISSN 1210-4817.

BARTOŇ, Michal: Implikuje svoboda projevu „nadpráva“ žurnalistů? *Acta Iuridica Olomouncensis*, ISSN 1801 -0288. 2000, č. 2, str. 11-18, Dostupné z: http://publib.upol.cz/~obd/fulltext/Iuridica2/Iuridica2_01.pdf

BOBEK, Michal. K aktuálním otázkám judikatury.: Helena, kontakt na mafiány a nové obrysy svobody slova v judikatuře Ústavního soudu. *Soudní rozhledy: rozhodnutí soudů ČR.* 2005, č. 10. ISSN 1211-4405. Dostupné z: <http://www.eui.eu/Personal/Researchers/mbobek/docs/helenka.pdf>

BLAHOŽ, Josef. Ústavní koncepce a interpretace lidských práv: Srovnávací pohled. *Právník: teoretický časopis pro otázky státu a práva.* Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 1998, roč. 137, č. 7. ISSN 0231-6625.

DOLEŽÍLEK, Jiří. Právo na odpověď a na dodatečné sdělení podle nového tiskového zákona. *Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví.* Praha: C. H. Beck, 8102000430-440, č. 10, s. 430-440. ISSN 1210-6410.

DOLEŽÍLEK, Jiří. Veřejná kritika a právo na ochranu osobnosti. *Právní praxe.* 1997, roč. 45, č. 2. ISSN 1211-0825.

FILIP, Jan. Dogmatika svobody projevu z hlediska teorie, legislativy a soudní praxe. *Časopis pro právní vědu a praxi*, Brno, Masarykova univerzita. Právnická fakulta. ISSN 1210-9126, 1998, vol. 6, no. 4, pp. 618-637.

HAJN, Petr. K přiměřenému zadostiučinění ve věcech ochrany osobnosti. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora v Praze, 2004, č. 3. ISSN 1210-6348.

KOSAŘ, David. Meze kritiky veřejně činných osob. *Právní fórum: český právníkový měsíčník*. 2005, č. 6, s. 55-58. ISSN 1214-7966.

MCKECHNIE, Douglas B. The Death of the Public Figure Doctrine: How the Internet and the Westboro Baptist Church Spawned a Killer. *Hastings law journal*. San Francisco: University of California. Hastings college of the law, 1949-, č. 64, s. 469-499. ISSN 0017-8322.

NĚMEČEK, Tomáš a Václav DRCHAL. Milion, a to bleskem. *Lidové noviny*. Praha: Lidové noviny, 2013, 6. dubna a 7. dubna. ISSN 0862-5921.

NOHLEN, Nicolas. Von Hannover v. Germany. App. no. 59320/00.2004-VI Eur. Ct. H.R. *American journal of international law*. New York: Johnson Repr. Corpor., 1907-, roč. 100, č. 1, s. 196-201. ISSN 0002-9300.

PRAGER, Eileen Carroll. Public Figures, Private Figures and Public Interes. *Stanford Law Review*. 1977, č. 30, s. 157-189. ISSN 1939-8581.

REPÍK, Bohumil. Právo na respektování soukromého života a svoboda tisku. *Právní fórum: český právníkový měsíčník*. 2004, č. 6. ISSN 1214-7966.

SHACKELFORD, Scott, J. Fragile Merchandise: A Comparative Analysis of the Privacy Rights for Public Figures. *American Business Law Journal*. 2012, č. 49, s. 125-208. ISSN 0002-7766.

SIGMUNDOVÁ, Michaela - TELEC, Ivo. Přehled některých právních a etických otázek ochrany osobnosti. *Soudní rozhledy*, Praha, Verlag C. H. Beck. ISSN 1211-4405, 2003, vol. Roč. 9, no. 3, pp. 73 - 77.

WARREN, Samuel D. a Louis D. BRANDEIS. The Right of Privacy. *Harvard law review*. 1890, č. 4, s. 193. ISSN 0017-811x.

Diplomové práce

PAPAJ, Ondřej. Ochrana osobnosti v civilním procesu. Praha, 2007. 55 s. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Katedra občanského práva. Vedoucí práce Alena Macková.

KOBEDA, Kryštof. Aktuální otázky vztahu ochrany osobnosti a médií. Praha, 2011. 53 s. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Katedra občanského práva. Vedoucí práce Doc. JUDr. Michaela Zuklínová, Csc.

Právní předpisy

České právní předpisy

Vyhláška MZV č. 30/1947 Sb. o chartě Spojených národů a statutu Mezinárodního soudního dvora, sjednaných dne 26. června 1945 na konferenci Spojených národů o mezinárodní organizaci, konané v San Francisku, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška MZV č. 12/1976 Sb. o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 23/1991 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.

Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o sjednání Úmluvy o právech dítěte.

Zákon č. 200/1991 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 468/1991 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání, ve znění pozdějších předpisů.

Sdělení federálního MZV č. 209/1992 Sb. o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy a o změně a doplnění některých dalších zákonů

Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku a o změně některých dalších zákonů (tiskový zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 132/2010 Sb., o audiovizuálních mediálních službách na vyžádání a o změně některých zákonů.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Evropské právní předpisy

Rezoluce 428 (1970) zahrnující deklaraci o masových médiích a lidských právech, přijatá Parlamentním shromážděním Rady Evropy dne 23. 1. 1970.

Rezoluce (74) 26 o právu na odpověď a postavení jednotlivce ve vztahu k tisku, přijatá Výborem ministrů Rady Evropy 2. června 1974.

Deklarace o svobodě projevu a informací, přijatá Výborem ministrů Rady Evropy dne 29. Dubna 1982.

Směrnice 89/552/EHS ve znění Směrnice č. 97/36/EHS o koordinaci některých zákonných ustanovení, předpisů či administrativních postupů členských států týkající se výkonu činností souvisejících s televizním vysíláním, přijatá Evropským parlamentem a Radou 19. června 1997.

Rezoluce 1165 (1998) o právu na soukromí, přijatá Parlamentním shromážděním Rady Evropy dne 26. 6. 1998.

Doporučení č. R 7 (2000) o právu novinářů nezveřejňovat své informační zdroje, přijaté Výborem ministrů Rady Evropy dne 8. března 2000.

Deklarace o svobodě politické debaty v médiích, přijatá Radou ministrů Rady Evropy dne 12. února 2004.

Doporučení (2004) 161 o právu na odpověď v prostředí nových sdělovacích prostředků, přijaté Výborem ministrů Rady Evropy dne 15. prosince 2004.

Ostatní právní předpisy

Deklarace práv člověka a občana přijata francouzským ústavodárným shromážděním 26. 8. 1789.

Všeobecná deklarace lidských práv schválená valným shromážděním Organizace spojených národů dne 10. prosince 1948 (dok. OSN A/217/III).

Judikatura

Česká judikatura

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze 7. 4. 1927, sp. zn. Zm I 807/25.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 7. 1995, sp. zn. Cdon 24/95.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 10. 7. 1997, sp. zn. III ÚS 359/96.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 10. 12. 1997, sp. zn. II. ÚS 357/96.

Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 9. 2. 1998, sp. zn. IV. ÚS 154/97.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 13. 9. 1999, sp. zn. I ÚS 1/99.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 8. 2. 2000, sp. zn. I. ÚS 156/99.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 1. 3. 2000, sp. zn. II. ÚS 517/99.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 7. 2000, spis. zn. 30 Cdo 2304/99.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 9. 2000, sp. zn. 30 CDo 964/2000.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 2. 2003 ČR, sp. zn. 28 Cdo 1969/2002.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 17. 2. 2004 sp. zn. III. ÚS 73/02.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 15. 3. 2005, sp. zn. I. ÚS 367/03.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 4. 4. 2005, sp. zn. IV. ÚS 146/04.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 28. 6. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 24/04.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 6. 2005, sp. zn. 30 Cdo 2818/2004.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 27. 9. 2005, sp. zn. I. ÚS 394/04.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. 11. 2005, sp. zn. I. ÚS 453/03.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 12. 2005, sp. zn. 30 Cdo 993/2005.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 17. 7. 2007, sp. zn. IV. ÚS 23/05.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 29. 8. 2007, sp. zn. 4 As 81/2006-108.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 3. 2008, sp. zn. 30 Cdo 5018/2007.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 11. 2008, sp. zn. 31 Cdo 3161/2008.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 3. 2009, sp. zn. 30 Cdo 2290/2007.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 12. 2009, sp. zn. 30 Cdo 2740/2008.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 7. 2010 č.j. č. j. 1 Co 83/2010-70.

Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 25. 1. 2012, sp. zn. II. ÚS 1879/11.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 6. 3. 2012, sp. zn. I. ÚS 1586/09.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne ze dne 26. 4. 2012, sp. zn. 30 Cdo 1677/2011.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 10.2012 sp. zn. 30 Cdo 701/2011.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 30 Cdo 1092/2011.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 12. 2012, sp. zn. 30 Cdo 3770/2011.

Evropská judikatura

Rozhodnutí ESLP ve věci *Handyside proti Velké Británii* ze dne 7. prosince 1976.

Rozhodnutí ESLP ve věci *Lingens proti Rakousku* ze dne 8. července 1986.

Rozhodnutí ESLP ve věci *Barfod proti Dánsku* ze dne 22. 2. 1989.

Rozhodnutí ESLP ve věci *Castells proti Španělsku* ze dne 23. 4. 1992.

Rozhodnutí ESLP ve věci *Thorgeirson proti Islandu* ze dne 25. 5. 1992.

Rozhodnutí ESLP ve věci *Schwabe proti Rakousku* ze dne 28. 11. 1992.

Rozhodnutí ESLP ve věci *Goodwinová proti Spojenému království* ze dne 27. 3. 1996.

Rozhodnutí ESLP ve věci *Prager a Oberschlick proti Rakousku* ze dne 1. 7. 1997.

Rozhodnutí ESLP ve věci *Fressoz a Roire proti Francii* ze dne 21. 1. 1999.

Rozhodnutí ESLP ve věci *Bladet Tromsø a Stensaas proti Norsku* ze dne 20. 5. 1999.

Rozhodnutí ESLP ve věci *Thoma proti Lucembursku* ze dne 29. 3. 2001.

Rozhodnutí ESLP ve věci *Feldek proti Slovensku* ze dne 12. 6. 2001.

Rozhodnutí ESLP ve věci *Perna proti Itálii* ze dne 25. 7. 2001.

Rozhodnutí ESLP ve věci *P. G. proti Velké Británii*, ze dne 25. 9. 2001.

Rozhodnutí ESLP ve věci *Schüssel proti Rakousku* ze dne 21. 2. 2002.

Rozhodnutí ESLP ve věci *Plon proti Francii* ze dne 18. 5. 2004.

Rozhodnutí ESLP ve věci *Hannover proti Německu* ze dne 24. 6. 2004.

Rozhodnutí ESLP ve věci *Hrico proti Slovensku* ze dne 20. 7. 2004.

Rozhodnutí ESLP ve věci *Pedersen a Baadsgaard proti Dánsku*, ze dne 17. 12. 2004.

Rozhodnutí ESLP ve věci *Von Hannover proti Německu č. 2*, ze dne 7. 2. 2012.

Ostatní judikatura

Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Sidis proti F-R Publishing Corporation*, ze dne 12. 3. 1940, sp. zn. 311 U.S. 711 (1940).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ze dne 9. 3. 1964 ve věci *New York Times co. proti Sullivanovi*, sp. zn. 376 U. S. 254 (1964).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Garrison proti Louisianě*, ze dne 22. 4. 1964, sp. zn. 379 U. S. 64 (1964).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Curtis Publishing proti Buttsovi*, ze dne 12. 6. 1967, sp. zn. 388 U. S. 130 (1967).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Associated Press proti Walkerovi* ze dne 16. 11. 1967, sp. zn. 389 U. S. 28 (1967).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Monitor Patriot co. proti Royovi*, ze dne 24. 2. 1971 sp. zn. 401 U. S. 265 (1971).

Rozhodnutí Spolkového ústavního soudu ze dne 24. 2. 1971, sp. zn. 30 BVerfGE 173 (1971).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Rosenbloom proti Metromedia, Inc.*, ze dne 17. 5. 1971, sp. zn. 403 U. S. 29 (1971).

Rozhodnutí Spolkového ústavního soudu ze dne 5. 6. 1973, sp. zn. 35 BVerfGE 202 (1973).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ze dne 25. 5. 1974 ve věci *Gertz proti Robert Welch, Inc.*, sp. zn. 418 U.S. 323 (1974).

Rozhodnutí Odvolacího soudu USA ve věci *Carson proti Allied News*, ze dne 28. 2. 1975, sp. zn. 529 F. 2d 206 (1976).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Rosenblatt proti Baerovi*, ze dne 21. 2. 1976, sp. zn. 383 U. S. 75 (1976).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Time, Inc. proti Firestonové*, ze dne 2. 3. 1976, sp. zn. 424 U. S. 448 (1976).

Rozhodnutí Tribunal de grande instance v Nancy, ze dne 4. 11. 1976, sp. zn. JCP 1977 II 18526.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Buckley proti Litell*, ze dne 17. 1. 1977, sp. zn. 539 F. 2d 882 (1976).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Spolkové republiky Německo, ze dne 19. 12. 1978, sp. zn. BGHZ 73 120= NJW 1979, 647.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Hutchinson proti Proxmire*, ze dne 26. 5. 1979, sp. zn. 443 U. S. 111 (1979).

Rozhodnutí Spolkového Ústavního soudu ze dne 3. 5. 1980, sp. zn. 54 BVerfGE 208 (1980).

Rozhodnutí Odvolacího soudu USA ve věci *Streetová proti NBC*, ze dne 13. 3. 1981, sp. zn. 645 F.2d 1227.

Rozhodnutí Odvolacího soudu státu Kansas ve věci *Steere proti Cupp*, ze dne 28. 6. 1984, sp. zn. 602 P. 2d 1267 (1979).

Rozhodnutí Spolkového ústavního soudu ze dne 3. 6. 1987, sp. zn. 1 BvR 313/85, EuGRZ 1988.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Hustler Magazine, Inc. proti Falwellovi*, ze dne 24. února 1988, sp. zn. 485 Ú. S. 46 (1988).

Rozhodnutí Odvolacího soudu státu Wisconsin ve věci *Wiegel proti Capital Times Co.*, ze dne 23. 3. 1988, sp. zn. 426 N.W. 2d 43 (1988).

Rozhodnutí Odvolacího soudu státu Colorado ve věci *Lewisová proti McGraw-Hill Broadcasting Co., Inc.*, ze dne 23. 5. 1992, sp. zn. 832 P. 2d 1118 (1992).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu státu Georgie ve věci *Ellerbe proti Millsovi*, ze dne 16. 11. 1992, sp. zn. 422 S. E. 2d 529 (1992).

Rozhodnutí Spolkového ústavního soudu ze dne 15. 12. 1999, sp. zn. 101 BVerfGE 361.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Bartnicki proti Vopperovi*, ze dne 21. 5. 2001, sp. zn. 532 U. S. 514 (2001).

Rozhodnutí Odvolacího soudu Anglie a Walesu ve věci *A proti B plc. (Flitcroft proti MGN Ltd)* ze dne 11. 3. 2002, sp. zn. (2003) QB 195.

Rozsudek Spolkového soudního dvora ze dne 9. 12. 2003, sp. zn. VI ZR 373/02 (KG).

Rozhodnutí Sněmovny Lordů ve věci *Campellová proti MGN Limited*, ze dne 6. 5. 2004, sp. zn. [2004] UKHL 22.

Elektronické zdroje

The American Society of Newspaper Editors, Dostupné z: <http://asne.org/>

Ethical issues in journalism and the media [online]. London: Routledge, 1992. Professional ethics [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://site.ebrary.com/lib/natl/Doc?id=10017035>.

Etický kodex novináře [online]. 1999 [cit. 2013-01-29]. Dostupné z: <http://syndikat-novinaru.cz/1/5/36/etika/eticky-kodex>

Evropský soud pro lidská práva, odkaz Case-Law, databáze judikatury HUDOC. Dostupné z: <http://www.echr.coe.int>

International federation of journalist, Dostupné z: <http://www.ifj.org/en>

International Principles of Professional Ethics in Journalism, Dostupné z: http://ethicnet.uta.fi/international/international_principles_of_professional_ethics_in_journalism

Society of Professional Journalists [online]. 1996 [cit. 2013-02-12]. Dostupné z: <http://www.spj.org/>

Syndikát novinářů České republiky, Dostupné z: <http://syndikat-novinaru.cz/>

Ústavní soud České republiky, odkaz Rozhodovací činnost, dostupné z: <http://www.consourt.cz>

Seznam příloh:

Příloha č. 1: Článek ze dne 23. 6. 2003 Jan Rejžek: Omluva Heleně Vondráčkové²³⁴

Příloha č. 2: Reklamní billboard firem M.A.R.S. a Raveli²³⁵

²³⁴ REJŽEK, Jan. Jan Rejžek: Omluva Heleně Vondráčkové. Lidové noviny. 2003, č. 145. ISSN 1802-6265.

²³⁵ http://imgs.idnes.cz/domaci/990602_jpl_plakat01_V.jpg

Jan Rejžek: Omluva Heleně Vondráčkové

Promiňte, že obtěžuji, ale podle výroků vrchního a Nejvyššího soudu jsem nucen zveřejnit v Lidových novinách a v MF DNES následující text:

„Ve svém rozhovoru pro Lidové noviny, otištěném dne 6. 10. 2000 v článku pod názvem *Dívčí válečky jsou české zpěvačky ještě vůbec zpěvačky? Nejsou tu už jen dokonalé nalíčené tváře z obálek?*“ jsem o paní Heleně Vondráčkové mimo jiné uvedl: „...ji šel ZREJME podařilo neztratit kontakt na mašínny, kteří ji v sedmdesátých a osmdesátých letech tlačili do rádií, do televize, na desky. Teď slavila comeback v Polsku; ba dokonce s Golem v Carnegie Hall.“ Za tento zá-

sah do její pověsti se proto paní Heleně Vondráčkové omlouvám. Jan Rejžek.“

Stejně řádky jsem musel poslat do Řitky, kde zasloužila tmělkyně již léta trvale bydlí. Ani jedno z rozhodnutí soudů mi však nevysvětlilo, proč mám omluvou oblažovat i čtenáře MF DNES, která se „zášachem“ nemá vůbec nic společného. Nu, ještě můžu být rád, že Vondráčková nežádala omluvu také v deníku Castrových komunistů Gramma, když se do ní v roce 1979 při Světovém festivalu demokratické mládeže a studentstva kubánský lid vpravdě zamiloval.

Pro jistotu se tedy radši ospravedlňuji nejen soudruhům v Hava-

ně, ale i všem dalším organizátorům akcí, na nichž vystupovala, jako byla Sovětská píseň (viz Mladá fronta 22. 10. 1985), Melodie přátel (Květy 2/87), Hvězdy přátelství (rozuměj se SSSR), též divákům pořadu Ein Kessel Buntés (téměř kdož jí v NDR udělil čestnou jehlu Ligy pro přátelství mezi národy (Gramofonevue 5/85).

Pokus o politku

Mé dovolání Nejvyšší soud zamítl. Co platno, že jsme poukazovali na předloňské rozhodnutí téže instancce, která shledala výrok bývalého premiéra Miloše Zemana (autora loga své strany označil za vyžírku) za přípustné vyjádření osobního ná-

zoru a Zeman se omlouvat nemusel. Dívte se, že jsem mohl nabýt dojmu, že česká justice uplatňuje dvojný metr? Pro jistotu sděluji, že poslední věta je vyjádřením osobního názoru a NENÍ uvážením jakéhokoli údaje!

Závěrem pokus o politku. Vondráčková se nad rozsudky natolik rozjarila, že se v knize Božská Helena, jakož i v rozhovoru pro Háté noviny dopustila několika výřeků, kterými patrně rovněž zasáhla do mé pověsti. Co kdybych tentokrát po ní chtěl omluvu? To by mě asi s paní Vondráčkovou čekala ještě pejdna skutečně dlouhá noc.

Jan Rejžek, kritik a publicista

Příloha č. 2: Reklamní billboard firem M.A.R.S. a Raveli

Abstrakt:

Účelem práce je analyzovat ochranu veřejně známé osobnosti v médiích. Hlavním cílem práce je popsat institut VZO, jeho obsah a ochranu VZO v médiích. Práce se skládá z pěti kapitol. První kapitola je úvodní a definuje média a mediální právo, historii ochrany veřejně známé osobnosti v médiích a hodnotí prameny. V úvodu je rovněž charakteristika hlavních cílů práce, tedy vymezení institutu, jeho smyslu, komparace české a zahraniční judikatury atd. Druhá kapitola definující veřejně známou osobnost je rozdělena do třech podkapitol. První část popisuje terminologii, vymezení a vznik VZO. Druhá část se zabývá rozdílnými kategoriemi VZO, jako VZO absolutní a relativní, veřejný činitel, atd. Třetí část vysvětluje specifika VZO v médiích, kterými jsou privilegovaná pozice, snazší přístup do médií a subsidiarita soudní moci. Třetí kapitola se zabývá konfliktem médií a osobnostního práva. Kapitola je rozdělena do třech částí. První část pojednává o konfliktu mezi všeobecným osobnostním právem, svobodou slova a právem na informace. Druhá část popisuje omezení všeobecného osobnostního práva ve veřejném zájmu, zásadu proporcionality a práva a povinnosti novinářů. Třetí část se zabývá sférami života VZO a různými způsoby zásahu do všeobecného osobnostního práva VZO, kterými jsou zásah do soukromí a pomluva. Čtvrtá kapitola se zabývá formami zásahu do všeobecného osobnostního práva VZO a obranou proti nim. Kapitola se skládá ze tří částí. První část popisuje formy zásahu do všeobecného osobnostního práva, kterými jsou skutkové tvrzení, hanobící kritika a karikatura. Druhá část popisuje podmínky vzniku deliktu jako je identifikovatelnou, publikace, odpovědnost atd. Třetí část se zaměřuje na mimosoudní a soudní obranu proti zásahům, náhradu škody a zadostiučinění. Závěr je vymezen v páté kapitole. Zabývá se aktuálními otázkami týkajícími se ochrany VZO v médiích, možnými důsledky této ochrany a obsahuje základní shrnutí. Závěr popisuje vývoj české judikatury týkající se VZO a její pozitivní trendy, jako je reflexe komplexity institutu VZO. Závěr doporučuje ještě přesnější definování institutu VZO a její ochrany v české judikatuře a odborné literatuře, a rovněž lepší informovanost médií a veřejnosti o jeho smyslu a užití.

Klíčová slova:

Veřejně známá osobnost, média, ochrana osobnosti

Protection of public figure in media

Abstract:

The purpose of the thesis is to analyze the protection of the public figure in media. It aims to describe the institute of the public figure, content of the institute and protection of public figure in the media. The thesis is composed of five chapters. The first chapter is introductory and defines the media and media law, gives the history of the protection of the public figure, and evaluates references. The introduction defines the main aim of the thesis, which is to describe the institute and its intent as well as to compare Czech and foreign judicature. Chapter two defines the public figure and is subdivided into three parts. Part one provides the terminology, the definition, and the origin of public figure. Part two deals with the different categories of public figures, such as the all-purpose public figure, the limited-purpose public figure, and the public official. Part three explains the specifics of the public figure in media, which are its privileged position, easier access to media, and the subsidiary of judicial power. Chapter three deals with the conflict of media and personal rights. It is subdivided into three parts. Part one deals with the conflict between the personal right of freedom of speech and the right to information. Part two describes the limitation of personal rights for the sake of public interest, the principle of proportionality, and the rights obligations of journalists. Part three looks at the spheres of life of the public figure and at various invasions of its personal rights, such as the invasion of privacy and defamation. Chapter four deals with the forms of such invasions and examines particular offenses. The chapter consists of three parts. Part one describes forms of personal rights invasion, such as the statement of fact, defamatory critique, and caricature. Part two explains the necessary conditions for the existence of an offense, such as identification, publication, and responsibility. Part three focuses on extrajudicial and judicial defense against the offense, as well as on indemnity and satisfaction. Conclusions are drawn in chapter five. Chapter five looks at actual questions concerning the protection of the public figure in media, examines the possible consequences of this protection, and proposes a basic summary. The summary includes the progress of the Czech judicature concerning the public figure and positive trends of the judicature, such as the increasing complexity of the institute. The summary also suggests that the institute of the public figure and its

protection should be defined more precisely in the Czech judicature and expert literature, and that the public and media should be better informed about its intent and utilization.

Keywords:

Public figure, media, protection of personality